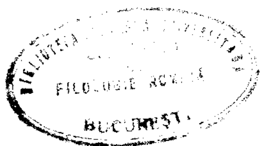
ion pillat

poezii

★

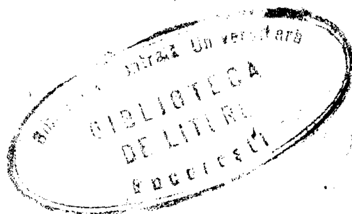
ANTOLOGIE DE
DINU PILLAT
PREFAȚĂ DE
MIRCEA TOMUȘ

1967

EDITURA PENTRU LITERATURĂ

BCU-Litere
1100 016 1815

BIBLIOTECA
DE LITERE

PREFAȚĂ

Opera poetică a lui Ion Pillat strînsă cu puțin timp înaintea sfîrșitului prematur și parcă bănuit al poetului, în trei masive volume, lasă cititorului impresia unui edificiu impunător construit pe o permanentă directoare, pe o idee arhitectonică unitară, împlinită treptat prin fiecare volum sau ciclu, prin fiecare cerc solar adăugat vîrstei creatorului. Și, cu toate acestea, nu puține au fost aprecierile critice care consemnau redusa densitate a acestei poezii, mai apropiată, după unii comentatori, de domeniul versificației decît de cel al inspirației propriu-zis poetice, astfel încît, din această perspectivă, poezia pillatiană pare mai degrabă rodul trudnic al unei ambiții constructive ce depășește cu mult limitele reale ale puterii poetului. O altă trăsătură care o individualizează în cîmpul liricii noastre, lăsînd-o totodată într-un con de penumbră, este des amintitul tradiționalism pillatian de descendență alecsandrină, loc comun al întregii noastre istorii literare. Din punct de vedere strict poetic, tradiționalismul celui care a cîntat încîntările bucolice ale Floricăi sau Miorcanilor, insinuează cu grabă tema vetustității acestei poezii, sentință condescendentă ce o plasează cel puțin cu un pas înapoi față de grupul compact al experimentatorilor moderniști sau imagiști. Împrejurarea că Pillat era, aproape ca nimeni altul în epocă, la curent cu cele mai noi manifestări ale liricii universale, după cum îi era familiar prin contact nemijlocit un spațiu foarte vast din harta mondială a poeziei, nu a avut darul să nuanțeze această sentință în favoarea poetului. Mai mult chiar, indirect pare a se fi strecurat

zentări concrete sau de trăiri strict personale. Criticii operei lui Pillat au surprins deseori transferul succesiv între cele două talgere ale balanței. Pompiliu Constantinescu îl definea pe cîntărețul Floricăi ca pe un „poet al experiențelor formale ; pînă a-și determina universul moral, s-a căutat cu îndepărtate ocoluri". (*Ion Pillat autohton și universal*, în *Ion Pillat — mărturii despre om și poet*, „Publicom", București, [1946], p. 111.) Călinescu remarcase cum poetul și-a simplificat senzațiile „expurgîndu-le de înrîuriri literare", în volumul *Pe Argeș în sus* (*Istoria literaturii române de la la origini pînă în prezent*, p. 776). Vladimir Streinu semnala de asemeni cum Pillat „a hotărît să-și lărgească baza tradițională cu adausuri intelectuale de istorie și geografie literară" și cum „procesul afectiv din ciclul *Florica* [...], prelungit în deducțiile cadrului autohton și nu în stări cu adevărat lirice, a devenit proces logic" (*Pagini de critică literară*, p. 68).

Autorul însuși, în fragmentele publicate dintr-un eseu asupra procesului de creație, ne arată care sînt, pentru el, momentele succesive ale acestui proces, corespunzătoare, în mare, principiului organizatoric bipolar al poeziei sale : „*Și fiindcă aici vine vorba de diferitele faze ale poeziei mele, țin să observ că ele curios au urmat parcă aceeași evoluție ca însuși actul la mine al creației fiecărei poezii în parte. O poezie e înainte de toate, judecînd după mine, o experiență vitală* («ein Erlebnis»), *dar o experiență vitală de un anumit fel, dezbrăcată de orice contingență logică care-mi cutremură sufletul deodată muzicalizînd priveliștile și dînd plasticitate sunetelor. E un fior brusc urmat puțin în urmă de o stare de detașare de viață, de o distracție stranie, aceeași pe care o resimt în vis. Dacă încerc să scriu atunci, din cauza vibrării prea mari sufletești și amplitudinii excesive pe care o dă această vibrare materialului verbal întrebuințat, poezia nu reușește să se sincronizeze decît cu propriul meu suflet, neputînd să trăiască valabil și pentru altul a cărui lungime normală de undă sufletească, n-o poate prinde. Mai mult, dacă recitesc poezia, scrisă atunci, peste cîteva zile, nici propria mea undă de cititor normal n-o mai pot prinde*

şi observ cu stupoare că versurile, ritmul şi vorbele nu îmi produc aceeaşi echivalenţă sentimentală, ci rămîn alături de ea. Poezia e ratată nu prin lipsă de sinceritate sau prin execuţie tehnică greşită, ci prin lipsă de transmisibilitate. Dacă din contra las emoţia mea poetică să cadă, dacă o uit parcă pentru totdeauna sau, mai bine zis, dacă mi se pare c-am uitat-o, căci ea trăieşte viaţa ei adevărată, tăinuit, şi se coace ca un rod deplin în subconştient, o bună zi — după săptămîni, luni, ani de zile chiar — un eveniment oarecare — pentru altul de nici o importanţă — deodată o recheamă în sferele conştiinţei ca să fie culeasă valabil şi rodită acum pentru toţi [...]. Poezia o simţi de acum, nu din afară înăuntru, năpădindu-te ca întîia oară — ci făcîndu-şi drum spre expresia ei verbală, dinăuntru, din suflet, din subconştient spre viaţă [...]. Poezia atunci o scriu deodată — fără ca să mă opresc, chiar de ar trebui să lucrez o noapte întreagă — căci ştiu, de-aş întrerupe-o, de-aş ieşi, voit sau nu, din starea aceasta de aproape autosugestiune somnambulică — n-aş mai putea să o reiau decît pe planul logic şi aş trebui să o compun, să o fac din bucăţi, în loc de a o naşte organic. Abia acum vine a treia fază — tot atît de necesară : munca de exactă ajustare verbală a expresiei poetice, de subtilă muzică interioară, de colorit, de simplificare sau de lărgire a rezonanţelor, de relief — într-un cuvînt de meşteşug literar [...]. Dacă faza a doua a fost cea mai dureroasă, aceasta e cea mai trudnică, cea mai istovitoare, în orice caz, căci acum tot procesul scrisului e conştient şi gustul estetic şi logica îşi recapătă drepturile" (din volumul *Ion Pillat — mărturii despre om şi poet*, pp. 293—295).

Din acest citat, poate prea lung dar în orice caz revelator în toate punctele lui, se desenează rotund estetica pillatiană ca o sinteză armonioasă dintre doi termeni : un nucleu primordial de factură simbolistă, poezia fiind definită ca o experienţă vitală extraraţională, solicitînd sinestezic sensibilitatea creatorului, nucleu ce iradiază însă în finalităţi general umane, primind un înveliş expresiv hotărît clasic. Strict personală, subiectivă, în punctul iniţial, această artă poetică îşi condiţionează desă-

vîrşirea de un sens comunicativ larg, obiectivant. Găsim aici sprijinul teoretic pentru inspirata intuiţie a lui Eugen Lovinescu care, cum bine se ştie, i-a definit opera ca „transpunerea poeziei lui Alecsandri, prin tot progresul de sensibilitate şi prin toate prefacerile limbii pe care le-au putut înfăptui cincizeci de ani de evoluţie..." (*Critice*, IX, p. 165). Material argumentativ pentru întărirea acestei caracterizări găsim în toate perioadele poeziei pillatiene. De altfel, numeroşii ei exegeţi au semnalat de fiecare dată răspîndirea motivelor simboliste sau clasice, utilizînd pe scară largă exemplificarea. În clipa de faţă însă, e momentul să încercăm introducerea unui corectiv în acest domeniu. Şi anume, e de observat în poezia lui Ion Pillat nu numai o simplă coexistenţă a motivelor simboliste şi clasice. Sinteza simbolismului cu clasicismul se petrece în toate straturile acestei opere, în fiecare parte precum şi în întregul ei. Astfel că timbrul unic, de domeniul inefabilului, al acestei poezii, în ceea ce are el mai personal, nu e pe rînd simbolist sau clasic, după cum ar fi nepotrivit să caracterizezi vreuna din poeziile sale reprezentative — *Aici sosi pe vremuri* de exemplu — doar cu unul din aceşti termeni. Tonul cu totul particular, cuceritor, nostalgic şi vibrînd de culoare şi sunet al poeziei lui Pillat e dat tocmai de combustiunea ce topeşte în căldura ei cei doi termeni opuşi : simbolismul şi clasicismul.

Revenind la tema primordială a analizei noastre, alternanţa dintre lirism şi inteligenţă artistică, sîntem în măsură să reconsiderăm acum explicaţia acelui mecanism de transfer între cei doi termeni, remarcat de principalii exegeţi ai acestei poezii. Pentru regiunile de altitudine ale versului pillatian, focarul de influenţă al filonului liric, personal, nu îl constituie unităţile disparate ale universului familiar (bunicul, bunica, via, casa părintească, amintirea, copilăria), ci un principiu de ordin general : mai întîi un raport cuprinzător pe scara timpului — trecut, prezent ; prezentul imediat şi timpul în sine — apoi un raport de corespondenţă între micro şi macrocosmos.

Toate aceste relaţii intime ale poeziei pe care o comentăm au fost surprinse şi nu o dată în critica operei pillatiene, numai

că a scăpat principiul unificator al raporturilor ei interne şi, o dată cu aceasta, s-a formulat în termeni denaturaţi — credem noi — specificul lirismului său. Chiar în momentele în care poziţia critică era mai apropiată de opera cîntăreţului Floricăi printr-un neascuns spirit de înţelegere şi simpatie, o anume prejudecată asupra caracterului preponderent logic al actului creator pillatian nu poate fi depăşită. Aşa se face că un comentator avizat şi receptiv cum a fost Tudor Vianu, aparţinînd de fapt unei aceleiaşi familii de spirite, apasă, după opinia noastră exagerat asupra constatării că „poezia lui Pillat [...] aparţine tipului de invenţie logică. Poemele sale dezvoltă consecvent o temă, un motiv, o viziune iniţială", de unde „o foarte generală unitate a temelor", precum şi „forma ei ciclică" (*Poezia lui Ion Pillat*, în *Ion Pillat — mărturii despre om şi poet*, p. 138).

De aici pînă la contestarea lirismului pillatian, în plan cantitativ, distanţa nu e prea mare, numai că trecerea se face depăşind vizibil o treaptă a scării calitative a judecăţii de valoare. În acest sens, sentinţele hotărît nejuste pe care *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent* a lui Călinescu le aplică poeziei lui Pillat rămîn ca o neînţeleasă enigmă cu atît mai mult cu cît spiritul călinescian era mobilat şi în direcţie clasică, avînd mari resurse de receptare în acest domeniu. Cerinţele pe care istoricul literar le-a formulat însă pe seama spiritului pillatian erau insurmontabile, depăşind cu mult sfera sensibilităţii lui. În acest punct al istoriei sale literare, Călinescu identifică lirismul cu viziunea romantică şi îi pretinde lui Pillat să fie ceea ce nu putea fi. Iată cîteva spicuiri semnificative : „Ion Pillat nu are un lirism complex, stufos. El nu e propriu-zis nici sentimental, ci un afectat superior, care prin naştere, educaţie, e capabil să fie mişcat, cu toată clasa lui, de anume aspecte fine. Omul de lume care a învăţat să preţuiască zvelteţea cailor de rasă şi costelivitatea ogarilor nu va avea niciodată sentimentul înfrăţirii în seria animală cu aceste superbe fiinţe." „Mai regretabilă este lipsa viziunilor semnificative, a marilor emoţii devenite fantasme. Poetul nu poate decît să comenteze privelişti şi lucruri fie umplîndu-se de duioşii

corecte cînd acestea interesează propria-i copilărie, fie stilizîndu-le." „Ion Pillat are informație, mobilitate pentru finețele plastice, dar e lipsit de înțelegerea fantasticului, haoticului, enigmaticului și a tot ce depășește granița priceperii de toate zilele" (*Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, pp. 775, 778 și 780).

Concluzii nu prea diferite asupra calității lirismului pillatian formulează Vladimir Streinu la capătul unei cercetări asupra versificației : „Ion Pillat este cel mai metronomic dintre poeții tradiționaliști. Pe bună dreptate se poate spune despre el că se interesa mai îndeaproape de vers decît de poezie. Întinsa lui carieră de versificator s-a constituit pe îndelete cu metodă și aplicație captînd un debit constant și un ritm de producție care e mai curînd semnul de recunoaștere al spiritului-proză decît al spiritului-poezie, identificabil totdeauna după debitul eruptiv neregulat, după ritmul abundență-precaritate." Și, în continuare : „Este el, așadar, un simplu versificator ? Într-o măsură apreciabilă, da ; adăugăm însă și acordăm adăugirii aceeași însemnătate, că îndelungatul exercițiu formal, pe atît de diverse motive, l-a dus la o poezie proprie incontestabilă, poezie de cele mai multe ori, în ultimele volume, perfectă, adică limitată, luminoasă fără iradiație [...], deci obiect de industrie superioară..." „Ion Pillat ilustrează astfel legea după care dacă poezia duce la știința versului, știința versului generează de asemeni poezie" (*Versificația modernă*, p. 218).

Obiecțiile formulate de cei doi critici pot fi demontate astăzi și respinse sau corectate, după caz, venind în întîmpinarea fiecăreia cu citate din opera poetului. Fără a acorda credit total unei asemenea metode vom face uz de ea în măsura în care ne folosește totodată la treptata închegare a unui punct de vedere deosebit. Că Pillat nu are „un lirism complex, stufos", se mai poate discuta, după cum e îndoielnic ca acestea să fie tocmai trăsăturile obligatorii ale lirismului în sine. Că „nu e propriu-zis nici sentimental, ci un afectat superior", e mai greu de crezut. Timbrul general elegiac al poeziei sale nu a scăpat prea multor comentatori, după cum n-a scăpat nici sinceritatea de-

plină a poeziilor sale reprezentative. Carenţa înfrăţirii panteistice cu întregul regn al vieţuitoarelor poate fi pusă la îndoială prin citate semnificative din opera poetică. Ne vom mulţumi să facem apel la unul mai puţin cunoscut, un fragment din jurnalul de vară al poetului, cuprins în culegerea la care ne-am mai referit, *Ion Pillat — mărturii despre om şi poet*. În contextul cuprinzător al orizontului deschis al stepei Miorcanilor care îi deschide poetului perspectivele spre sensurile primordiale ale existenţei, contemplarea celor doi cîini de vînătoare relevă „acea atmosferă de viaţă adevărată, curată şi proaspătă, acel spirit de mare aventură pe care azi, cînd înşişi copiii îmbătrînesc prea repede la contactul distrugător al jucăriilor prea «tehnice», nu-l mai au decît animalele şi pe care l-a avut Homer“ (*l.c.*, p. 288). La fel „carenţa lirismului vizionar larg simbolizator“ poate fi contestată prin numeroasele referiri la corespondenţele generale dintre micro şi macrocosm, dintre motivele locale şi cele generale, pe care se ridică întreaga construcţie poetică a lui Pillat. Cît priveşte lipsa „marilor emoţii devenite fantasme“ ori neînţelegerea „fantasticului, haoticului, enigmaticului şi a tot ce depăşeşte graniţa priceperii de toate zilele“, e clar că vizează nu individualitatea lui Pillat, ci categoria temperamentală din care face el parte, astfel încît nu-i poate fi imputată. A-l categorisi apoi fără echivoc drept versificator, înseamnă fie să te abstragi în mod fortuit de sub imperiul farmecului poetic greu de contestat al celui care a scris *Aci sosi pe vremuri* sau a ritmat în consonanţă cu pulsul cosmic al înmiresmatelor noastre anotimpuri :

Tot mai miroase via a tămîios şi coarnă,
Mustos a piersici coapte şi crud a foi de nuc...
Vezi, din zăvoi sitarii spre alte zări se duc ;
Ce vrea cu mine toamna, pe dealuri de mă-ntoarnă ?,

fie să nu dovedeşti pur şi simplu receptivitate pentru acest farmec, ceea ce nu poate fi desigur cazul cu autorul comentariului citat. În fine, formula spiritului-proză în opoziţie cu spiritul-poezie e atrăgătoare ca orice formulă, dar de o valabilitate

contestabilă prin numeroasele alte exemple : Arghezi, de pildă, incorporabil prin ritmul constant spiritului-proză ori Matei Caragiale al cărui debit eruptiv neregulat l-ar încadra total spiritului-poezie. Pentru a fi într-adevăr eficientă, formula pretinde unele nuanțări, unele readaptări pe scheletul unor alte corespondențe : clasic-romantic, tip creator eruptiv sau laborios etc.

Încheind comentariul de amănunt al obiecțiilor care s-au adus lirismului pillatian vom nota că întîmpinările noastre nu pot avea, o știm prea bine, decît o eficiență limitată, întrucît fiecare din ele pot fi respinse prin exemplificări de ordin contrar. Opera poetică a lui Ion Pillat este foarte întinsă și mai ales inegală. S-ar părea cumva că această inegalitate a fost argumentul principal pentru contestarea calității sale majore. Nu numai că numeroase aprecieri critice au pornit de la nivelul cel mai scăzut al acestei poezii, dar s-a făcut uz, în cazul lui Pillat, de prejudecata după care poeților mari nu li se permite nici un accident. În ciuda acestei optici defavorizante și în ciuda realelor inegalități ale versului său, Pillat este un poet de factură majoră și în același timp un poet mare. Evident, el nu acoperă tipul de poet național sau reprezentativ, cum sînt cazurile lui Eminescu sau Arghezi, dar opera lui izvorăște dintr-un principiu major, din acea poziție față de existență care-i solicită sensurile esențiale, ultime, după cum soluțiile oferite de poezia lui țin de domeniul grav al adevărurilor universale. Pentru a înțelege și recepta această calitate a poeziei respective trebuie însă să ne situăm sau să pornim de la principiul ei creator inițial chiar dacă acesta nu se confundă cum ar fi de așteptat tocmai cu zona ei de debut.

O împrejurare de ordin biografic se află la obîrșia nucleului de originalitate al poeziei pillatiene. Horia Furtună ne povestește în amintirile sale cum prin 1918, la sfîrșitul războiului, l-a însoțit pe Ion Pillat la una din moșiile familiei acestuia, la Miorcani, în nordul Moldovei. „Miorcanii, povestește autorul *Baladei lunii*, a fost pentru noi un loc de orientare hotărîtoare. Războiul, îi spuneam lui Pillat, mi-a revelat marea realitate a

ţării şi a limbii româneşti. El simţea la fel. Ne-am hotărît să isprăvim poeziile începute sub vechile semne literare şi să ascultăm de porunca sufletului nostru nou. Şi-a terminat volumul *Grădina între ziduri,* eu am isprăvit ciclul *În sîrmele ghimpate.* Eu am început un Anton Pann care a rămas pînă azi doar un început ; el a scris într-o singură zi un Anton Pann care a fost primul din marea poemă *Bătrînii* pe care a dat-o mai tîrziu.“ *(Alături de Ion Pilat,* în *Ion Pillat — mărturii despre om şi poet,* p. 20) Descoperim aci procesul de reorientare a intelectualităţii în urma primului război mondial, proces care, între altele, a determinat substanţializarea poeziei lui Adrian Maniu, hotărînd evoluţia de la *Salomeea* la *Lîngă pămînt.* În cazul lui Pillat, respectivul proces îşi adaugă încă o verigă de ordin biografic : redescoperirea Miorcanilor şi, mai ales, a conacului de la Florica. Spaţiul restrîns al acestui din urmă loc care mai păstra semnele trecătoarelor generaţii, din epoca romantică a bonjuriştilor, apoi ecoul vecinătăţii fraţilor Goleşti şi, mai tîrziu statornicirea familiei Brătienilor în formele unei vieţi patriarhale cu iluzia veşniciei, un spaţiu natural de mari frumuseţi idilice, avea să fie ridicat de poet într-o ficţiune inspirată şi trainică. Pillat s-a refugiat la Florica pentru a se regăsi, cu întreg cortegiul amintirilor, în umbrele fugarelor ipostaze ale vîrstelor, proiectat pe fundalul plin de ecouri al trecutului. Şi, cu toate acestea, actul reîntoarcerii la Florica nu e unul de strictă biografie sentimentală, la modul romantic. Nu sîntem martorii unui proces de expansiune a eului ori ai unuia de acute introspecţii. Retras în sine poetul se confruntă mereu cu mediul înconjurător şi cu dureroasa traiectorie a timpului, dar nu pentru a-şi regăsi doar propria copilărie, ci pentru a descoperi faţa ei eternă, pentru a sonda adîncimile marilor adevăruri ale vieţii. Este, în fond, opera unui clasic, iar prin faptul că urmărea să desprindă adevărurile generale din confruntarea cu lumea amintirii sau a realităţii imediate, căreia îi păstrează întreaga savoare concretă, neştirbită în nici una din aromele sau încîntările sale cromatice, Pillat se află pe traiectoria cea mai modernă a clasicismului. Împrejurarea parti-

culară după care poetul a fost rechemat mai ales de glasurile copilăriei a cărei ultimă esenţă a vrut să o descopere în locul anume care a fost Florica îl apropie, justificat, după intuiţia inspirată a unor comentatori, de Ion Creangă.

Ciclul *Florica* şi în general întreg volumul *Pe Argeş în sus* ne prezintă în planul ficţiunii artistice un univers domestic foarte bine structurat, cu o unitate arhitectonică, familia, din spre care sensurile iradiază spre teritoriul mai vast al satului şi apoi al ţării. În geometria de o clasică armonie a acestei viziuni timpul rămîne mereu una din coordonatele de bază. Eul poetului rămîne mereu în centrul orizontului, iar rostul său apare important şi limitat totodată tocmai prin această situare centrală. Atitudinea lirică este, aproape în totalitate, una şi aceeaşi cu elegia, astfel încît, după cum singur observase, poetul pare a spune mereu una şi aceeaşi poezie. Este adevărat că, foarte curînd, poetul, conştient de descoperirea sa, o dezvoltă în sens logic, raţional. În epocă, şi chiar mai tîrziu, efortul intelectual pe care Pillat îl cheltuia pe această direcţie a fost de îndată legat şi explicat de noţiunea de tradiţionalism : Lovinescu definea tradiţionalismul lui Pillat printr-o anume limitare la realităţi mărunte şi concrete : „ca peisagiu el se opreşte la hotarele Floricăi, iar ca solidaritate se mărgineşte la o simplă legătură familială : bunica şi mai ales bunicul domină această poezie domestică..." În această accepţie, tradiţionalismul lui Pillat reprezintă „un nou panteism familial..." neînălţîndu-se însă niciodată la epos. Între alţi tradiţionalişti, din perspectiva lui Lovinescu, Pillat se individualizează prin „armătura unui sentiment elegiac". Dar, chiar dacă în perspectiva fugară a momentului o astfel de lărgire a viziunii, o astfel de implantare a lirismului într-un sol străjuit de semnele tutelare ale familiei (în înţelesul restrîns şi foarte larg totodată) putea fi conexată cu programul orientării tradiţionaliste, e necesar astăzi să precizăm mai adîncit relaţia respectivă. Căci, oricîte ar fi punctele de contact dintre poezia lui Pillat şi tradiţionalismul epocii, ele nu provin dintr-un raport de subsumare, ci se explică printr-o simplă coincidenţă, sau cel mult printr-o vecinătate. Nu pentru

că era tradiţionalist a cîntat poetul locurile natale, strămoşii, familia, ci pentru că sensul lirismului său era unul larg, orientat pe coordonatele de bază ale vieţii, subsumat adică unei viziuni clasice. Ca poet de structură şi program clasic se întîlneşte Pillat cu gruparea tradiţionalistă din literatura noastră, iar nu ca simplu emul al ei. E foarte adevărat că expansiunea şi totodată parţiala anulare a lirismului său dizolvat în procesul logic, intelectual, amintit mai sus, s-a consumat uneori pe cărările tematice proprii poeziei tradiţionaliste, dar acest proces ne indică numai unul din cei doi factori motori care au dus opera pillatiană de la *Pe Argeş în sus* la *Biserică de altădată* sau mai ales la *Povestea Maicii Domnului*. Celălalt factor rămîne impulsul pe care noi îl considerăm structural evoluţiei şi orientării talentului său şi anume viziunea clasică.

Principiul creator cît şi cel organizatoric al volumului *Pe Argeş în sus* dar mai ales al ciclului *Florica* ne arată primele elemente din această viziune. *Ctitorii*, cea dintîi poezie a ciclului amintit, ne indică nucleul domestic al universului pillatian şi, totodată, punctul central, de foc, al sensibilităţii sale :

Prin viile de aur ca banii dintr-o salbă
Pe al colinei mele împodobit pieptar,
Închis-am fericirea în strîmtul ei hotar
De nuci bogaţi în umbră, umbrind o casă albă.

O dată ce, după gesturi de preparaţie, traducînd poate, în ezitarea lor, prea plinul sentimentului, ne este arătat acel centru de univers, sentimentul poate să se exprime în voie, proclamînd renunţarea la tot pentru încîntările Floricăi :

Las altora tot globul terestru ca o minge,
Eu am rămas în paza pridvorului străbun,
Ca să culeg cu ochii livezile de prun
Cînd alb Negoiul, toamna, de ceruri se atinge.

Poezia e programatică nu numai în plan ideatic, prin temele pe care le enunţă (amintirea, casa, timpul), ci şi prin cîteva modalităţi expresive pe care ulterioara evoluţie a poeziei lui

Pillat le va dezvolta ducîndu-le la perfecţiune. Ne gîndim mai ales la tehnica finalurilor de strofă sau de poezie, concentrînd emoţia prin asociaţii ori transferuri neaşteptate de însuşiri sau senzaţii :

Să desluşesc cum piere trecutul, an cu an,
Pe drumuri depărtate sunîndu-şi clopoţeii.

. . . .

Şi să aud deodată cu-nfiorare cum
Trosneşte amintirea ca o castană coaptă.

De la această poezie începînd, ciclul *Florica* se desfăşoară pe punctele de reper cele mai importante ale universului evocat. Poezia *Inchinare*, în continuarea celei prezentate mai sus, transcrie gestul reîntoarcerii în perimetrul îngust dar plin de ecouri şi amintiri al Floricăi, în timp ce bucata următoare, cea care împrumută titlul său ciclului, lărgeşte de îndată perspectiva în mit, fără a părăsi totuşi cu nimic locul evocat ca atare. Motivul jertfei unei vieţi tinere vine aici să justifice frumuseţea neobişnuită a locului, introducînd în acelaşi timp una din temele majore de gravă rezonanţă ale poeziei pillatiene, moartea, temă pe care poetul a cîntat-o cu înfiorare dar fără exces în direcţia meditativă sau prin întunecarea ambianţei, păstrînd totdeauna ceva din aripa de frumuseţe neînţeleasă care se abate, mioritic, în preajma acestui moment. Urmează poezia *Mormîntul*, şi cu aceasta se conturează mai apăsat una din temele prin care Pillat a fost pus în directă legătură cu orientarea tradiţionalistă. Poezia respectivă a fost totdeauna receptată în strictă relaţie cu pretextul său concret şi a fost apreciată numai în funcţie de acesta. E foarte adevărat că mormîntul pe care poetul îl evocă este al bunicului său matern, Brătianu, dar nu împărtăşim părerea unor comentatori, dintre care mai categoric a fost Aurel Rău, ultimul prefaţator al poetului, potrivit căreia dacă, în alte poezii, „accentul căzînd pe regretul după raiul copilăriei, ambele figuri (bunicul şi bunica — n.n.) îşi pierd biografia particulară, concretul individual, fantomele lor de umbră şi lumină proiectîndu-se pe acea zonă a sufletului în care

sălăşluieşte sentimentul de evlavie faţă de cei care ne-au vegheat primii paşi", în schimb „nu acelaşi lucru se poate spune despre o poezie ca *Mormîntul* unde, într-un pasaj cu inflexiuni de odă, frîna artistică e scăpată din mînă, Pillat crezînd că realizează o generalizare istorică valabilă prin metafora «păstorule de oameni». Într-un asemenea caz convenţia artistică dispare şi bunicul patriarhal — personaj dintr-un rit al naturii şi punct de reper în scurgerea generaţiilor — devine dintr-o dată [...] «personajul concret istoric, de loc anonim, de la care s-a plecat»". (*Introducere*, la ediţia *Poezii*, 1965, p. XXI) În primul rînd, pentru o adecvată receptare a poeziei lui Pillat, în ceea ce are ea caracteristic, nici în celelalte poezii figurile bunicului şi ale bunicii nu trebuie despărţite, de „biografia particulară, concretul individual", şi aceasta pentru că în poezie accentul nu cade pe „regretul după raiul copilăriei", cum consideră prefaţatorul. Tema respectivă este abia una secundară, tendinţa principală a acestei opere fiind proiectarea în generalitate a unei experienţe umane individuale, în aşa fel încît să se păstreze savoarea, ecourile proaspete ale fiecărui amănunt concret. Astfel că doi dintre termenii analizei — bunicul patriarhal, element al invenţiei artistice pe de o parte şi „personajul concret istoric, de loc anonim, de la care s-a plecat" pe de alta — nu se află cum îi consideră prefaţatorul într-un raport de exclusivitate. Ei designează doar, fiecare în parte, un anume nivel al viziunii, stratificate am spune, a lui Ion Pillat. Trebuie să acceptăm a descoperi în poezia lui mai mult decît o simplă evocare, o proiecţie spre armonia cosmică a lumii, în cadrul căreia realitatea concretă cît şi sensurile abstracte coexistă şi se explică reciproc. Vom accepta de asemeni că punctul de vedere personal sub care se înscrie această proiecţie este, în zona coordonatelor sociale, cel al unui descendent al unei familii boiereşti, legat de atitudinea boierească în problemele politice şi sociale. Iar faptul că, în ce-l priveşte pe Ion Pillat şi mai ales modul său de a vedea trecutul, respectiva atitudine e puternic nuanţată în sens patriotic şi naţional conform patriotismului şi naţionalismului luminat boieresc, prin cultivarea ma-

rilor noastre valori spirituale, prin servirea specificului național și evocarea frumuseților patriei, nu este decît un motiv în plus pentru a nu face abstracție de toate aspectele acestei atitudini. Revenind la poezia care a prilejuit acest comentariu, ne exprimăm părerea că tocmai stratul de reprezentare directă, concretă, rămîne cel mai firav, reducîndu-se doar la expresia „păstorule de oameni", raportabilă la acel patriotism boieresc de care vorbeam, și că ponderea principală o are interpretarea morții în sens mioritic. Descoperim aici nu „inflexiuni de odă" ori accidente rezultate din lipsă de control asupra *frînei artistice,* ci încă o bătaie a acelei aripi de frumusețe prin care poetul, în deplină consonanță cu atitudinea poporului, oferă o revanșă a morții :

Te-ai cununat cu moartea ca-n basmul Mioriței,
Păstorule de oameni, bunicule ! Acum
Ești zumzet de albine și-mprăștiat parfum
În via îmbătată de înflorirea viței.

Poezia se încheie cu cea mai expresă manifestare a sentimentului panteistic din lirica lui Ion Pillat :

Orice copac din juru-mi, îl simt că mi-e părinte.
Cu cea din urmă iarbă de mult am legămînt
De dincolo de oameni, de timp și de mormînt
Un ram se-apleacă tainic să mă binecuvinte.

În continuare, începutul ciclului *Florica* nu face altceva decît să planteze adînc în universul poetic propus reperele geografiei lirice pe care poetul o întreprinde. După cele două morminte, puncte de sensibilă apropiere a trecutului cu prezentul, urmează poeziile *Vîrful dealului, În vie.* S-ar părea că succesiunea lor e dictată de un gest rațional, lucid, dar, după cum se poate vedea din text, spațiul descris e încărcat de lirism. În acest caz, luciditatea, atîta cîtă este, constă în faptul că poetul ajunge să-și cunoască punctele nevralgice ale sensibilității, puncte definite tocmai de acele repere concrete. Poezia nu transcrie nici pe departe un act descriptiv, ci doar unul evoca-

tor, deşi poate nici acest termen nu e decît învecinat cu ideea de stabilire a detaliilor elocvente ale spaţiului liric, idee de care poezia lui Pillat este preocupată în acest moment. Semnul distinctiv al depărtării de descripţia pură, al încadrării într-un plan liric mai complex şi unitar, îl dau mai ales finalurile în care starea sufletească se subiectivează brusc, tulburînd linia calmă pe care lirismul obiectivat, cel puţin în parte, evoluase pînă atunci :

Cînd prin amurg se-nalţă visînd nemărginirea
Din fiecare casă un crin înalt de fum.
(Vîrful dealului)

...Dar aud
— Ecou ce adormise şi-a tresărit deodată —
În inimă cum prinde o toacă-ncet să bată
Lovind în amintire ca pasărea-n agud.
(În vie)

Ultimul exemplu arată clar cum în poezia lui Ion Pillat lirismul constă într-o neoprită pornire de a căuta corespondenţe sensibile între planul realităţii concrete şi cel al stării sufleteşti. Nu se contează aici pe temeiurile simbolizării, deşi, în organizarea ei, poezia de această factură se aşază cel puţin formal în descendenţa parnasianismului prin preocuparea de a desăvîrşi tabloul rotund, prin tehnica quasi-sculpturală. Accentul cade însă pe cîtimea de emoţie directă pe care o poate produce corespondenţa generală, iar nu pe sensurile simbolizării. Poetul e atent la reacţiile sale sufleteşti ca termen al procesului de simbolizare, după cum pot dovedi ultimele două strofe din poezia *Castanul* :

Castanul între struguri şi-a înţeles menirea :
Ce-am căutat pe drumuri găseşte stînd pe loc,
Şi, adîncind pămîntul aceluiaşi noroc,
Cu zeci de ramuri ţine în braţe fericirea.

Mă simt, Florică, -n preajmă-i atîta de sărac !
De ce nu poate pasu-mi să prindă rădăcină
Şi să rămîn al viei ca pomul pe colină,
Şi să mă strîng de tine ca viţa de arac...

Nu alta e semnificaţia unor poezii ca *Rădăcini, Cireşul, Spre Izvorani, Pădurea din Valea Mare, Cucul din Valea Popii, La zăvoi, În luncă, Parcul Goleştilor, Biserica lui Horia, Căsuţa din copac, Casa din deal,* sau, revenit în împrejmuirea domestică, *Cămara de fructe, Odaia bunicului, Ochelarii bunicii, Capela, Odihna tatii.* În schimb *Străinul, Comoara, Adio la Florica,* reprezintă epiloguri ale acestui excurs liric :

— Rămîi la noi ! un clopot din Izvorani mai plînge.
Şi tot aud în urmă : la noi — la noi — la noi...
Opreşte-ţi telegarii cu nările în sînge
O, surugiu năprasnic gonind ca un strigoi.

Ba nu. Dă bici mai bine şi drumului îi lasă !
Nu-mi părăsesc căminul în suflet cînd îl duc.
Îmi voi zidi-n oraşe întîmplătoare casă —
Dar de averi, de lume şi de huliri uituc,

Ca Argeşul să-şi mîne murmurătoare ape
În crîngul de-altădată iar cucul îl ascult
Pe ochii mei lăsa-voi să cadă grele pleoape —
Şi voi găsi în mine Florica de demult.

După cum se poate observa din fugarele analize întreprinse pînă acum, planurile pe care se dezvoltă poezia lui Pillat sînt trei : realitatea concretă, planul general simbolic şi realitatea lirică. Această operă, cum s-a mai observat, ne propune un univers domestic foarte bine structurat peste şi prin care se desăvîrşeşte rotaţia anotimpurilor, împlinirea destinelor umane pe treptele vîrstelor şi ale evenimentelor capitale ale vieţii (naşterea, nunta, moartea), trecerea suflului nevăzut al timpului. Unitatea arhitectonică a acestui univers este *familia,* clanul, din

centrul căreia sensurile iradiază lărgindu-se prin *sat* spre *țară*. Este o viziune concentrică de o clasică armonie, în care temele și motivele își răspund cu ecouri și înțelesuri grave de pe fiecare din succesivele trepte. După cum foarte adînc a observat Voiculescu, pentru Pillat „Florica a fost un microcosm ; orice motiv local simboliza unul de ordin general, avea în desfășurarea lui corespondențe și repercusiuni pînă la cufundare în vasta țesătură a țării" (*Etape și reședințe*, în *Ion Pillat — mărturii despre om și poet*, p. 100). Coordonatele tematice ale acestui univers rotund sînt însă mai mult decît simple teme : timpul, copilăria, moartea sau peisajul reprezintă axele lui arhitectonice, astfel că poetul nu e un simplu evocator al trecutului, un cîntăreț al copilăriei, un înfiorat în fața morții sau un descriptiv. Pillat solicită aspectul de adîncă generalitate umană al acestor motive, are față de ele o poziție filozofică, tratîndu-le ontologic, în ipostazele lor ultim abstracte. Descoperim aici un rezultat al etapei intelectuale a procesului genetic pillatian, dîndu-ne seama că efortul lucid al inteligenței sale nu se consuma numai în lărgirea sau detailarea tematică ci, mai ales, în acest proces de abstractizare. Văzute din acest unghi, temele propuse devin entități, și între ele se stabilesc legături firești. Timpul e văzut prin peisaj și invers, astfel încît actul regăsirii Miorcanilor sau Floricăi nu ține de sfera de experiențe specifice literaturii tradiționaliste, nu e o simplă reîntoarcere la vatră, ci debarcarea pe un tărîm în care perspectiva oarbă și vecinătatea zeilor tutelari ai familiei ascute la maximum apetența pentru ultimele abstracțiuni și prepară sufletul pentru confruntarea cu stihiile. Aceleași fragmente *Dintr-un jurnal de vară* ne dezvăluie reflexiile tematice directe pe aceste teme, în deplină concordanță cu orientarea generală a poeziei lui, indicîndu-ne modul în care se sapă, în gîndirea lui Pillat, profilurile ideilor abstracte din material sensibil. Pierdut în peisajul deschis al stepei în tovărășia celor apropiați, reflexia poetului e solicitată firesc de tărîmul marilor generalități : „*Vecinătatea vieții animalice, marea ei sinceritate, frumusețea unei zile senine și îmbelșugate de vară, calitatea spirituală a luminii la acea oră*

a serii, priveliştea dragă a Miorcanilor, cu satele caselor răzleţite prin verdeaţa copacilor şi în zare cu pădurile şi holdele basarabene, soţia şi fiul alături de mine — toate aceste realităţi primordiale, le simţeam în suflet cum asculţi, fermecat din nou şi mereu uimit, de cîte ori revii pe plajă, cîntecul mării. Lipsită de orice senzaţional, de orice element actual de surpriză sau de noutate, de orice bucurie stridentă, învolburare sau dragoste, fericirea din suflet îmi era gravă şi puţin melancolică precum erau liniile vaste de privelişti unduiate cu cerul ei luminos şi înalt..." *„Neaşteptată viaţă a peisagiilor, cu cît îmi eşti mai dragă decît viaţa semenilor mei, cu cît mai împlinită!*" *„Mişcare lină a acestui pămînt moldovenesc; lentă unduire a acestei privelişti prenatale, prin veacuri, spre conştiinţa mea de azi, înceată transformare a bogăţiilor spaţiale în armoniile timpului trăit, trecere în spiritual a bulgărului de ţărînă*" (*l.c.*, p. 288.) Meditaţia despre timp este de asemeni revelatoare pentru originalitatea poeziei lui Pillat: *„Timpul de la ţară n-are asemănare cu acela de la oraş. N-au acelaşi pas şi nici acelaşi obraz — şi între ei n-ajung să găsesc un numitor comun.*" *„Să fie numai ieşirea din actualitate, din fărămiţarea zilnică în monedă de vulgară circulaţie a nobilului său metal, din lipsa de perspectivă temporală ce ne-o impun oraşele mari ca un ecou al orizontului sugrumat de clădiri prea înalte? Sau cauza trebuie căutată aiurea — nu la periferia senzaţiilor noastre, ci la centrul unui eu, ce aici îşi regăseşte elementul natal.*" *„Părăsirea timpului mecanic pentru cel sufletesc implică mai mult decît o schimbare de tehnică în măsurarea scurgerii vieţii tale: ea înseamnă o regăsire a vremii adevărate — vreme care poate eşti tu însuţi îmbogăţit zi de zi, zidit an de an ca nucii frumoşi ce-ţi străjuie parcul însemnînd pe răbojul nemincinos al scoarţei comoara unui trai răspîndit în aer şi adunat la rădăcini*" (*l.c.*, pp. 290—291).

Cît priveşte realitatea lirică a poeziei lui Pillat, ea a fost pînă acum contestată sau cel puţin minimalizată. Accentuîndu-se prea mult asupra factorului inteligenţă din cadrul procesului genetic s-a văzut în acest autor purtătorul unui steag

liric neînsemnat, mărunt, un simplu evocator al unui peisaj (Miorcanii, Florica) sau episoade (copilăria, moartea). În fond, deşi sau poate tocmai pentru că poetul pare a spune o singură poezie, lirismul său este unul elementar, simplitatea lui provenind din adîncime. Pillat reprezintă în istoria lirismului românesc, împotriva numeroaselor accidente sau aluviuni nesemnificative, tipul cel mai pur al cîntăreţului elegiac. El ilustrează şi dezvoltă elegia în sens clasic, dar nu numai în ciclul poeziilor cuprinse sub acest titlu. Cîntăreţul Floricăi este elegiac pe tot parcursul manifestărilor sale ; elegia sa, înnegurată de accesul la ultimele probleme ale destinului uman, e îmbărbătată, devine stenică prin încrederea în frumuseţe şi în om. Lirismul său specific se sprijină pe o armătură morală puternică, ai cărei piloni de susţinere sînt solidaritatea cu generaţiile şi cu peisajul pe care omul e chemat să-l înfrumuseţeze şi prin care e chemat să fie fericit. Zbaterea emoţională a versului său plin de miresme, sonorităţi, ecouri, provine din acel *carpe diem*, precept clasic înţeles nu în sensul unui mărunt practicism al plăcerii, ci ca o demnă recomandare adresată omului să înfrunte şi să-şi apropie toate urmările şi aspectele condiţiei umane ; melancolia amintirii, tristeţea sfîrşitului şi a ireversibilităţii timpului, dar şi fulguirea de culoare, sunet şi mireasmă pe care fiecare clipă o pogoară asupra noastră. Astfel că aprecierea de ultimă instanţă a lirismului pillatian trebuie să pornească nu de la scăderile lui întîmplătoare, ci tocmai din principiul său central.

Am insistat în descrierea acestor factori ai poeziei lui Pillat cît şi în stabilirea adevăratelor raporturi dintre ei pentru că sîntem convinşi că numai înţelegerea cît mai nuanţată şi adîncă a acestei probleme ne poate apropia de originalitatea acestei poezii. Versul pillatian din creaţiile sale de maturitate, în speţă din volumul *Pe Argeş în sus*, este un vers amplu, cu bogate rezonanţe şi cu limpidităţi de cristal. Sistemul său metric este unul strict clasic, cu prea puţine excepţii, întrucît practica versului alb poetul pare a şi-o însuşi din filieră clasică, iar structura prozodică şi de concepţie a fiecărei poezii se menţine în

aceeaşi factură : poezii articulate în toate componentele lor, rotund închegate, sunînd plin şi armonios ; în toate poeziile lui ideea e netă, precisă, adîncă. Şi totuşi, ceea ce comunică această operă este mai mult decît impresia exterioară, culoare şi sunet. Însuşindu-şi unele canoane ale academismului sau didacticismului poetic, prin rezultatele emoţionale ale artei sale, Pillat se manifestă ca un profanator de canoane. Căci, departe de a fi distant academică sau didactică, rezultanta lirică a operei lui comunică fiorul, apropiat de mister, al marilor şi măruntelor corespondenţe din univers. Facilitatea versului său, impresia că el se lasă înţeles de la prima lectură, este o cursă pe care ne-o întinde sintaxa lui ortodoxă şi imagistica aparent accesibilă. Adîncirea lecturii însă ne aduce în faţa unor rafinamente de expresie în domeniul imagisticii şi a unui zid aproape de netrecut în acel al concepţiei. Chiar cînd sensurile poeziei pillatiene se desfoliază pînă la ultimul, rămîne aburul nelămurit al emoţiei dată de apropierea unor înţelesuri profunde, grave şi vechi ca nişte mistere. În fond, ca sensibilitate, subtilitate şi nuanţare, lirismul pillatian se află în vecinătatea celui modern care năzuia să comunice misterul muzical, neînţeles, al sufletului uman şi al raporturilor sale cu universul. Ceea ce autorul nostru aduce în plus este menţinerea în cadrul unui univers armonios structurat, de construcţie clasică, atîta vreme cît simbolismul sau modernismul se fărămiţau şi tematic şi ca viziune, lăsîndu-şi poezia să se alcătuiască fragmentar şi epidermic din nenumăratele solicitări lirice ale momentului ; în plan expresiv, Pillat desăvîrşeşte pînă la perfecţiune postulatul clasic ce egaliza poezia cu pictura, adăugîndu-i posibilităţi noi printr-o integrare a unor tehnici moderne, interpretate în principiul lor ultim.

Ceea ce explică armonia şi poate chiar perfecţiunea (un critic considera poezia lui Pillat *limitată pentru că e perfectă*) acestei opere nu e atît echilibrul atîtor muchii opozante din domeniul expresiei sau al orientării literare ; sunetul ei inspira ca o melodie şi definitiv, încărcătura ideatică şi emoţională provin mai întîi de toate din armonioasa confluenţă a factorilor ei constitutivi :

univers concret, realitate lirică și plan general simbolic. Fiecare în parte e conceput și realizat pe principiul unor raporturi armonice pe care am încercat să le definim : confluența lor însăși este armonică, astfel că poezia lui Pillat bazată pe un sistem complex și suprapus de armonii, în mod necesar nu putea să sune altfel decît sună, ca o muzică a armoniei.

Volumele de după *Pe Argeș în sus* consemnează o diluție a lirismului specific pillatian ca urmare a unor tot mai pronunțate intervenții eterogene în cîmp tematic. Faptul a fost pus în legătură cu programul tradiționalismului. „Ajuns aci, spune G. Călinescu, poetul începe să-și sistematizeze descoperirea și s-o prefacă în «tradiționalism» lărgind cadrul, colecționînd cît mai multă priveliște locală, scoborîndu-se în trecut și adunînd toate materialele specific românești." „Tradiționalismul înțeles în felul acesta e un exotism apropiat, o arheologie nu mult deosebită de prima fază parnasiană" (*Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent,* p. 777). Culegerile sînt comentate în general defavorabil. Lovinescu găsea că în *Bătrînii* există „un oarecare patetism retoric și o insuficientă caracterizare a marilor strămoși", în timp ce în *Satul meu* „poetul împinge prea departe prozaismul voit și nota pur descriptivă..." (*Critice,* IX, p. 167). Călinescu considera acest ultim volum „fals", în timp ce Aurel Rău, stabilind relația cu epitafurile din *Spoon River Anthology* a lui Lee Masters, încheia : „prin lipsa de perspectivă istorică, prin neîntrezărirea nici unei posibilități de salt, de ieșire din starea materială constatată, satul lui Pillat este într-o oarecare măsură și o entitate anistorică, satul din totdeauna condamnat să reparcurgă la infinit aceleași cicluri" (*l.c.,* p. XXVI). De asemeni, *Povestea Maicii Domnului* era apreciată de Lovinescu *„principial falsă..."*. „Nu contestăm valabilitatea încercării, continua criticul [...], dar n-o putem privi decît ca o contrafacere a sentimentului religios și ca o literaturizare a poeziei noastre populare..." *(Istoria literaturii române contemporane,* p. 105). Cît privește *Biserică de altădată,* Călinescu nota : „Efectul pictoric e considerabil, cînd nu intră exagerare. Excesul la Ion Pillat stă în intenția de a sfinți România,

de a o prezenta ca un Eden [...]. Asemenea atitudini stilistic sînt valabile prin simpla lor inventare şi devin manieră şi chia caricatură, repetate de născocitorul însuşi ori de alţii“ (l.c. p. 788). În fine, *Poemele într-un vers,* caracterizate drept „ca de versificaţie în vacanţă“ (Vladimir Streinu, *Pagini de critic literară,* p. 79), întîmpină aproape generale rezerve. Fireşte toate observaţiile formulate sînt justificate, în această regiun a lui lirismul lui Ion Pillat străbătînd o zonă mai sterilă. Ceea ce trebuie corectat, cel puţin în parte, este explicaţia acestor accidente de creaţie. Credem că în această direcţie s-a acordat iarăşi prea mult credit raportării lui Ion Pillat la tradiţionalism. Evident, asociaţia punctelor de sosire se poate face, dar, cel puţin într-o privinţă, Pillat venea pe cărări lăturalnice tradiţionalismului. Intenţia sa de a-şi dilata universul poetic prin anexiuni tematice ţine de însuşi principiul acestui univers care tinde să se confunde cu o perspectivă totală asupra lumii. De altfel nu e greu de observat că, de exemplu, în *Biserică de altădată* ori în *Povestea Maicii Domnului* se suprapun două sisteme de motive, fiecare închegat, fiecare rotund, scontîndu-se pe geneza unei lumi în care realul să se amestece cu miraculosul. Urmează că, în ciuda faptului că rezultatele înregistrează scăderi valorice, principiul creator al evoluţiei lirismului pillatian trebuie notat cu semn pozitiv. De altfel, aşa cum sînt, volumele respective au o valoare a lor, relativă desigur, dar nu sub nivelul mediu al poeziei noastre. De data aceasta însă combustiunea temelor cu sensibilitatea poetului nu s-a mai realizat sub semnul şansei, astfel că, în comparaţie cu poezia din *Pe Argeş în sus,* cea din volumele următoare nu mai sună atît de plin, cu muzica unică, pillatiană. Autorul însuşi a putut constata curînd că traiectoria poeziei sale de maturitate, în formula din Florica, trecuse de punctul de maximă altitudine, astfel încît volumele menţionate anterior pot fi înregistrate astăzi sub semnul căutărilor creatoare. Deocamdată rezultatele nu au fost cele scontate, dar în curînd poezia lui Pillat descoperi o pistă pe care se angajă cu toată amploarea: tema helenismului. Încă din ciclul *Limpezimi* se anunţase o prefa-

cere sesizată de Perpessicius într-una din mențiunile sale critice: „În *Limpezimi* ne-a plăcut să vedem mai puțin prelungirea acelui izvor rustic [...], cît o clarificare a poetului, o sfințire a apelor sale lirice de un nou duh-sfînt, acela al poeziei de meditație sobră și de mari resurse tehnice" (*Mențiuni critice*, vol. III, p. 364). Ultima perioadă a vieții și creației poetului consemnează așadar, cel puțin aparent, o reîntoarcere la sectorul tematic respectiv din vîrsta parnasiană sau clasicist-simbolistă a tinereții. Tot acum se insinuează în spiritul pillatian ideea unei noi experiențe de viață, aproape o aventură irealizabilă : poetul vrea să se retragă pentru un timp într-o insulă din Marea Egee, ca acolo, sub soarele Heladei și în bătaia de vechi metronom a valurilor, să se pătrundă de cele mai adînci sensuri ale umanismului antic. Recunoaștem, de îndată, în acest proiect mecanismul intelectual și sufletesc realizat, poate întîmplător, în momentul descoperirii Miorcanilor și a Floricăi. Semn că distanta cugetare nu are decît rol de factor secund în procesul genetic al poeziei sale, după cum însuși constatase. Principiul inițial rămîne acea experiență de viață pe care Pillat voia s-o repete, poate artificial, pentru a realiza profunda cufundare a sufletului său în orizontul elenic. Experiența plănuită însă nu s-a mai realizat, cum bine se știe. Și poate că nici nu mai era nevoie. Sfîrșitul prematur retezase o operă care și singură, după antenele sigure ale instinctului artistic și dată fiind vasta încărcătură de cugetare și experiență umană a autorului, ar fi atins limanul clasic. Nu credem total în sinceritatea declarației poetului după care, o dată cu apariția ediției definitive, el și-ar fi considerat opera încheiată. Era mai degrabă o amînare pentru termene și în forme noi, care poate lui însuși i se păreau neverosimile. În orice caz, poeziile pillatiene apărute postum între timp ne clarifică sensul ultimei sale ambiții artistice ; cea de a doua exotizare a acestei poezii, cea de a doua întîlnire, în același timp, dintre elementul intelectual și emoțional în poezia sa nu se mai petrec în limite strîmte, nu se întîlnesc simple realități lirice cu motive livrești, clasic-eline, ci o întreagă expe-

rienţă lirică vine în întîmpinarea unei întregi experienţe de ordin general, cu un fond al omenirii, comun, de atitudini lirice comparabile, de natură să se asocieze şi chiar să dea sensuri noi aportului personal al poetului. Experienţa sufletească a descinderii la Florica sau Miorcani însemna coborîrea în autohtonul care putea primi ecourile universalului ; visînd să se stabilească pe pămîntul unei insule elenice, Pillat voia să descindă pe tărîmul universalului, cu încărcătura sa personală şi naţională totodată, să-şi legitimeze calitatea de cetăţean al universului. Silabele, cîte le-a scandat, ale noului cîntec şi din care cităm lapidarul epitaf, ne îndreptăţesc să regretăm adînc grăbita lui dispariţie ca o importantă pierdere a poeziei române :

POST MORTEM

M-a părăsit azi lumea, ca şi haina
Uitată colo-n cui,
Şi singur stau împărtăşit cu taina
Ce n-o pot spune nimănui.

Îmi las toiagul, praful şi sandala :
Nici umbră nu mai sînt.
Din alt tărîm privesc în zări petala
Luminii ce mi-a fost pămînt.

MIRCEA TOMUŞ

TABEL CRONOLOGIC

1891 La 31 martie, în casa închiriată pe atunci de părinţii săi în Bucureşti, str. Dorobanţi nr. 6, se naşte Ion Pillat. Pilăteştii, de veche obîrşie răzeşească, cu vatra satului de baştină la Drăceni, pe malul Prutului, în judeţul Fălciu, numără în decursul timpului mai multe generaţii de boieri de ţară, găsindu-se pomeniţi ca atare în *Descriptio Moldaviae* de Dimitrie Cantemir. Tatăl, Ion N. Pillat, a dus o existenţă de rentier, ca moşier şi parlamentar. Mama, Maria, născută Brătianu, a fost a doua fiică, în ordinea vîrstei, a lui Ion C. Brătianu.

1901 Ia examenul de absolvire a claselor elementare, la şcoala primară nr. 1 din Piteşti, ca elev pregătit în particular.

1905 Sfîrşeşte ultima clasă a cursului inferior de liceu la colegiul „Sf. Sava" din Bucureşti, după ce făcuse primele trei clase ca elev particular. Mama îl ia împreună cu ceilalţi doi copii mai mici (sora : Pia şi fratele : Niculae) la Paris, pentru ca să îşi desăvîrşească acolo studiile. Băiatul urmează ca elev extern la liceul „Henry IV". Cu prilejul unei excursii, vizitînd catedrala din Chartres, are revelaţia artei gotice,

moment de emoţie semnificativă, căruia i se datoreşte compunerea primei poezii *(În catedrală)*.

1909 Ia bacalaureatul. Profesorul de compoziţie franceză, plăcut impresionat de teza candidatului Ion Pillat, se interesează de planurile de viitor ale acestuia, rămînînd surprins la auzul răspunsului : „Geologia".
Întrerupe un an şederea la Paris, pentru a presta în ţară serviciul militar, la Regimentul 2 artilerie grea.

1910 Reîntors la Paris, se înscrie ca student la Sorbona, unde are să urmeze în principal Istoria şi Geografia, făcînd paralel şi Dreptul.

1911 Revenind pentru vacanţă în ţară, îndrăzneşte a arăta cîteva din poeziile sale lui Titu Maiorescu, care i le publică apoi în *Convorbiri literare*.

1912 În vacanţă, din nou la Bucureşti, cunoaşte prin Horia Furtună pe Alexandru Macedonski, al cărui cenaclu îl va frecventa mai tîrziu cu asiduitate, devenind unul din discipolii favoriţi ai maestrului. Într-un elan de entuziasm pentru poetul nerecunoscut încă aproape de nimeni la epoca de atunci, editează volumul acestuia *Flori sacre*.

1913 Obţine licenţa în Litere la Paris.
Reîntors pentru un scurt răstimp în ţară, ia parte ca sublocotenent la campania din Bulgaria.

1914 Obţine licenţa în Drept la Paris.
Revenind definitiv în Bucureşti, îşi publică volumul de versuri *Eternităţi de-o clipă*.

1915 La 6 septembrie, în casa bătrînească de la via de la Florica, are loc căsătoria cu Maria Procopie-Dumitrescu, care își făcuse debutul de pictor, sub pseudonimul Brateș, cu niște „flori“ trimise la o expoziție a „Tinerimii artistice“, cu încurajarea maestrului Steriade.

1916 Are revelația lui G. Bacovia, căruia îi editează volumul *Plumb*.
Preia conducerea efectivă a revistei *Flacăra*, împreună cu Adrian Maniu și Horia Furtună.

1917 Publică volumul de versuri *Amăgiri*.
Este repartizat, pe toată durata războiului, ca ofițer de legătură pe lîngă misiunea militară franceză.

1919 Participă la Conferința de pace de la Paris, în calitate de secretar al lui Al. Vaida-Voievod președintele delegației ardelene.
În chiar ziua iscălirii tratatului de la Versailles își publică la Paris, într-o restrînsă ediție de lux, volumul de versuri *Grădina între ziduri*.

1921 Face să apară volumul *Poezia toamnei*, o antologie din versurile poeților români care au cîntat toamna.

1922 Scoate împreună cu T. Arghezi revista *Cugetul românesc*.

1923 Publică volumul de versuri *Pe Argeș în sus*.

1925 I se reprezintă în premieră, la Teatrul Național din București, dramatizarea *Dinu Păturică* (după

romanul lui N. Filimon), făcută în colaborare cu Adrian Maniu.
Scoate, împreună cu Perpessicius, *Antologia poeţilor de azi.*
Publică volumul de versuri *Satul meu.*

1926 I se reprezintă în premieră, la Teatrul Naţional din Bucureşti, dramatizarea basmului *Tinereţe fără bătrîneţe*, făcută tot în colaborare cu Adrian Maniu.
Publică volumul de versuri *Biserică de altădată.*

1927 Face prima sa călătorie în Grecia.
Dă un volum de traduceri, *Poezii alese din Francis Jammes*, în colaborare cu N. I. Herescu.

1928 Publică volumul de versuri *Limpezimi.*

1929 Călătoreşte în Spania.

1931 Face o călătorie în Italia.

1932 Scoate în volum traducerea poemului *Anabasis* de St. J. Perse.
Călătoreşte pentru a doua oară în Grecia.
Publică volumul de versuri *Caietul verde.*

1933 Publică volumul de versuri *Scutul Minervei.*

1935 Descoperă Balcicul, unde cumpără un teren, pe care îşi construieşte o vilă.
Publică volumul *Poeme într-un vers.*

1936 Este ales membru corespondent al Academiei Române.
Ia premiul naţional pentru literatură, o dată cu Gib I. Mihăescu, laureat postum.

Își strînge în volumul *Portrete lirice* o parte din conferințele cu privire la diferite momente semnificative din istoria liricei universale moderne.

1937 Întreprinde o a treia călătorie în Grecia, care are să fie cea mai extinsă și totodată cea mai revelatoare pentru el.
Publică volumul *Țărm pierdut.*
Dă volumul de traduceri *Poezii din Baudelaire.*

1939 Se reprezintă la Teatrul Național din București, în traducerea sa, misterul dramatic al lui Paul Claudel : *Îngerul a vestit pe Maria.*

1940 Publică volumul de versuri *Umbra timpului.*

1942 Publică volumul de versuri *Împlinire.*
Scoate o antologie de traduceri personale *Din poezia germană* (Klopstock, Claudius, Hölty, Goethe, Schiller, Hölderlin, Platen, Lenau, Hebbel, Meyer, George, Hofmannsthal, Rilke, Binding, Carossa).

1943 Publică volumul *Tradiție și literatură,* care reunește un număr de articole și conferințe ținute de el, privind de astă dată numai literatura română și îndeosebi fenomenul liric.

1944 Îi apare, în ediție definitivă, întreaga operă lirică originală, cuprinsă între 1906 și 1941, în trei volume, sub titlul *Poezii.*

1945 În după-masa zilei de 17 aprilie, are o congestie cerebrală în plină stradă. Transportat acasă în stare de inconștiență, moare la ora 10 seara.

DINU PILLAT

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Activitatea de poet a lui Ion Pillat, cuprinsă în 16 volume de versuri originale, are o întindere care o împiedică să fie receptată cu ușurință, în întregul ei, de marele public. În consecință, în cazul poetului nostru, o reprezentare sintetică, printr-o ediție cu caracter antologic, se impune de la sine. Ion Pillat, în ultimii ani de viață, era conștient de acest lucru, fiind obsedat de ideea unei selecții riguroase din ansamblul operei sale poetice. Considerînd că ar fi fost poate prea subiectiv făcînd singur o antologie din lirica proprie, înțelesese să apeleze la sugestiile unor prieteni (Tudor Vianu, V. Voiculescu, N. I. Herescu, Al. Dima), ca și la acelea ale fiului său, care are abia astăzi prilejul să îndeplinească deziderațul tatălui.

După culegerea Poezii *de Ion Pillat, apărută sub îngrijirea lui Aurel Rău în 1965, antologia de față este a doua pusă la îndemîna marelui public. În alcătuirea ei, ponderea s-a dat poeziei volumelor din epoca de maturitate literară a autorului, de la* Pe Argeș în sus *încolo. Integral, nu au fost reproduse decît volumele* Scutul Minervei *(format dintr-o suită de sonete, pe care le-am considerat ca reprezentînd un tot nefragmentabil) și* Poeme într-un vers *(ca fiind vorba de o experiență formală unică în felul ei, prețuită de unii în mod cu totul deosebit și pusă de alții sub un semn de îndoială).*

În ceea ce privește bucățile alese din cuprinsul volumelor publicate în timpul vieții de Ion Pillat, am reprodus textul din ediția definitivă a poeziilor autorului, apărută în trei volume, în 1944. Cît privește bucățile alese din volumul postum Cum-

pana dreaptă, *am reprodus textul din culegerea de poezii dată de Aurel Rău în 1965, culegere care înglobează cea mai mare parte a volumului în cauză.*

Pentru a ajuta pe cititori să înțeleagă mai bine concepția poetică a lui Ion Pillat, am crezut că este instructiv a adăuga la sfîrșitul volumului un fragment revelator din cuprinsul unor Mărturisiri literare *publicate de el în* Revista Fundaţiilor *din februarie 1942.*

D. P.

CASA AMINTIRII
1906—1910

1

CASA AMINTIRII

E casa amintirii o casă cu pridvor,
Cu brîne şi chilimuri pe încăperi zidite,
În drumul către dînsa ţin strajă dreaptă plopii,
Şi în pereţi icoane de morţi bătrîni veghează :
Strămoşi din altă vreme de cari, uitînd de jocuri,
Copii, ne-apropiarăm privind cu ce sfială
La feţele lor şterse de sfinţi în mănăstiri.

În casa amintirii nu-i astăzi şi nu-i ieri,
Căci orologiul vremii a încetat să bată,
Şi clipa netrăită a îngheţat pe el.
Dar prin iatac adesea te-apucă şi te fură
Miresmele cosite cu florile de fîn
Păstrate sub răcoarea pînzetului de in.
Şi, seara, pe divane în liniştite-odăi
Tot mai pogoară cîntec şi zumzănit de strună
Ca de pe alăuta plăpîndelor visări,
Cînd, în apus de soare şi răsărit de lună,
Simţim zădărnicia întîilor uitări.

Rămîn aceleaşi toate, şi somnul fără zbucium
Îl dorm sub coperişul aceluiaşi trecut.
Stafie, trece gîndul prin casa mea străveche
Sub raza călăuză a visului tăcut...

Şi închizînd în urmă odăile străine,
M-am dus, m-am dus în lume, cu-atîţia morţi în mine.

ÎNTOARCERE

Prin crăpături de-obloane lumina, pete-pete,
Pătrunde pe podele, pe pat şi pe perete,
Aşa cum altădată încet s-a aşternut
Cînd odihneam aicea sub albul aşternut.
Iatacul e acelaşi şi-n tihna lui adie,
În bîzîit de muşte, bătrîna melodie,
Şi ornicul rosteşte clipita de demult —
Da, toate sînt aceleaşi : le văd şi le ascult.
Şi zilele pierdute revin. Simt că mă cheamă
Privirea mea uitată din poza prinsă-n ramă,
Cu ochii mei, cu ochii dintîi — şi simt pe piept
Cum giulgiul amintirii se lasă — şi, deştept,
Privesc cum îl atîrnă drept coviltir pe toate.
Pe zid mai e hîrtia cu flori încondeiate,
Şi puşca ruginită mi-o văd pe un dulap.
I-e frică iar — o clipă — copilului, de-un cap
De cerb cu ochi de sticlă şi coarne rămurate...

Adorm în paza unor descîntece curate.

SFÎRŞIT DE TOAMNĂ

Nu mai vorbi, nu rîde, nu te gîndi, nu plînge,
Nu mai visa zadarnic : e prea tîrziu acum.
Nu vezi ce toamnă tristă ? Cu pete mari de sînge
Se iroseşte frunza pornită-n zbor pe drum.
Prin codrul de cărbune pluteşte-al iernii fum —
Nu mai vorbi, nu rîde, nu te gîndi, nu plînge.

Cu faţa ei asemeni iubirii ce-a trecut,
Pe tîmpla din Văratic, din vremuri legendare,
O sfîntă-i zugrăvită de un necunoscut.
Icoana tăinuită ce farmec straniu are !
Tăcut o şterge veacul, dar tot mai blîndă pare
Cu faţa ei asemeni iubirii ce-a trecut.

LANTERNA MAGICĂ

Pe-omătul nepătat de pe cearceaf,
În umbra ce se-ncheagă în odaie,
A tresărit lumina ca un praf
Cînd şi-a deschis pupila ei bălaie

Lanterna magică, privind pieziş,
C-un singur ochi în frunte, ca-n poveste —
Şi glasuri de copii în luminiş
De rîs curat, ţîşniră fără veste.

Acolo unde-a fost doar scrumul şters,
Răsare-o lume veche şi ciudată.
Scufiţei Roşii-i ard obrajii-n mers,
O vezi zorind spre casa de-altădată.

Spre casa albă şi cu nalbă-n prag
În care o aşteaptă blînd bunica —
Prin fumul vremii, prin trecutul drag,
Mai stau privind cum piere lin fetica.

Zadarnic cerc zăvorul ferecat
Pe care tot copilul îl descuie...
Prin vremi Scufiţa Roşie a plecat
Şi lupul sur mai stă pe cărăruie.

VISĂRI PĂGÎNE

1910—1912

VISAI DE O CETATE

Visai de o cetate pe margine de mări...
Trec peste ea cocorii zburînd spre alte țări.

Pe cer pier nori tîrîndu-și penumbra de pămînt...
Fug legănînd corăbii catargele în vînt.

Intrai tăcut într-însa, umblai în lung și-n lat...
Se înălța doar murmur de ape, depărtat.

Urcai pe scări de piatră în turle pînă-n nori...
Se auzea doar freamăt de aripi de cocori.

Dormea pe veci cetatea : un straniu mauzoleu...
Și, cum priveam, simțit-am că mortul eram eu.

DIN RUBAIYATUL LUI YUSSUF

Din orişice iubire dorinţe vechi răsar :
În zori de zi amurgul revine parcă iar.
Paharnice, ne toarnă în primăvara nouă
Străvechiul vin al toamnei ce scînteie-n pahar.

*

Din paltinul în frunză curg picături de lună,
Departe clopoţeii cămilelor răsună,
Miros de iasomie ne vine prins în vînt,
Iar eu visez povestea ce-n ochii tăi se-adună.

*

Legîndu-mi, doritoare, colan de braţe moi,
Mă-ntrebi : „E luna nouă alunecînd prin foi ?"
— Iubito, nu e luna, ci chipul tău îmi creşte
Pe ceruri, în oglinda răsfrîntă peste noi.

*

Miros de fîn cosit curînd în plete negre are,
Chiar trandafirii la Şiraz ca buzele-i nu sînt.
Poţi călări un an întreg din Ispahan la mare
Şi parcă tot în ochii ei luceafărul răsare.

*

Cu caravana mîine plecînd din nou prin lume,
Nisipul şi pustiul pe drum or să mă-ndrume,
Dar azi ce-mi pasă mie, strîngîndu-te, de-aud
Cum muezinul Morţii mă cheamă lung pe nume.

DIN SAMISEN

Munte Fuji, munte Fuji,
Peste tine zboară norii —
Berze albe, berze negre,
Cu aripile întinse.

Mi se cerne lin iubirea
Pe cărări la Kumamoto.
La Kitzumo rînduri-rînduri,
Vîntu-mi ninge tot trecutul.

— Samisen cu două coarde,
Tremurînd te-ating şi tremuri :
Strună veche, suflet tînăr,
Laolaltă ni se frîng.

CENTAURII

I

VIS ŞI CENTAURI

Am văzut în vis întinderi adumbrite de castani,
Ziduri vechi de piatră-n pietre dărîmate ani cu ani,
Iederă de ele prinsă şi de-a lungul lor de strajă
Brazi înalţi.
Pe iarba deasă stam culcat atins de vrajă,
Ascultînd povestea apei săltăreţe de pe prund.
Tu, tăcută, de grumazu-mi aduceai un braţ rotund.
„De-un trecut ce nu-i al nostru îţi aduci aminte oare ?"
Te-ntrebai — şi plete, plete ca un rîu stropit cu soare,
Am simţit pe-obraz, pe frunte părul tău adus de vînt...
Şi spre seară cînd pe pajişti e o pace de mormînt,
Urmărind poteca strîmtă ce se pierde prin livadă,
Cerbi în cîrd veniţi din codri s-au oprit miraţi să vadă
Sub salcîmul nins de floare doi străini în ţara lor,
Şi cînd luna de pe dealuri, ca un arc de vînător,
S-a-ndoit pe cer, şi ceaţa se lăsă prin crîng fîşii —
Se ivi ieşind din umbră şi din vremile pustii,
Alb, mai alb ca spuma mării, cu copitele de aur,
Izvorind din întuneric, rînd pe rînd, cîte-un centaur !

II
CENTAURUL

Trei zile-n nemişcare privise stana. Gîndul
Nu cuprinsese forma ce pribegea prin haos.
A patra zi deodată simţi că un centaur
Încătuşat în piatră îl aştepta să vie.
Trei zile visătorul îşi făuri visarea :
Cînd mîngîia cu mîna, cînd, crud, lovea cu dalta,
Şi tresărea lung piatra atinsă, cum tresare
Femeia ce ascunde în sînu-i viitorul.
A şaptea zi prin dafini amurgu-ncet se stinse,
Gemea în umbră visul cu marmură robit,
Şi, falnic, semizeul, mai alb ca spuma mării,
De noapte se desprinse cînd lună fu-n văzduhuri.

Cutează Creatorul să-nfrunte-a lui făptură
Şi, muritor, măsoară o clipă nemurirea.
Dar iată că se mişcă centaurul, grăieşte :
— „De ce din somnul pietrei m-ai deşteptat, stăpîne?
De ce mi-e strîmtă haina-ţi, de ce mă strînge lutul ?
Sînt zeu şi sînt fiinţă deodată. O ! durere
De-a şti ce-i nemurirea de mă pătrunde moartea,
De-a şti că nu-i iubire cînd îmi trăiesc dorinţa.
Ce nu putură zeii să facă, ai făcut-o :
Îngemănarea stranie. Fii blestemat, părinte,
De cel dintîi centaur !“ Dar glasul i se frînse,
Şi, nechezînd sălbatic, porni în larg de lume.

III

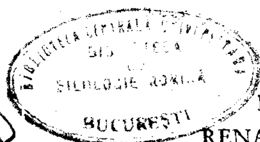
BLESTEMUL

Scandat pe drumul vremii copita lui răsună,
Umplură tot pămîntul fugarii semizei...
Dar noaptea cîteodată, în nopţile cu lună,
Cînd fiecare rază e ploaie de scîntei,

Îndrăgostiţi poeţii, atunci cînd îi adună
Iubirea sau norocul prin codri vechi de tei,
Zăriră, spun cu groază, în goana ei nebună
Năvala de centauri strîngînd la piept femei.

Şi blestemul de veacuri pe neamul lor apasă,
Căci zeul, ce tresare în trup de armăsar,
De-a pururea dori-va femeea ca mireasă.

Deşi n-avem potcoava răsunătoare de-aur,
Gonim, o, Zevs, prin lume frumosul în zadar :
În pieptul meu se zbate năprasnic un centaur !

IV

RENAŞTERE

În zgomot de potcoavă şi freamăt de stejar,
Centaurii din noapte se nasc în herghelii.
Mă înfrăţesc cu ele cărărilor pustii :
Prin ramuri îndoite luceferii transpar,

Iar sunetul copitei pe frunze argintii
Răzbate cu putere, înăbuşit şi rar.

Nebuni de nemurire gonim prin codrul sfînt,
Pribegi prin ţări de umbră şi goluri de lumină.
Pe valuri de verdeaţă se-nalţă luna plină ;
Văpaia ei urmează sălbaticul avînt.
Deodată mă simt slobod. Gîndirea mea străină
O leapăd, mă cutremur ca un copac în vînt.

Pricep tot ce nechează iubitul meu popor.
Mărire ţie, Zeus, al veşniciei faur !
Azi unul sînt, de-un sînge, cu aprigul centaur
Colind pădurea largă cu el rătăcitor —
Iar noaptea, pe sub bolta de stele şi de laur,
Pornim fără mişcare cu rîul mişcător.

V

FUGĂ DE CENTAURI

Coboară povîrnişul, cu coamele în vînt,
Centaurii. Văzduhul prin văi prelung răsună
De zgomotul copitei lovite de pămînt.

Dar neamul, izgonitul, în herghelii s-adună —
Işi potoleşte goana pe ţărmul nalt şi frînt,
Privind la valul mării rostogolit pe dună.

Poseidon doar mai este pe mări nemuritor,
Din nai de mult nu cîntă satirul pe cîmpie
Şi nimfa n-o mai afli în ape de izvor.

Se risipiră zeii. Dar groaznic azi învie
În cele două piepturi al morţii crud fior,
Şi spaima-i biciuieşte prin liniştea pustie.

Pe stînca goală vine un tropot neînfrînt,
Cu umbra se întinde şi-l creşte înserarea...
Nebuni îşi încordează puternicul avînt

Centaurii. — Se-nalţă, ieşind din lună-n zarea
Apusului, vestindu-l şi veşnicul mormînt,
Un armăsar, întîiul, tăindu-le cărarea.

VI
CEL DIN URMĂ CENTAUR

Visasem cel din urmă centaur că eram...
Dormea sub lutul vremii pierdute hippogeea,
Şi, seara, cînd în treacăt umbream în mers aleea,
Potcoava mea de aur îmi scăpăra scînteea
Pe care,-n drumul nopţii, sonor o cadenţam.

Cutreieram zadarnic pădurile de brad,
În van cătam poporul stăpîn ieri pe cîmpie :
Fugeau orbiţi de spaimă cîrlanii-n herghelie
Cînd mă iveam din umbră pe-ntinderea pustie
Sau cînd, purtat de sete, mă coboram la vad.

Sirena cea din urmă visasem că erai...
Îmi nechezam dorința pe țărmul nalt al mării,
Nebun zdrobeam copita de pietrele cărării
Privind prin valuri roșii în sîngele-nserării
Lui Okeanos pradă cum trupul tot ți-l dai.

VII

RUGĂ PĂGÎNĂ

Îndură-te, părinte, și dă-ne alt idol!
Frămîntă iarăși lutul și fă-te iarăși faur!
Din nou pe noi domnească încununat cu laur
Prin codri fără margini sălbaticul centaur
Și mîndrul neam colinde planeta pîn' la Pol.

Iar dacă semizeul din țarină nu-nvie
Și herghelii fugare din moarte nu se rup,
Îmbracă-ne dorința, stăpîne, cu alt trup.
Mai bine prăzi de vultur, vînat gonit de lup —
Dar scapă-ne pămîntul de-a omului urgie.

Tiranul șchiop, copilul maimuțelor, să piară.
Să vie urșii haită prin rariștea de brad,
Încet să-și mîne zimbrul cirezile la vad,
Și, stoluri, pe deasupra ghețarilor ce scad,
Condorii să rotească, ținînd în a lor gheară

Mînjit și plin de sînge pe cel din urmă om.
Tăcerea să sporească pe șesuri ca o mare,
Cetățile zidite să se cufunde-n zare,

Şi singur cîte-un raget de fiară-n înserare
Să urce ca o rugă spre-al cerurilor dom...

VIII

VEDENIE

Ca ieri izvorul curge în amfora de lut,
Dar azi, pe malul apei, altarele Dianii
Se prăbuşe-n ciorchine de bozii, iar castanii
Podoaba şi-o dezbracă pe templul decăzut.

Ca ieri izvorul curge, dar unde mai sînt anii
Cînd satirul, glumeţul, şi faunul tăcut,
Veneau să-şi cînte-n trestii un dor necunoscut
Şi urmă de copită în crîng lăsau silvanii ?

Poteca e pustie şi vremea depărtată
A zeilor.din timpul cu visuri legendare —
Dar noaptea cel din urmă centaur, cîteodată,

Din codri plini de freamăt ieşind nemuritor,
Cu două piepturi albe sub luciul lunii, pare
Un bust uitat de veacuri pe-un soclu mişcător.

IX

ARTEMIS

Un val de umbră creşte pe şesuri cenuşii.
Sub grindină de tropot se culcă iarba moale.

Din negurile vremii vin negre herghelii
Mînate ca de viscol de-a patimii răscoale.
Spre ceruri se înalţă cu mugete de tauri
Chemarea milenară a marilor centauri.

Îşi clatină tulpina pădurile de fag
Şi-n vînturi îşi resfiră pletoasa frunzătură.
Frontonul îşi sfărîmă înaltul sarcofag :
Artemis dă în lături a veacurilor zgură.
Vibrînd, din arc de fildeş porneşte o săgeată
Şi, ca o rază-n umbră, se-nfige-n neagra ceată.

Înfrîngerea îşi urlă poporul legendar.
Se macină pămîntul sub grelele copite,
Şi pe lunara faţă a cîmpului de var
Se-mprăştie o goană de umbre prelungite...
Pe cînd ivit din ramuri ce vîntul despreună,
Fosforescent, în noapte, se-ndoaie-un arc de lună.

UNUI HERMAFRODIT DE MARMURĂ

găsit pe marginea mării

Robi neîntregiţi noi sîntem de-a pururi...
Prin alţii-ncercăm a noastră fiinţă,
Nebuni, s-o-nchegăm în chinul iubirii
Pentru vecie.

Turburător prin amurguri văzut-am,
El însuşi bărbat, femeie ea însăşi,
Dorinţă şi ţel deodată ca zeii,
Trupul lui rece.

Întins pe nisipul mării spumoase,
Priveşte la valuri cum se frămîntă —
Şi chipuri, ce-i trec în priviri, le oglindă
Cu nepăsare.

BARBARUL

E-n mine-o herghelie de armăsari. Sînt unii
Mai albi ca spuma-nvoaltă, zvîrlită-n vînt de mare,
Mai albi decît e coama Licornei legendare ;
Sînt alţii, fără pată, mai negri ca tăciunii.

Toţi încordaţi aşteaptă şi rînchezînd, nebunii,
Bugeacurile vremii să le despic călare.
M-aştern cu ei cîmpiei, dar prăbuşit în zare
Mă ridic iar ; mai aprig sub nepăsarea lunii

M-arunc stăpîn pe altul ; mă-ntunec în pustie...
Şi voi urla năprasnic în liniştea tîrzie,
Cînd calul cel din urmă va necheza spre stele :

Tovarăşe, cu mine în moarte o să sari,
Tu, cel mai fără margini al sufletelor mele !
— E-n mine-o herghelie de falnici armăsari.

UNOR MORI DE VÎNT

O, straşini cu-aripi negre pe discul alb al lunii,
Care-şi aduc aminte, aşa bătrîne sînt,
De Don Quihote-n luptă cu morile de vînt
Zărite pe-nnoptate pe drumul Pampelunii!

Sub şiţa învechită îşi întocmesc lăstunii
În primăvară cuiburi de paie şi pămînt,
Şi fiecare toamnă vă sapă un mormînt
În stîncă, pe ţărînă, sau prin nisipul dunii.

Deşi vă paşte moartea cumplită an de an,
Tot mai păstraţi trufie de nobil castilian;
Subţire, braţul vostru înalţă parcă-o spadă...

Şi cum staţi nemişcate — pricep: pîndiţi grămadă
Să vie-n licărire de zale ce răsun'
Hidalgo de la Mancha şi visul lui nebun.

ULTIMA FUGĂ

Fragment dintr-un poem părăsit : *Sfîrşitul pămîntului*

Albatroşii, cormoranii, goelanzii, pe vecie
Părăsesc şiraguri marea îngheţată şi pustie,
Unde soarele pe zare răsărind, rotund şi larg,
Nu-i brăzdat de profilarea legănatului catarg.
Vulturii pleşuvi, ereţii, gipaeţii şi condorii,
Vin ţipînd spre oceanul ce inundă sicomorii,
Oglindind pentr-o clipită în oglinde ce dispar :
Umbra frunzei nemişcate, zborul tremurat şi rar.
Ibişi roşii, berze albe şi flaminzi trandafirii,
Inviază cu lumine orizonturi străvezii,
Fîlfîind în faptul serii ca petale duse-n vînt...

Cea din urmă caravană pribegită pe pămînt,
Elefanţii care poartă veacurile în spinare,
Se înalţă : povîrnişuri prăvălindu-se prin zare,
Şi pe pasul lor pantere vin tîrîş, din salt în salt.
Nu-i cetate să înfrîngă nenfrînatul lor asalt :
Înfrunzesc smochini pe ziduri şi tăcerea-n veac domni-va
La Angkor, la Siracusa, la Pergam şi la Niniva...

Dar izbind cu valul prăbuşitele pustietăţi,
Legănînd pe undă soare şi rupîndu-l în bucăţi,
Pe cîmpia unde greieri îşi torceau prelung cîntarea,
Se revarsă tot mai mare, cu murmur şi muget, marea.

Zei, altare se afundă. Toţi Cezarii şi toţi Porii,
Sub aureola verde ce le-o lasă madreporii,

Dorm totuna cu nisipul risipiţi prin ocean.
Peste dînşii hipocampii şi delfinii fug. În van
Gîrbovită se trudeşte pretutindeni, cariatida,
Din sargase să ridice în spre soare Atlantida —
Niciodată ! strigă lumii corbii morţii, legendari.

Vine noaptea, vine umbră, vine gerul, vin
gheţari...
Şi planeta-şi mînă viaţa, ruga, dorul, fuga, zborul,
Spre limanul de lumină ce încinge Ecuatorul...

(În colaborare cu Horia Furtună)

ETERNITĂŢI DE-O CLIPĂ

1912—1914

Culege înţeleptul pe drumu-i orice floare,
Şi floarea-n vîntul serii se scutură-n risipă.
Dar el zîmbind le lasă ca fluturii să zboare...
Căci, trecător, visează eternităţi de-o clipă.

NOAPTE PE LAGUNĂ

Iar cînd amurgul între cer și zare
Făcu din luciul apei lac de-argint

Lopătarii cîntară:

Nori purpurii
Prin zări pustii
Spre Lido pier.
Pe-al mării larg
Nu e catarg,
Nici stea pe cer.

Cîrmaciul:

Cetatea Leului dispare...
Ce e: rămîne o nălucă...
Spre Zante vîntul să ne ducă...

Ohé! de pază marinare!

Un lopătar:

În depărtare
O pînză apare
Ca de lumină.
Nu-i pînză-n zare,
E luna plină
În depărtare.

Ohé! de pază marinare!

C î r m a c i u l :

Santa Maria del Salute —
Vin porumbieii mii şi sute,
Vin doi copii să se sărute,
Şi-n grape

Se scutură glicina-ntr-una,
Pe cînd, străluminînd laguna,
Îi oglindeşte albă luna
Pe ape.

Santa Maria del Salute —
Pier porumbieii mii şi sute,
Pier primăverile cernute
Într-una.

Doar amintirea mai încape
Prin chiparoşi şi peste groape,
Cînd palid tremură pe ape
Lin luna.

E l :

Un om cînta pe proră...
Nu vezi ce albă-i luna din valuri ? Pare soră
Cu luna de pe ceruri adînci. E moartă una
Şi nebuloasa roată ce tremură laguna
E numai amăgirea ce-n mare se oglindă.

E a :

De ce vorbit-a omul de pe proră ?
Lorenzo, spune-mi pentru ce învie
Un biet cuvînt o-ntreagă simfonie

De amintiri, cînd sterp trecutul moare
Şi vremea pururi nouă se perindă?

Santa Maria del Salute, vorbă
Mai dulce ca un cîntec de teorbă
Ce tremură pe coarde-n depărtare...
Mai ştii amurgul vînăt prin grădine,
Îmbătător mirosul de glicine,
Adormitor răsunetul de valuri,
Şi fruntea ta fierbinte, pe-al meu piept?

E l :

Îmbătător mirosul de glicine...
Adormitor... şi lună pe canaluri,
Iar eu visînd deşi eram deştept.

E a :

Lorenzo, mai ţii minte noaptea ceea?

E l :

Ce vrajă nenţeleasă cuprinde-n ea femeea
De poate cu fuiorul aducerii aminte
Din nou să te robească... şi totuşi ştii că minte.

E a :

Turburător de dulce e minciuna.
Priveşte cer şi mare! Minte luna?

E l :

Să piară cerul arcuit pe lume,
Întinsul cer cu feţe de păun!
Să sece marea unda ei în spume

Şi soarele rămînă un tăciun!
N-am părul tău adînc? Nu-mi trebuie noapte.
Privirea ta n-o am? Ce-i stea şi soare
Şi raza lunei albe, cînd răsare
Privirea ta? Iar de te-aud, ce-s şoapte
Şi plîngeri de vînt şi murmur de mare?...

Cîrmaciul tîrziu:

Ohé! de pază marinare!

OCEAN POLAR

Noapte albă. Stalagmite nepătate de ninsoare
Vin gheţarii cete-ncete pribegind din Polul Nord.
Nu-i fior prin valuri clare şi în zare nu-i fiord,
Doar pe ape, limpezite cataracte selenare.

Şi pe unde, unde stele de argint mărite-apar,
Firmamentul în oglindă îşi restrînge-n cerc ovalul.
Calea Robilor lactee ninge cu lumină valul,
Legănată de legende, promoroacă pe cleştar.

Noapte albă. Gheaţă naltă iconită ca o friză
De zăpadă împietrită cu sclipire de oţel.
Îşi arată amăgirea unor aripi fără ţel.
Fulgerare boreală, enigmatica banchiză.

NICI UN CATARG

Nici un catarg.
Valuri se sparg
Pe dună.
Pe-al mării larg
Nici un catarg.

Pe-al zării gol
Pescarii-n stol
Răsară.
Să dea ocol
Pe-al zării gol.

Ţipînd mereu,
Cu zborul greu
Să piară...
Prin somnul meu
Ţipînd mereu.

Să văd în vis
Pe cer deschis
Prin gene
— Tainic trimis —
Să văd în vis

Steaua Hesper
Urcînd pe cer
Alene.
Pe-adîncul cer
Steaua Hesper,

ECOURI MARINE

I

CORUL LOPĂTARILOR

Luceferi ard pe mare şi nu mai sînt sirene !

Zadarnic noaptea toată veghea-vom pe carene,
Cu trupul lor de spumă şi coadă de delfin,
Prin valuri legănate să le vedem cum vin.
Nebuni, în van cerca-vom să desluşim chemarea
Tritonilor ce suflă în scoici marine. — Marea
Mugind ne va răspunde că zeii ei sînt morţi...

Dar tu, ce-n al tău suflet trecutul tot îl porţi,
O, călător de-o clipă pe apa călătoare,
Ridică-ţi fruntea tristă ! Pe coarda sunătoare
A lirei, ce aşteaptă vibrînd, loveşte rar.
Atunci sub nimbul lunii şi farmecul stelar,
Purtînd în păru-i alge şi albe flori marine,
Sirena va renaşte din valuri pentru tine.

II

O VOCE PE PRORA TRIREMEI

Din lira pentacordă cu strunele de-aramă
Eu voi cînta la noapte sub cer fosforescent
În murmur de talazuri şi în bătăi de ramă,

Pe cînd trirema spuma în urma ei destramă
Şi sparge valul neted vîslind spre Occident.

Din lira pentacordă chema-voi să revie
Poporul ce trăieşte în fund stîncos de mări...
Tritonii să-şi urmeze uitata pribegie
Suflînd prin scoici sonore prelung melancolie
În suflete deprinse cu vechile visări.

Apoi voi bate struna mai tare, tot mai tare,
Poseidon iar să-şi mîne fugarii lui marini,
Necheze sub copite de-acum întreaga mare,
Şi armăsarii umezi în herghelii barbare
Să treacă albi de spume ca turme de delfini.

Şi voi atinge dulce cu dreapta coarda lirii
Căci poate din talazuri tîrziu se va ivi
Sirena, întruparea eternă a iubirii...
Şi ca să nu mai piară în umbra amintirii
O, lopătari — pe proră eu lira voi lovi!

III

GLASUL SIRENEI

Cînd sub luciul lunei apa e mai albă ca zăpada
Urmărim corăbii grele sau triremele subţiri
Nopţi întregi... şi marinarii ne cred poate năluciri,
Lopătarii fără suflet din Sidon sau din Hellada.

Nu aud cîntarea noastră dureroasă cum învie,
Nu văd trupul nostru fraged mîngîiat din val în val,
Pentru dînşii el e spumă sau spinare de narval,
Căci nu ştie azi vîslaşul marea toată că e vie.

Dar tu care stai pe proră, pe trirema triumfală,
Tu, ce cînţi şi chemi trecutul peste vremuri domnitor
Glasul tău prin zări se-afundă ca un bucium sunător
Din ecouri în ecouri sub tăcerea siderală.

Şi sirena ce ascunde o femeie şi o zeie
Într-un trup cum nu e altul nici în cer, nici pe pămînt,
Goală va ieşi din valuri, din al mării larg vestmînt
Ca femeia de frumoasă şi eternă ca o zeie.

IV

SCOICILE TRITONILOR ÎN DEPĂRTARE

Prin care unde
Înoţi, sirenă ?
Răspunde : unde,
Sub ce carenă ?

Din scoica mării
Dorinţa vie,
Pustiul zării
În van învie !

Din stîncă-n stîncă
Lovindu-şi plînsul,
Răsună încă
Pierind cu dînsul...

Îşi strigă marea
Pierduta fată ;
N-auzi chemarea
Înfricoşată ?

Răspunde : unde,
Sub ce carenă,
Prin care unde
Înoţi sirenă ?

V

GLASUL SIRENEI DIN NOU

Mă strigă valul mării şi dorul tău mă leagă :
Am sînul de femeie şi trupul de delfin.
Trirema-naintează şi ape noi dezleagă,
Iar cornul lunii palid se-apleacă în declin.

Mă strigă valul mării şi Echo trist răspunde,
Şi scoicile sonore din zări în zări se frîng...
Aruncă-ţi iar, străine, cîntarea ta pe unde,
Să nu aud talazul şi apele ce plîng.

Mai cîntă, ca sirena să fie iar femeie!
Căci iată se înalţă cu murmur milenar
Lung marea să-şi recheme puternic a ei zeie...
O, tu, ce stai pe proră, ridică glasul iar!

VI

VOCEA DE PE PRORĂ

Am auzit cîntarea sirenelor pe mare...

Trecut-au nopţi şi zile de-atunci, şi-acum dispare
Iar soarele... şi struna din urmă mi s-a frînt.
Sirena nu mai cîntă şi singur stau pe proră
Şi mîine ca şi astăzi aceeaşi auroră,
Dar marea va fi goală, şi moartă, şi pustie.
Zadarnic aştepta-voi sirenele să vie
— Mai trist de-a le cunoaşte, de-a le dori mai trist —
Cînd steaua dimineţii pe valul de-ametist
Aprinde opalină lumina ce scînteie.
O, lopătar, o, frate, prin visu-ţi ce femeie,
Mireasă sau nevastă torcînd fuior de lînă,
Aşteaptă pe pribeagul plecat de la cămin?
Pe cînd cu lira spartă şi inima păgînă
Tot mai ascult chemarea ecoului marin.

VII

MURMUR CRESCÎND DE VALURI

Trirema se şterge prin asfinţit,
Cu dînsa suspine deşarte...
Ecouri fugare au amuţit,
Departe se-aud... mai departe.

Trec plîngeri de oameni pe apele mari
Cu valul spumos şi cu vîntul.
Nimic nu rămîne din patime mari
Şi piere pe mare cuvîntul.

E-al nostru acuma întinsul stelar,
A noastră e noaptea pustie !
Din frînte talazuri un muget barbar
Se-nalţă, descreşte, învie.

A noastră-i sirena cu păr de argint
Ce-noată în rază de lună !
Uitate acuma sînt doruri ce mint !...
Ea simte iubirea străbună

A mării ; iar valul o fură, o ia,
O strînge — să-i fie stăpînă !
Alunecă albă pe cerul de nea
Spre ziuă Diana păgînă.

JARDIN DU LUXEMBOURG

Plutea aromitoare suflarea primăverii
Prin frunzătura-naltă din vechiul Luxemburg ;
Era în clipa-n care nu ştii sub vraja serii
De vine aurora din nou, sau de-i amurg...

Zburară porumbieii din paltini. În surdină
Şoptea tînguitoare Fîntîna Medicis. —
În cea mai minunată şi clasică grădină
Ce-a înflorit vreodată sub cerul larg deschis,

Cînd zgomotul cetăţii, vuind prelung, ca marea
Ce-şi urcă-n echinoxuri puternicul talaz,
Rostogolit departe pieri cu depărtarea,
Se strecură prin ramuri un liniştit obraz...

Ne-nvăluia Selene cu farmecul zăpezii.
De ce, pe cînd o lună de gheaţă ne privea,
Te-am revăzut ca-n clipa iernatică a străzii
Mai albă ca o nalbă prin fluturii de nea ?

Şi cum treceam alături de recile regine,
De ce simţii în suflet al patimei kobold,
În ceasul îndoielnic cînd nu ştii de revine
Iubirea ca o moarte, sau ca un viu imbold ?...

CÎNTECELE STEPEI

I

În zori pe stepă

De-acuma uită omul ce-ai fost și, pentru-o clipă,
Fii numai așteptarea fiorului divin.
Deodată ești beția ce n-o dă nici un vin,
Și sufletu-ți pătrunde — ca-n ceruri o aripă —
În stepa răscolită de vîntul aprilin.

Mirosul, pipăitul, auzul și privirea
Se-aruncă deopotrivă pe cele patru zări.
Ești ritmul nengrăditei și singurei cîntări,
Talazul ce-nverzește urmîndu-și unduirea,
Mireasma îmbibată de vis și avîntări.

Ești simțul nesfîrșirii, fiind un fir de iarbă,
Ești oceanul humei, fiind al lui corsar.
Ești călărețul galben, ești albul armăsar,
Albastra depărtare, și-ntrecerea lor oarbă.
Ești cîntecele stepei, ești suflul lor barbar!

II

Aș vrea să fiu Oigur nomad,
Călare-n vînt să mă avînt,

Şi noaptea prin păduri de brad
La Selenga să-ncerce vad
Poporul meu nenfrînt.

E ură-n pieptul meu de lup :
Aş vrea pe stepe fără drum
Oştiri cu ghioaga să le rup,
Cetăţi, ce pline ca un stup
Trăiau — să fie scrum !

Cu flamura de sînge-n steag,
Aş vrea să calc în Turkestan.
Tu, fata craiului pribeag,
Spre întîlnirea celui drag
Să vii cu lung chervan.

Aş vrea, cînd ies cumplit din zări,
Să tremuri toată ca un prunc,
Să cazi cu trupul pe cărări,
Şi cum ceri milei îndurări,
Pe cal să te arunc.

Şi-n Samarkanda ca-ntr-un cort,
Cu prada-mi vie prinsă-n şea,
Să intru-n trap. — Iar stînd ca mort
Norodul vadă cum îi port
Stăpîna lui şi-a mea !

III

Cînd ai un cal în spume
Şi suflet de pribeag,
A ta e-ntreaga lume
Din Kitai în Buceag!

Se-ntinde stepa, creşte
Din zări în zări pustii...
Sfîrşit nu se zăreşte
Şi început nu-i ştii.

N-ai cort rotund de piele,
Nici izbă grea de brad,
Şi dormi flămînd sub stele,
Neţărmurit nomad.

Şi-n vis te vezi, nebune,
Stăpîn pe Kandahar,
Pe cînd spre zi apune
Lin cornul selenar.

IV

Se-aprind luceferii, se-aprinde
Pe stepă luna s-o colinde;
Şi-un aprig dor, păgîn mă prinde
Să sar în şea.

Al meu e cerul şi pămîntul !
Călare nu m-ajunge vîntul,
Şi cine-mi va opri avîntul
Pe stepa mea !

Nu stelele ce-or să apună,
Nici răsăritul viu de lună,
Ci stepa, stepa mea nebună
O voi cînta.

Nebiruită ca o mare
Prin zări se-afundă şi dispare,
Şi suflete rătăcitoare
N-o pot uita...

V

Creşte, scade, piere
Stepa mişcătoare.
În apus de soare
Sufletul mi-l cere.

Caii se frămîntă,
Muşcă de zăbale :
Sotnii sute-n vale
Voiniceşte cîntă.

Una cîte una,
Suliţi lungi întinse,
Peste ierburi ninse
Vor porni cu luna.

Ce oraş nălucă
Le-a clădit în zare
Stepa vrăjitoare,
Dorul lor de ducă ?

VI

Ţi-aducem cal, un steag, un arc
Şi cîmpul fără zări ca apa,
O, lasă plugul, zvîrle sapa
Şi fii al stepelor monarc !

Aruncă strigăt de război :
Viteji veni-vor cu grămada.
Ridică-ţi către zare spada,
Şi-n cerul ei să pieri cu noi !

Neam slobod ca ereţii-n vînt,
Noi toţi păstori de herghelii,
Te-alegem hatman să ne fii,
Să voinicim pe-acest pămînt.

Ţi-aducem cal, un arc, un steag
Şi stepa. Nu-i auzi chemarea ?
Va fi a ta, căci e ca marea
Şi se dă toată celui drag.

VII

Din ierburi creşte fremătare,
Se lasă noapte şi uitare,
Şi hergheliile în zare
    Dispar.

Un cîntec, prelungit agale,
Răsună trist din vale-n vale,
Îngînă dragoste cu jale,
    Şi rar

În stoluri lungi se duc cucoare...
Iar după nori sfios răsare
O lună, parcă de ninsoare,
    Şi-o stea.

Şi brumă de argint se lasă...
Ce albă-i stepa mătăsoasă !
E oare-n lume vreo mireasă
    Ca ea ?

VIII

Pe şesul nins fără ninsoare,
Cresc codri desfrunziţi sub lună,
Sau suliţi, pîlcuri, se adună
    Pe stepă oare ?

O, suflete, te prind călării!
O, suflet, tremură, căci iată
Cum vin prin iarba nearată
Haiducii zării.

Cazacii, vîntul: cot la cot...
Cazacii: scară lîngă scară,
Vîrtej, potop... cu suliţi ară
Văzduhul tot...

O, suflet, vînător de vise,
Te lasă-n urma nălucirii
Pe stepele închipuirii
Întredeschise.

IX

Pe stepa legănată de vîntul primăverii
Legaţi-vă iubirea de inimi şi de şea,
Ca o dorinţă surdă, pitită, a panterii
Cînd vede cerbul negru pe cîmpul alb de nea.

La pîndă, la pîndă,
Oigur lîngă Oigur!
Şi stepa împrejur
Cu iarba ei plăpîndă...
La pîndă, Oigur!

Pe stepa nemişcată sub jar aprins de vară,
Legaţi-vă izbînda de suflet şi de-oblînc,
O, cei de-un neam cu lupii ce-n liniştea lunară
Pornesc pe stepa largă de dorul ei adînc.

Călare, călare,
Oigur lîngă Oigur !
Şi stepa împrejur
Sporind din zare-n zare...
Călare, Oigur !

Pe stepa argintată de bruma toamnei sure,
Legaţi-vă norocul de inimi şi de şea.
Uitaţi că-n zbor săgeata veni-va să vi-l fure,
O, voi, stăpînii morţii, dar stăpîniţi de ea.

'Nainte, 'nainte,
Oigur lîngă Oigur !
Şi stepa împrejur
Cu visul ei fierbinte...
'Nainte, Oigur !

Pe stepa troienită de-a iernilor urgie,
Legaţi-vă mormîntul de suflet şi de-oblînc,
Cînd corbii de pe ceruri de sînge reînvie,
Întunecînd amurgul cu norul lor adînc.

La moarte, la moarte,
Oigur lîngă Oigur !
Cînd stepa împrejur
La toţi ni se împarte,
La moarte, Oigur !

X

Mi-ai ars coliba de cioban,
Şi turmele mi le-ai răpit,
Strămoşii mi i-ai necinstit,
Iubita tu mi-ai pîngărit,
O, Tìmur Khan !

De-un neam acum cu lupul sur,
Trăiesc ca lupul pe pămînt.
Azvîrl din arcul meu răsfrînt,
Urlînd, săgeata mea în vînt,
O, Khan Timùr !

De trece-n zare vreun chervan,
Îl jăfuiesc după-al meu plac.
Ce-mi pasă dacă-n iarbă zac
Atîţia morţi pentr-un cazac,
O, Tìmur Khan !

Va răsări şi ziua, jur,
În faţa mea cînd tu vei sta,
Cînd ghioaga mea şi ghioaga ta
Cu dor de sînge vor lupta,
O, Khan Timùr !

Dar nenfrînatul meu cîrlan
Goni-va negru-ţi armăsar.
Obrazul tău va fi de var,
Şi pieptu-ţi roşu ca un jar,
O, Timur Khan !

Şi stepa toată împrejur
La strigătu-mi va tresări...
Cu dînsa, slobod, m-oi iubi,
Uitînd de oasele-ţi pustii,
O, Khan Timùr !

XI

Înmlădierea largă a stepelor oigure
— Întrecerea nebună de iarbă şi de cer —
Ce-n zori de zi se naşte cu freamăt de pădure
Şi prin amurguri scade armonizînd murmure,
Dorinţa mea de ducă şi calul meu o cer.

Plugarii să rămînă în strîmtele bordeie !
Tu, suflet fără margini, spre nesfîrşit mă du
Pe stepa legănată de-nalte graminee,
Căci numai stepa poate nomadului să deie
Beţia voiniciei ce-n ziduri se pierdu.

Cazac rănit de moarte, cu sîngerîndă rană,
Călare ostăşeşte de suliţi biruit,
Nu vreau culcuşul, ţeapăn întins sub sfînta strană,
Sub crucea prăvălită, greoaie ca o stană,
Ci iarba vreau să-mi cînte cu val neliniştit.

Din huma mea trupească să crească-albaştri scaii
Cînd gîndul lunii suie pe ceruri sinilii...
Şi poate printre stele vor căuta nogaii
— Povestitori de basme şi păstorindu-şi caii —
Privirea mea stelară veghind pe herghelii.

XII

Noapte pe stepă

G r e i e r i i

Ţîrîie greieri.

C î r d d e c o c o r i

Ţipă cocorii.

A m u r g u l

Amurgul ce moare : cer numai şi zare.

V î n t u l

Vînt nebunatec, sălbatec.

N o r i i

Trec norii :
Repezi corăbii prin limpede aer
Pierind.

I a r b a s t e p e i

Freamăt de aripi, şoptire şi vaier
Se-ntind.

S t e p a

Şi stepa boltită în zare ca marea,
Şi stepa uitată revarsă uitarea.

N o a p t e a c e v i n e

Chervanul se-opreşte. Adorm călătorii,
Şi focul trosneşte.

C î r d d e c o c o r i d e d e p a r t e
Ţipă cocorii...

C ă l ă u z a c ă m i l e l o r c î n t ă s p r e z i u ă

Cămilele calcă pe stepe,
Ca valuri pe mare.
Se leagănă stepele noastre,
Ca apele mării.

Un foc scînteiază pe stepe,
Ca steaua pe mare.
Sărate sînt stepele noastre,
Ca apele mării.

Şi cortul albeşte pe stepe,
Ca pînza pe mare.
Tăcute sînt stepele noastre,
Ca apele mării.

Şi vise se-nalţă pe stepe,
Ca păsări pe mare.
Larg freamătă inima noastră,
Ca apele mării.

AMĂGIRI

1914—1916

PE CLAIE

Întinşi pe floarea fînului, pe claie
Visăm în miezul nopţilor de vară...

Prin ramuri răsturnate vîntul trece
Cu glas de val rostogolit departe...
Sub noi e cerul limpede, ca marea
Zărită pe-nnoptate printre ramuri,
Cu stelele, fanaluri de corăbii,
Aprinse-n port de mîna înserării.
Spre alt liman pluteşte fiecare :
Din mersul ei urzind eternă lege,
Şi dintr-un glob de lacrimi şi de tină,
Creînd pe cer deplină frumuseţe.
Ce-mi pasă dacă-n ele tragedia
Pămîntului, tăcut se desfăşoară.
De stele sus, ce-mi pasă — cînd e steaua
În ochii tăi şi pe tării lumină.

PESCARUL

Sub stele, ce străbat cleştarul nopţii
Şi-nvie luciul apei, iazul este
Un cer visat de sălcii credincioase,
Îngenuncheate pentru rugăciune.
O lotcă se desprinde-ncet. Lopata
Ei cade cadenţînd singurătatea.

— Pescare, ce îndrumi din vîslă luntrea
Pe-un iaz cu stele sau pe-un cer cu nuferi
Şi stai încovoiat ca sub o cruce,
Ridică-te-n picioare ! Fii profetul
Semeţ, ce-azvîrle tuturor cuvîntul
Şi pescuieşte-n suflete vecia.
Năvodul tău desface-l — îl aruncă !

Ai prins luceafărul din cer ! Scînteie
Cu solzi de-argint, tremurător în plasă.
Şi stea cu stea în juru-i, înstelarea :
În bură şi-n ninsoare de lumină,
În picături de ploaie sclipitoare,
În grindină tăcută de luceferi,
Prin plasa ta, pescare, se adună.

Revine lotca-n țărm. În zori lopata
Ei cade întristînd singurătatea.

E zi. Pe iaz s-a resfirat cununa
De nuferi albi, bătută-n stele de-aur...
La mal un om își trage plasa goală,
Și stă încovoiat ca pentru rugă.

TREI CĂLĂRI

Cînd pe turlele cetăţii medievale
Flori de umbră, liniştite, s-au lăsat,
Sună tropot şi răsună-n vale
Ca un cîntec bătrînesc şi măsurat.

Trec sub porţile boltite din cetate,
Pe-un cal negru, pe-un cal alb şi pe-un cal murg,
Trei călări cu suflete ciudate
Şi cu umbrele lungite de amurg.

Au pornit cu noaptea largă înainte :
Cîntă unul ca şi soarele în zori,
Altul ca-nserarea pe morminte
Părăsite de iubire şi de flori.

Dar al treilea cuvinte de lumină
Şi de umbră nu rosteşte, ci, tăcut,
Îşi ascultă inima lui plină
De nădejdea şi durerea din trecut.

CLOPOT

Ne va lăsa iubirea mea, iubirea ta...
O, clopot trist, profetizînd cu glas de Christ.

Mă doare-un gînd : nu pe-al meu rug va fi plăpînd
Al tău trup sfînt, pecetluit şi neînfrînt.

Iubita mea, cu anii noi ne vom uita...
Acuma vii, iluzii s-or mai veşteji.

Domol, ce val sentimental te va juca,
Cînd prin uitări şi înnoptări voi ancora ?...

THULE

Prin cleștarul apei limpezi, cînd amurgul o desfide,
Cresc din adîncimea umbrei turle nalte de mărgean.
Un oraș-nălucă doarme ancorat în ocean
Pe limanul madreporic al apusei Atlantide.

Sub eflorescența algei cu mișcare de reptil,
Reapare amăgirea unui Thule singuratic :
Thule, unde visul nordic adumbrise visul atic,
Cînd Tristan visa alături de Endimion copil.

Ce pescuitor de doruri scufundate și de scule,
Renăscut din spuma mării printre jocuri de delfin,
Suflete, îți va aduce din vînatul lui marin,
Irizată de talazuri, cupa regelui din Thule ?...

NAUFRAGIATUL

Drumul lui trezind spirale în repaosul profund,
Cobora cu ochi de sticlă, alb ca varul, prin pereţii
De calcare unde,-n umbră, alipiţi de veci, bureţii
Îşi mişcau pădurea vie pe abise fără fund.

Se-afunda încet, cu calmul putrezitelor carene,
Care-şi duc în voie marfă, căpitani şi mateloţi,
Pribegind în oceane, fără cîrme şi piloţi...
Cobora lipsit de braţul aşteptatelor sirene.

Şi pe cînd treceau deasupra, sus, în goana unui port
— Ca un zbor uşor de umbre peste cîmpuri elizee —
Caravelele-mpînzite în suflări de alizee...
Se-afunda prin întuneric nepăsarea unui mort.

CIOCÎRLIA

Palpită lămpi, spre ziuă stingîndu-se. La geam
Priveşti nemărginirea oraşului, din care
Ce ieri se naşte astăzi în uruit de care...
Oraşul unde-n vremuri alăturea plîngeam

În gama monotonă de fabrici şi de uliţi,
Ce zilnic răspîndeşte şi iar absoarbe-n ea
Aceeaşi omenească silinţă ce nu vrea
Să frîngă pentru vise biruitoare suliţi.

Afară străduinţa noroadelor se-mbată
Lovind pe nicovală metalul dur şi clar —
Şi pulsul surd al muncii începe iar să bată
În piepturi şi-n motoare : nostalgic, ritmic, rar.

Dar sus, sus prin spirale de fum, spre răsărit
Se-nalţă-un zbor şi suie pe scări de armonie.
Cetatea-n trepidare de fier n-a bănuit
Că, slobod, sparge cerul un viers de ciocîrlie.

Cînd singur, pururi singur, te-ncerci în zori de zile
Să prinzi scîntei de versuri cu griji de alchimist :
Presari cenuşă numai, pe înnegrite file...
O, aripi spre lumină ! O, lut masiv şi trist !

RODUL MĂRII

Mi-ai cerut, privind talazul nebrăzdat de nici o navă,
Unde-şi moaie doar aripa zborul unui elcovan,
Să-ţi aduc din fundul mării, ca pescarul năzdrăvan,
O minune să desfete nostalgia ta bolnavă.

Şi prin valuri translucide cu vibraţii de fosfor,
Unde tremură sargasul şi se-nalţă goemonii,
Lîngă stelele de mare cu-nflorirea anemonii,
Scufundat-am în adîncuri dorul meu lampadofor.

Cu lumina într-o mînă şi într-alta cu tridentul,
Gol, purtînd în ochi iubirea şi năvodul între dinţi,
Dar purtat de amăgirea unei veşnice credinţi,
A lăsat să-l năpădească şi să-l tragă-n fund curentul.

Pescui ursine rare, mărgărint cu luci de stea,
Pe nisipuri fabuloase ca grădinile Golcundei,
Cînd, cu soarele, din zare vine cavalcada undei
Cu penaşuri de lumină şi cu coamele de nea...

Şi culese flori de nufăr — ce pe ţărm erau meduze
Scoici trandafirii ursite s-aibă farmec feminin,
Cînd în adumbrirea zilei valul mării e senin
Şi în limpeziri de vise formele devin confuze.

Lumină smaraldul arctic sub gheţarul triumfal,
Duse plasa în azurul însoritelor escale
Şi din apa nemişcată pînă-n ape tropicale
Toate mările cuprinse le aprinse val cu val.

Răscolind prin oceane irizatele vitrine
Cu crengi roşii de coraliu şi cu alb mărgăritar,
Dorul meu şi-a tras năvodul din talaze pentru tine -
Dar în el găsit-ai numai sarea lacrimei ca dar.

FEREASTRA PE MARE

Fereastra ta deschisă e pe mare,
Visarea mea pe ape se deschide...

Pe mare trec trei păsări mari şi ţipă...
În pene albe poartă frematarea
Furtunii prin catarge împînzite.
Cu vînt se umflă larga lor aripă.
Te du cu noi ! — Nădejdea mea îmi ţipă.
Şi Vis şi Dor îmi strigă-n cor : „Porneşte !
Întinde-n vînturi pene de zăpadă.
Te du prin ţara norilor de spume.
Înalţă-te spre ultima Pleiadă
Şi cupa ta trupească o sfărîmă
De ţărmul şters al ultimului Thule.
Pluteşte-n larguri singur tu cu zborul,
De dragul lui şi-al vîntului din aripi !"

Pe ceruri pier trei umbre mari în noapte...

Iubito, lîngă mine stai şi marea
Îţi cîntă-ncet, şi tace trist, şi-n şoapte
Se plînge iar, şi tace iar, şi cîntă.

Fereastra ta deschisă e pe mare...

GHEŢARUL

Răsare a Polului magică stea
Pe albe pustiuri de gheaţă,
Şi-n noapte, de ţărmuri cuprinse de nea
Verzi valuri vuind se agaţă.

Răsună gheţarul cu ropot prelung,
Cînd apele dau să-l pătrundă,
Prin somnul zăpezii chemări îi ajung
Rostite din undă în undă:

— „Departe e marea cu val de smarald
Spre care vîslează năierii.
Murmură talazul şi-n aerul cald
Şoptesc foşnitori palmierii.

Trec păsări cu pene albastre, în stol,
Umbrind străvezia oglindă,
În cercuri răzleţe atol şi atol
Se-ncearcă zadarnic s-o prindă.

Cresc poame de aur, rodesc, apoi cad
Pe iarbă culese de vînturi
În insuli grădine, ce tainice scad
Prin zări : plutitoare pămînturi."

Lung geme ghețarul ; să plece ar vrea
Spre marea de-a pururi senină,
Dar frigul îl leagă ; a Polului stea
Îl ține cu lanț de lumină.

Şi gerul trosneşte de dorul etern
A soarelui țară să vadă.
Năprasnic se zbate : din albul infern
Se rupe un pisc de zăpadă.

E slobod şi drumul se-ntinde spre Sud !
E slobod pe sloboda mare !
Prin spumă de valuri, cu creştetul ud
Despică o nouă cărare...

Departe, pe marea cu val de smarald
Se-nalță un sloi de ninsoare.
Fantastica navă în aerul cald
Descreşte sub flăcări de soare...

Vin pasări cu pene albastre, alin
Umbrind străvezia făptură,
Pe care de-acuma cu farmec deplin
Şi visul, şi moartea o fură.

PORNIRE

Se-nalţă soarele din mare
Nebiruit.
Gheţarii se aprind în zare
Şi ard ca flăcări de serbare,
Spre răsărit.

Înalte valuri se destramă
Pe ţărm săpat.
Năieri, luaţi barda ce sfaramă !
Vă puneţi coiful de aramă,
Înaripat.

Pe bărci cu cai sculptaţi în proră,
Cabrînd în vînt,
Noi vom porni prin aurora,
Cînd marea rîde şi e soră
Cu larg avînt.

În ritmul vîslei mînuite
De lopătari,
Visa-vom ape nesfîrşite
Cu insule necucerite
De alţi barbari...

PĂRĂSIRE

Lungi stoluri grăbite țin calea spre Nord;
Trist ele țipă.
Departe, amurgul azvîrle-n fiord
Aur, o clipă.

Pătate de umbră dorm apele verzi,
Moarte pe mare.
Cu ochii nostalgici de-a pururea pierzi
Țărmul din zare.

De zile lăsat-am valul nomad
Tot să ne ducă —
Azi de zăpada umbrită de brad,
Dor ne apucă,

Și buciumul nostru și-aruncă păgîn
Glasul pe unde...
Doar țipăt de păsări, pe noapte stăpîn,
Jalnic răspunde.

DIN BRETANIA

Căsuţele cetăţilor bretone,
Cu spate-adus şi şoapte guturale,
Se-nclină-n umbra naltei catedrale.

În zori de zi se împînzeşte marea.
Prin neguri zăbrelite de lumină,
Bat clopote, blajine, în surdină.

Nevestele pescarilor ce pleacă
Nu se bocesc, nu flutură batiste,
Simţind prelung cum se goleşte zarea.

Şi în amurg, purtînd copilu-n braţe,
Mai stau pe ţărmul mărilor bretone,
Ca pe vitralii şterşele Madone.

DEPARTE

Departe, undeva, sînt porturi ce așteaptă...
Pe mări, ca păsări albe corăbii se îndreaptă.

Pe țărmuri, undeva, se-nalță palmierii...
Se-naripează pînza în vîntul primăverii.

La poluri, undeva, ghețari sînt și morene...
Ce vise cheamă zborul corsarelor carene?

Ning aur, undeva, pădurile mimozii...
În galbena-nnoptare mai stau visînd matrozii.

Prin insuli, undeva, creole au ochi stranii...
Pe punte tot veghează, sub lună, căpitanii.

O, țara, undeva, a basmelor arabe!...
Îmbătrînesc piloții cătînd în astrolabe.

Golcunda, undeva, Formoza, dorm sub stele...
E greu în inimi dorul şi ancorele-s grele.

Răsare, undeva, Ofirul — ce departe...
Sînt morţi conquistadorii, galerele sînt sparte.

GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI

1916—1918

Ştiu bine, cei de-afară văd ziduri cenuşii,
Nebănuind grădina în care m-am închis —
Dar pentru tine singur, ce nu poţi să nu vii,
Copacii mei din suflet spre ceruri i-am trimis.

SOLIA CĂPRIOAREI

...Dar netezind alene al rochiei larg fald,
Domniţa-nlănţuită de vrăji medievale,
Sub desflorirea serii ce-n juru-i se prăvale,
Ascultă căprioara sosită ca herald.

— „Cuprinde-mă, domniţă, cu braţul mic şi cald,
Şi să pornim... Nuntaşii au poposit în vale.
Viaţa te aşteaptă cu surle şi chimvale,
Şi vreau în ea şi visul, şi ochii să ţi-i scald."

Domniţa îi răspunde : — „Le spune, dulce crainic
«Domniţa mulţumeşte străinilor ce-o vor,
Dar simte-n astă seară că visul e mai trainic,

Nedepăşind sfielnic grădina între ziduri
Cu pajiştea mai moale ca lîna din covor,
Mai verde decît fierea pe smălţuite bliduri.»"

BALTA

Coclindu-şi putregaiul şi apele amare,
Zărirăm în arşiţa cumplită de amiaz
Pe Bărăgan, departe, lucirea unui iaz :
Opală moartă prinsă într-un inel de sare.

Ţi-am spus pe ţărmu-i : — „Balta aceasta
mă-nfioară.
Nu tremură pe dînsa nici cer, nici nor, nici zbor,
Şi sub povara sură şi grea de cositor
Oglinda ei nu simte lumina din afară.

Nici salcia pe maluri frunzişul nu şi-l plînge,
Nici nufărul pe apă nu rîde alb în stuf.
Pe maluri ning scaieţii zadarnicul lor puf,
Pe apă ca un blestem pustiul se răsfrînge..."

Lumina serii însă se răspîndi pe iaz,
Şi se făcu din apa murdară o grădină
În care cresc din fire şi pete de lumină
Zambile, şi lalele, şi roze de Şiraz.

Şi cînd albastrul nopţii ne-aduse micşunele
Pe pajiştile apei şi lin le-a răsfirat,
Cînd cerul, pentru clipa de taină, şi-a lăsat
Pe-aleile lichide prundişul alb de stele,

Noi în genunchi căzurăm...
Petale cu petale,
Din balta cea mai tristă grădină ai făcut.
O, Doamne, înfloreşte şi bietul nostru lut
Cu raza pogorîtă din darurile tale.

TREI ÎNGERI

Trei îngeri zboară-n asfințit.
Doi tac și unul a grăit :

— „E liniștea atît de mare...
Aud cum se deschide-o floare."

Trei îngeri zboară-n asfințit.
Doi tac și unul a șoptit :

— „E liniștea atît de sfîntă...
Aud cum stelele își cîntă."

Trei îngeri zboară-n asfințit.
Toți tac și unul s-a gîndit :

„Ce zgomote înfricoșate...
Aud o inimă cum bate."

CA SĂ SUIM LA TINE

Ca să suim la tine, rămînă-n vale casa,
Azi sufletul ne cere desăvîrşitul cuib.
Să părăsim ceaslovul, mătaniile, rasa,
Şi rugile cu care icoanele-mi îmbuib.

Ca să suim la tine, să stăm ca şi natura
În răsărit de soare ; să fim curaţi şi goi
Ca plopul din lumină ce-şi mişcă frunzătura,
Ca zborul fără umbră al unui piţigoi.

Ca să suim la tine, să mergem dimineaţa,
Cînd limpede e cerul prin ramuri, ca un lac,
Ca răutatea noastră să piară ca şi ceaţa
Sub razele ce-n suliţi pe smîrcuri se desfac.

Ca să suim la tine, să trecem prin livadă
Şi să ne ningă floarea de zarzăr şi de prun —
Ca sufletul, pe munte, cînd schitul o să-l vadă,
Sub boltă să se-ascundă cu aripi de lăstun.

PĂSĂRI PE MARE

Privirea ta deschisă e pe mare,
Visarea mea pe ape se deschide...

Pe mare trec trei păsări mari şi ţipă.

În pene albe poartă frematarea
Furtunii prin catarge împînzite.
În vînt se umflă larga lor aripă.

Pe ceruri pier trei umbre mari în noapte.

Privirea ta deschisă e pe mare...

FURNICA

În liniştea de aur a serii, omul ară...
Şi plugul greu, şi boii, şi el par jucării
De lemn pe şahul negru şi verde din cîmpii :
Deasupra lor domneşte un cer de primăvară.

În brazda răsturnată, din care germinară
Atîtea azimi albe — dar pentru alţi copii,
Adînc înfige fierul, şi-n gînduri cenuşii
Se-opreşte, frînt în două de truda seculară.

Dar n-a văzut alături, tovarăşă mai mică,
Pe-o iarbă, cum îşi duce necazul o furnică,
Precum nici ea într-însul n-a bănuit un zeu.

Şi-acum cînd noaptea şterge furnică, om şi zare,
Nici unul nu presimte în cer pe Dumnezeu
Ce ară, orb ca dînşii, întinsa înstelare.

OBLONUL

Cînd pentru mine ceasul de somn bătuse iar,
Cînd lampa din odaia copilului ieşise,
Lăsîndu-mă în umbra obloanelor închise,
Ducînd cu dînsa ziua cu chip familiar,

Cînd, singur pe al nopţii necunoscut hotar,
Simţeam — cu ce durere ! — că tot mă părăsise
Şi adormeam departe de ce avusem, mi se
Umpleau de lacrimi ochii şi pieptul de amar.

Dar mă trezeam deodată zîmbind în dimineaţă,
Căci, deschizînd oblonul, părinţii mei c-un semn
Îmi dăruiau o lume de-azur şi de verdeaţă.

Azi mă gîndesc la noaptea coşciugului de lemn,
La tatăl meu din ceruri, la mîna ce-o să vie
Să-mi dea, crăpînd mormîntul, lumina pe vecie.

PLOPUL

Născut din țarină spre cer se-avîntă
Ca un izvor de ramuri și de foi...
Și doru-l mînă, norilor, spre voi,
Dar lutul rădăcina-i înmormîntă.

Vioară e — și-n vîntul serii cîntă.
Ce suflet plînge în buștean greoi ?
Ce gînd de aur piere prin noroi,
Căzîndu-i frunza, aripa lui frîntă ?

Cînd va suna a morții grea secure,
Atuncea doar, din lemnul de pădure,
Din flăcări fumul alb o să învie

Plutind senin pe-al cerurilor larg...
Sînt, Doamne, plopul cel legat de glie
Întins spre infinit ca un catarg.

SEARĂ LA MIORCANI

Ieşi din satul alb şi vino să vedem ca de pe plajă
Cum, lăţindu-şi unduirea, urcă unduind pămîntul,
Largul ocean pacific ce-şi încremeni avîntul.
Suflete, priveşte bine şi de-acuma ţine strajă,
Căci coboară înserarea şi ne bate-n faţă vîntul.

Ritmic, lanuri nesfîrşite mişcînd valul lor de spice,
Îl pornesc din capul zării ca să-l frîngă-n cap de sat;
Îl izbesc de-un dig de cridă, îndîrjit şi îndesat;
Îl resfiră printre case, ce se-ncearcă să-l despice,
Şi-n ogrăzi, îmbălărite, străbătînd, l-au revărsat.

Ca un far de piatră, turnul, dîrz biserica-şi ridică.
Clopotul de seară-i paznic veşnic trist şi veşnic treaz.
O cireadă răzleţită la păşune pe islaz,
Pare-un stol de păsări albe ce se lasă fără frică
În furtuni, pe pieptul verde al înaltului talaz.

De praf alb umflîndu-şi pînza pe albastrul depărtării
Navighează şarabane: repezi luntri de pescar,
Şi în urmă fuge drumul, ca o pîrtie de var
Peste valuri, spre coşare potmolite-n largul ţării,
Ca vapoare părăsite de demult de marinar.

Şi păreaţi în miezul serii, ce conturul vă-necase,
Voi, înalte ierbi cosite, voi, sulfine mici, şi voi,
Flori de cîmp neadunate şi culcate în trifoi:
Alge verzi şi anemone palide şi lungi sargase,
Înşirate pe nisipuri de-al refluxului şivoi.

Dar ţărani, cu grebla-n mînă, adunară goemonul,
Lîng-o mare de fîneţe, pe un ţărm închipuit.
Şi un clopot, de departe, de vecernii a vuit,
Şi din port în port pluteşte şi se înmulţeşte zvonul,
Şi treptat, din undă-n undă, cîntecul s-a mîntuit.

Se-nnoptează... şi cîmpia îşi ascunde oceanul...
Suflete, ce-n scoica nopţii eşti bolnavul mărgărit,
Pentru pămîntene drumuri orice suflet e oprit,
Dar priveşte cu nesaţiu, de o dată, la limanul
Oceanului ce-acuma transparenţa şi-a mărit.

Fără valuri, fără maluri şi cu luciu de fosfor,
Peste tine îşi bolteşte limpezimea ideală
Marea cea adevărată, nălucită şi reală,
Unde trupul nu mai este pentru visuri necrofor,
Unde inima nu minte, unde dorul nu înşeală.

Linişte desăvîrşită... Cu lumina ei verzuie
Pîlpîie în farul umbrei, pe un ţărm divin, o stea
Şi desfăşurîndu-şi pînza, norul, nemaivrînd să stea,
În chip falnic de galeră spre tării încet se suie...
Dar galera se scufundă şi rămîne numai ea.

Suflete, ce pregătește, vîntul serii bate încă...
Ce corăbii ne vor duce, vis și trup, la Dumnezeu?
Clopotul de seară sună de plecare și mereu
Faruri noi se-aprind în stele pe un țărm de crez și stîncă,
Pe un țărm la care poate n-o s-ajungi nici tu, nici eu.

CĂLĂTORUL

Ai fost, ne spui, prin insuli cu nume spaniole
Şi ai iubit creola şi verzii papagai,
Şi inima, din mare în mare, ţi-o legai
Cînd înfloreau catarge cu pînzele : corole.

Ce mi-e călătoria şi-al mărilor amar
Şi insula rodită cu palme şi banane —
Mă vezi pornit de-acuma pe alte oceane
Spre portul unde n-afli nici vas, nici marinar.

Mi-am îmbarcat destinul pe calea cea mai lungă
Spre ţărmul ce nu poartă un nume în atlas.
Corăbiilor tale, mereu gonind, le las
Zadarnica strădanie în nicăieri s-ajungă.

Dar de te joci de-a mingea cu globul — pasu-mi ştii
El singur, să lărgească ogorul strămoşesc,
Şi cumpăna veciei în suflet mi-o găsesc
De-mi ancorează-n zare Carpaţii pe moşie.

SOLDAȚI DE PLUMB...

Soldați de plumb... o, toată copilăria, cînd
Cu blonde plete, hatmani, desfășuram grămadă
Eroii fără moarte, uitați în cîte-o ladă,
Vitejii fără teamă în nemișcatul rînd.

Iar noi, copii cu săbii de lemn, porneam la sfadă
Purtînd ca steag ștergare în soare fluturînd.
Ce trîntă, ce bătaie sub duzii din livadă!
Și după bătălie cîți morți fugeau rîzînd...

O, unde ți-e războiul, nevinovată vreme!
Acuma lupta urlă și rana ruptă geme
Și morții mor aievea iubirilor din țară.

Ce zeu-copil se-apleacă pe oameni-jucării
Și seara, răsturnîndu-i în negrele cutii,
Îngroapă în tranșee păpușile de ceară?

PE ARGEȘ ÎN SUS

1918—1923

CTITORII

Acolo unde-n Argeş se varsă Rîul Doamnei
Şi murmură pe ape copilăria mea,
Ca Negru-vodă, care descălecînd venea,
Mi-am ctitorit viaţa pe dealurile toamnei.

Prin viile de aur ca banii dintr-o salbă
Pe al colinei mele împodobit pieptar,
Închis-am fericirea în strîmtul ei hotar
De nuci bogaţi în umbră, umbrind o casă albă.

Acolo,-n pacea nopţii, pe drumuri de podgorii,
Am mers tăcut alături de carele cu boi,
Cînd neaua lunii ninge pe sălcii în zăvoi,
Cînd şopoteşte valea de cîntecele morii.

Las altora tot globul terestru ca o minge,
Eu am rămas în paza pridvorului străbun,
Ca să culeg cu ochii livezile de prun
Cînd alb Negoiul, toamna, de ceruri se atinge.

Şi tot visînd la vremea cînd înfloriră teii,
Pe cînd îmbracă ţara al iernii alb suman,
Să desluşesc cum piere trecutul, an cu an,
Pe drumuri depărtate sunîndu-şi clopoţeii.

Să stau, pe cînd afară se stinge orice şoaptă,
Privind cenuşa caldă din vatra mea, de-acum —
Şi să aud deodată, cu-nfiorare, cum
Trosneşte amintirea ca o castană coaptă.

ÎNCHINARE

Priveliște menită să-mi fie o psaltire,
Întîia mea credință și ultimul meu scut,
Moșie aurită de-amurg și de-amintire,
Deal albăstrit de lună, de dor și de trecut.

Florică, înflorită în mai ca o mireasă,
Tu, care legi în toamnă un rod de orice ram,
Întinde peste mine un văl de frunză deasă,
Primește iar la sînu-ți copilul ce eram.

Aleea mi-o deschide cu brațele de mamă
Ca să mă culc în casa din deal, la pieptul tă
Fii pentru mine sfînta icoană ce din ramă
Alină lin feciorul risipitor și rău.

Am rătăcit pe piatra cetăților haine
Și m-am jucat cu anii cum alții zvîrlă mingi...
Tu, numai, păstrătoare a zilelor mezine,
Mai poți cu-a lor lumină pierdută să m-atin

Fii pentru regăsitul o mînăstire vie
În care amintirea aprinde lumînări
Şi unde, pe o tîmplă de umbră, reînvie
Ochi cunoscuţi, luceferi ieşind din înnoptări...

Nu vezi suind poteca pe dealul din Florica,
Cu ochi de tinereţe şi păr frumos de nea,
Cum trece spre mormîntul bunicului, bunica,
Ţinînd ca ieri de mînă copilăria mea ?

N-auzi, atît de-aproape, dar parcă-n altă ţară,
Şi rîsul meu zburdalnic şi glasul ei blajin ?
Nu simţi sporind dorinţa şi dulce, şi amară
De-a reveni mai iute la cel dintîi cămin ?...

Cu ochi de altădată, cu degetul pe buze
— Aşa cum se cuvine în preajmă de mormînt —
Vă voi urma, curate şi albe călăuze,
Spre cel mai drag, mai trainic şi sufletesc pămînt.

FLORICA

Aici își îngropară bunicii mei copila,
În loc ferit de-arșiță, de viscol și de vînt,
Colinei închinară iubitul ei mormînt,
Legînd de dealul rodnic și numele și-argila

Și vremea prea fugară și fragedul destin
Al celei ce fusese — abia o zi — Florica...
Azi, de fetița moartă noi nu mai știm nimica;
Dar cînd acum Florica, în soare aprilin,

Etern reînflorește, ceva în piept mă doare,
Privind cum prinde raza cu fermecatu-i fir
O fașă de bobocul plăpînd de trandafir
Și-un zîmbet de lumină de fiecare floare.

Un zîmbet ce odată trăia pe buza ei...
Și mă-nfior la gîndul păgîn și la credința
Că trebuie naturii să-i altoiești ființa —
Pămîntul să palpite ca inima, de vrei.

MORMÎNTUL

De n-ar fi mușchiul crucii, vedeam un pat de flori
Gătit sub bolta verde și vie a pădurii.
Ai adormit în raiul din slovele scripturii,
Tu, ce-odihnești la umbră de codri șoptitori.

Te-ai cununat cu moartea ca-n basmul Mioriței,
Păstorule de oameni, bunicule ! Acum
Ești zumzet de albine și-mprăștiat parfum
În via îmbătată de înflorirea viței.

Te-a biruit pămîntul, dar l-ai însuflețit
Și l-a pătruns iubirea-ți de țară, ca sămînța.
Stejarilor prieteni le-ai dăruit ființa
Și sîngele, ce curge cu seva înfrățit.

Orice copac din juru-mi îl simt că mi-e părinte,
Cu cea din urmă iarbă de mult am legămînt.
De dincolo de oameni, de timp și de mormînt,
Un ram se-apleacă tainic să mă binecuvinte.

VÎRFUL DEALULUI

Cu-o singură sforțare-ncordînd vînjosu-i umăr
— Un uriaș urcîndu-și poverile ce-l strîng —
Pletosul deal, din vale sui cu vii și crîng
Ca să-și revadă țara cu sate fără număr,

Cu casele : mioare, și turlele : păstori,
Ce-au coborît pe verdea cîmpie argeșană,
Cu drumul ce-nsoțește înceata caravană
De sălcii plîngătoare și plopi pribegitori ;

Ținutul unde seara din lunci și din zăvoaie,
Ca și argintul sprinten, viu apele sclipesc,
Și unde clarul cîntec de clopot creștinesc
Apropie colina de-a cerului văpaie.

O, vîrf de deal ! O, capăt liniștitor de drum
Opresc aicea pasul și îmi dezleg privirea,
Cînd prin amurg se-nalță, visînd nemărginii
Din fiecare casă un crin înalt de fum.

ÎN VIE

Tot mai miroase via a tămîios şi coarnă,
Mustos a piersici coapte şi crud a foi de nuc...
Vezi, din zăvoi sitarii spre alte veri se duc;
Ce vrea cu mine toamna, pe dealuri de mă-ntoarnă?

Nu e amurgul încă, dar ziua e pe rod,
Şi soarele de aur dă-n pîrg ca o gutuie.
Acum — omidă neagră — spre poama lui se suie
Tîrîş, un tren de marfă pe-al Argeşului pod.

Cu galben şi cu roşu îşi coase codrul iia.
Prin foi lumina zboară ca viespi de chihlibar.
O ghionoaie toacă într-un agud şi, rar,
Ca un ecou al toamnei răspunde tocălia...

S-a dus. Şi iarăşi sună... şi tace. Dar aud
— Ecou ce adormise şi-a tresărit deodată —
În inimă cum prinde o toacă-ncet să bată
Lovind în amintire ca pasărea-n agud.

CASTANUL CEL MARE

Se zbate Strîmbă-lemne cumplit în pomul zdravăn.
Cu braţe noduroase şi cu atletic trunchi
Înţelenit în vie, deşi pîn' la genunchi
I s-a urcat, cu-ncetul, pămîntul gras şi reavăn.

Dar toamna, sub rodire încununat cu spini,
Şi-n noapte plin de pace, de păsări şi de stele,
Ca grindina sloboade castanele lui grele
Şi, -nseninat, primeşte pe creştetu-i lumini.

Castanul între struguri şi-a înţeles menirea :
Ce-am căutat pe drumuri, găseşte stînd pe loc,
Şi, adîncind pămîntul aceluiaşi noroc,
Cu zeci de ramuri ţine în braţe fericirea.

Mă simt, Florică, -n preajmă-i atîta de sărac !
De ce nu poate pasu-mi să prindă rădăcină,
Şi să rămîn al viei ca pomul pe colină,
Şi să mă strîng de tine ca viţa de arac...

RĂDĂCINI

Nod de năpîrci, şerpi vajnici cît braţul şi cît cotul,
Trunchi negru de balaur încolăcit şi rupt,
Ciorchine de şopîrle — pămîntul dedesupt
Surpîndu-se, în taină se dezvelesc cu totul.

Dar vraci vicleni cu barbă de iască şi de muşchi,
În nopţi cu lună nouă plesnindu-i cu nuiele,
I-au înlemnit deodată umflaţi aşa în piele
De le-au rămas sub coajă întărîtaţii muşchi.

Frunzarele deasupra, îmbelşugînd colina,
Îşi leagănă seninul cu vîntul în văzduh —
Cum să cunoască iadul în care trup şi duh
Se zbate dezgropată, sucită, rădăcina?

Stau şi privesc la şerpii ce scormone-n pămînt
Şi la pămîntul care le fuge de sub pîntec...
Copaci, moşie, vreme — neîndurat descîntec...
Şi eu, cu tot frunzişul şi rădăcina-n vînt.

CIREŞUL

Voi înhăma măgarul, ca-n vremi, la căruţoară
El, ce priveşte toate cu ochi de înţelept —
Şi voi urma poteca de mult, suişul drept
Prin via verde, -n tactul copitei ce-o măsoară.

Şi luînd prăjina lungă şi coşul împletit,
O fată-n vîlnic roşu va merge înainte,
Am să opresc măgarul din mersul lui cuminte
Sub un cireş, de roade şi de ani mulţi boltit.

Cireşul va fi roşu, ca şi-n copilărie,
Cireşele pe ramuri vor atîrna cercei,
Cu braţe goale, fata va prinde-n şorţul ei,
La fiece prăjină, o sută şi o mie.

Şi cînd, tîrziu, lungi umbre se vor culca pe lunci,
Cînd gol va fi cireşul iar cerul plin de stele,
Bunicei i-aş aduce acasă coşuri grele...
De-aş mai avea bunică şi sufletul de-atunci!

SPRE IZVORANI

Las povîrnişul viei să cadă-n praf de soare,
Şi-ntr-un tunel de frunze umbrite brusc pătrund.
Atît de dreaptă fuge cărarea pînă-n fund
Că văd, ca prin ocheanul întors de-o vrăjitoare,

Căsuţele răzleţe din satul Izvorani
— Mici capre căţărate pe-o rîpă de lumină
Prin nuci proptiţi ca-n bîtă în strîmba lor tulpină,
Sub sarică frunzoasă de gîrboviţi ciobani —

Şi — arătări din ţară, în stampe japoneze —
Ca o furnică neagră ce-mpinge albu-i ou,
O fată cum zoreşte, greu de urnit, un bou,
Nemaiputînd pe coastă cireada s-o urmeze.

Pe cînd din zarea serii ca namile, cu rost
Răsar, rănind amurgul ceresc cu cornul frunţii,
Pe rînd : albaştri, vineţi, de aur verde — munţii
Păzind de-acolo basmul copilului ce-am fost.

PĂDUREA DIN VALEA MARE

O simţi deodată toată, cu o cutremurare,
Cum stăpîneşte peste micimea ta de om,
Cu mii de trunchiuri albe şi cu un singur dom
Fremătător — pădurea de fagi din Valea Mar

Aicea omenirea te lasă pic cu pic :
Începi de traiu-ţi silnic şi strîmt să te desferic
Înveţi, uimit, să intri în codri ca-n biserici
Şi că mai sfînt pe lume nu poate fi nimic

Decît această pace în razele-nserării,
Cînd se tîrăsc, alături de netede tulpini,
Din arborii aievea alţi arbori mai senini,
Sub frunzele cu glasul dumnezeiesc al mării,

Şi cînd, legîndu-ţi paşii de cale, te-ai oprit
Sub fagii nalţi, în templul adevărat al firii,
Ca un bolnav de suflet redat tămăduirii,
La jgheabul care curge cu şipot potolit,

CUCUL DIN VALEA POPII

În zori, ca poterașii, din văi șirag ies plopii.
Ascult de la răscruce cu suflet de haiduc
Cum cucu-n codru verde mă cheamă să mă duc
S-opresc la drumul mare norocu-n Valea Popii.

Pe flori, ca pe-o velință, stau de la cîntători,
Pîndind cu ochii lacomi din răsăritul rumen
Cum soarele sosește rotund, ca un egumen,
Și numără pe ceruri mătănii de cocori.

Pe cînd în calea-i lungă se roagă la toți sfinții,
Eu îl dezbrac de raze sub frasin și anin.
În luminosul cîntec de cuc, mă însenin
Pe valea-ntinereirii și a făgăduinții.

Dar cucul, pană sură, nu s-a-ndurat să stea.
— Cù-cu ! aci în vale... Cù-cu ! sub dealuri zboară...
— Cù-cu ! și iar îmi scapă în zări o primăvară...
— Cù-cu ! și mai departe, copilăria mea...

LA ZĂVOI

Mă-ntorc la tine, Argeş, o, rîu de-odinioară,
Pe drumul de fîneţe ce fuge printre clăi,
Dar unde mai sînt astăzi, să ţie-aceleaşi căi,
Tustrei copiii veseli, de-atunci, din cărioară?

Şi unde-i scăldătoarea în care ca un vrac
— Zăvoi cu păr de sălcii şi ochi de apă vie —
Schimbai nisipu-n aur, cu varga de magie,
A razei pogorîte pe cerul porumbac.

De două ori acelaşi nu m-oi scălda în ape,
Căci zilele de-a valma cu valul tău se scurg,
Şi vacile bălţate de soare în amurg
Nu beau acelaşi Argeş cînd vin să se adape.

În cipciit, în clipot şi-n şopot neneetat,
Alt rîu, din clipă-n clipă, te-a zămislit izvorul;
Nebănuit ca dînsul mă naşte viitorul —
Dar tu te chemi tot: Argeş, eu tot: Ion Pillat.

ÎN LUNCĂ

Tu, care treci cu carul sub dealul din podgorii
Ducînd la cîmp şindrilă sau sus la munte grîu,
Te-abate-n lunca veche şi mînă pîn' la rîu.
Amurgu-n văi se lasă cu cîrduri de prigorii,

Cu-apusul luna albă căzu în heleşteu :
Pe floarea-i ca pe-un nufăr se-aşază brotăceii,
Şi cîntecul lor straniu, prin umbrele aleii,
Cu zile descîntate m-ar urmări mereu.

De n-ar începe-acuma ca-n amintiri să sune
Lung clopotele-ncete ce vin de la zăvoi,
Dar vacile în noaptea albastrului trifoi
Treptat se depărtează prin vis şi prin păşune...

Opreşte-mă la Argeş, pe plaja care-o ştiu,
Să-i ţin în mîini nisipul, în cupe efemere,
Şi să visez — cum fuge prin degete şi piere —
Trecutul, şi talanga, şi soarele tîrziu.

PARCUL GOLEŞTILOR

Am aşteptat amurgul ca zările să fie
Altare largi suflate în aur preacurat,
Iar sălciile, care pe drum au tremurat,
Înspre Goleşti să-nşire albastra lor stafie.

Am stat bătînd la poartă prelung — şi s-a deschis ;
Şi iată casa-n iederi şi parcul în paragini,
Şi iată-mă ca unul ce-ar răsfoi imagini
Dintr-o călătorie pe jumătate vis.

Aleile — e toamnă — duc toate către moarte.
Răzoarele se-neacă în bozii şi-n urzici...
Şi, inimă-ncărcată de amintiri, îmi zici :
Va trebui odată Florica ta să poarte

În ea pustietatea de care mai boleşti...
Dar m-am oprit cu mîna sfios la pălărie,
Căci m-ajungeau, lungite de-amurg pe bălărie,
Mari, umbrele-nfrăţite a' fraţilor Goleşti.

LUMINA, IARNA

A nins. În soare codrul cu trunchiuri de cărbune
Întinde umbre-albastre pe proaspătul omăt,
Şi mă visez la geamuri cu anii îndărăt :
Văd dealul alb, tîrlia şi vremurile bune.

Ies, scîrţîie zăpada ca ieri sub pasul meu,
Şi, atîrnînd marame subţiri de promoroacă
De ramurile joase, lumina goală joacă
Azi numai pentru mine şi pentru Dumnezeu.

Apoi îşi dă pe spate tot părul de beteală
Şi sare învîrtindu-şi al razelor hanger,
Şi unde talpa-i roză atinge albul ger
Fulgerător scînteie pe nea cîte-o petală.

Crra !... trece pe sub soare vîslind, întîiul corb,
A stat din joc lumina, pe brînci se face mică...
Crra !... stolu-ntreg — şi-n umbră rămîn privind cu frică
Trei picături de sînge pe-o ramură de sorb.

BISERICA LUI HORIA

Mai stai visînd la munţii ce şoimi şi aur poartă
Pe vale, Arieşul şoptind îl mai auzi?
Pribeagă lîngă Argeş, vădană printre duzi,
Biserică pustie şi fără brazi la poartă.

Cioplită din puterea molidului şi din
Credinţa strămoşească legată-n bîrna dură,
Ce meşter vechi, de ţară, cu greaua lui secură
Ţi-a hotărît altarul lui Horia, destin?

În jurul tău cresc duzii cu fragedă verdeaţă
Şi iarba crudă-ntinde la soare plase verzi
Să prindă rîndunele de umbră. Tu îţi pierzi
Deasupra lor, în frunze, clopotniţa-ndrăzneaţă.

Pe moţii tăi zadarnic îi mai aştepţi, şi nici
Un preot nu-ţi mai cîntă, bătrîn, din psaltichie...
Dar azi, cu primăvara, cerească şi pustie,
Slujeşti botez la granguri şi nuntă la furnici.

CĂSUȚA DIN COPAC

Se leagănă şi astăzi, cînd vîntul suflă-n frunză,
Sus pe stejar-nălţată, căsuţa din copac.
Cu gazda mea bătrînă ce bine mă împac!
Îi duc bolnavu-mi suflet, de oameni să-l ascunză,

Un suflet ce să uite trecutul nu putu
Şi care jalnic bate mereu la altă poartă,
Un suflet ce iubirea nehotărît îşi poartă
Din loc în loc, zadarnic... O, vindecă-mi-l tu!

Tu, sora cea mai bună cu aripa şi ramul,
Primeşte-l la fereastra de cer cu ciocîrlii.
Tu, nelegată încă prin grele temelii
De ţarina prăfoasă, dă-i să-şi serbeze hramul:

Pădurea, şi văzduhul, şi vîntul, la un loc —
Şi ruptă din pîrjolul apusului de soare,
Făcînd din creangă-n creangă, viu, flacăra-i să zboare:
O veveriţă roşie cu coada ei de foc.

CASA DIN DEAL

Prin ochelari de geamuri privea cu ochi de lampă
Ca o bunică bună la nepoţelul mic.
Pe-atunci ştiam că-i vie ; azi nu mai ştiu nimic :
Apăs cu nepăsare de om pe-a uşii clampă.

Sub coperişul, care îi sta ca un bonet,
Glicina ei pe tîmple cădea ca o şuviţă.
Şi, mirosind a floare de tei, a lămîiţă,
A cantalup, a lisă de chitră, a şerbet,

În fiece odaie dezvăluiam cu frică
Alt gînd din vechiul suflet curat şi românesc...
Ce nu-mi cuprinde mintea, deşi îmbătrînesc,
Pe-atunci trăia în voie în inima mea mică.

Pendulele bătrîne mai bat acelaşi ceas,
Prelung, ca o dojană, în liniştea sonoră,
Dar timpul intră-n casă trîntindu-i altă oră
Şi inima i-o sparge, tic-tac, sub al meu pas.

CĂMARA DE FRUCTE

Deschid cu teamă uşa cămării de-altădată
Cu cheia ruginie a raiului oprit,
Trezind în taina mare a poamelor, smerit,
Mireasma, şi răcoarea, şi umbra lor uitată.

Mă prinde amintirea în vînătul ei fum,
Prin care cresc pe poliţi şi rafturi, ca pe ruguri,
Arzînd în umbră, piersici de jar, şi-albaştri struguri
Şi pere de-aur roşu cu flacări de parfum.

Şovăitor ca robul, ce calcă o comoară
Din basmul cu o mie şi una nopţi, mă-nchin :
Văd pepeni verzi — smaragde cu miezul de rubin —
Şi tămîioşii galbeni ca soarele de vară.

Se-aprind fantasmagoric caise şi gutui :
Trandafirii lampioane şi lămpi de aur verde...
Dar părăsind cămara ce minţile îmi pierde,
Tot rodul vrăjitoarei cu lacăt îl încui.

ODAIA BUNICULUI

Nu s-a clintit nimica şi recunosc iatacul
Bunicului pe care, viu, nu l-am cunoscut.
Rămase patu-i simplu şi azi nedesfăcut,
Şi ceasul lui pe masă şi-a mai păstrat tic-tacul.

Văd rochia bunicii cu şal şi malacov,
Văd uniforma veche de „ofiţer“ la modă
Pe cînd era el *Junker* — demult — sub Ghica-vod
Cînd mai mergeau boierii în butcă la Braşov.

Şi lîngă băţu-i rustic, tăiat în lemn de vie,
Văd putina lui unde lua băi de foi de nuc.
A scîrţîit o uşă... un pas... şi-aştept năuc
Să intre-aci bunicul dus numai pînă-n vie.

Un ronţăit de şoarec sau ceasul mă trezi ?
Ecou îşi fac, în taină, ca rimele poemii...
Şi ceasul vechi tot bate, tic-tic, la poarta vremii,
Şi şoricelul roade trecutul zi cu zi.

OCHELARII BUNICII

Pe scrin, păstrînd privirea ei vie, au rămas
Pe galbena gazetă ce-ncremenește anul.
Odaia de-altădată mi-arată talismanul :
Iau ochelarii moartei și-i pun sfios pe nas.

Prin abureala vremii nu s-a schimbat nimica,
Doar pozele din rame vechi au întinerit...
Dar din adînc de-oglindă, în față, mi-a zîmbit
În jilțul ei — ca-n vremea cînd eram mic — bunica.

La geam foșnește plopul sau pașii au foșnit ?
Prin ușa zăvorită „ei" intră în odaie.
E o fetiță : Pia, cu bucle : Niculae...
Dar cine e băiatul acela liniștit ?

Bunica-i dă pe frunte, blond, părul la o parte...
De ce se uită astfel la mine ? Nu-l mai știu...
Nu vreau să-l știu... nu pot să-l știu... E prea tîrziu !
De omul chel și rău, rămîn legat pe moarte.

CAPELA

De ce te-au dus, bunico, într-o chilie rece
Şi te-au lăsat cu toţii sub lespezi de cavou ?
Cînd lunca e un cîntec şi dealul un ecou
Crescînd mereu pe vreme ce primăvara trece,

Cînd gîza cea mai mică din soare ia un strop,
Şi cînd lumina calcă prin aurite ganguri
În crîngul plin de cintezi, de mierle şi de granguri...
Te-aşteaptă iasomia şi-albastrul heliotrop ;

Albi, trandafirii-n floare întreabă toţi de tine,
De ce nu vii ca-n vremuri cu secatoru-n mîini ?
Grădina te doreşte de-atîtea săptămîni !
Dar nu mai vii... chiar ziua s-a stins... şi noaptea vine

O pulbere de lună albeşte pe livezi —
Şi iar se face iarnă ca-n ziua îngropării ;
Florica ta se pierde în umbrele uitării,
Capela ta rămîne pe dealuri de zăpezi.

ODIHNA TATII

Bunicul meu aicea se odihnea odată.
Pe banca de lemn rustic aşază-te şi tu,
Fetiţa mea, pe locul în care-n vremi stătu
Şi mama — o fetiţă ca tine — cu-al ei tată.

Priveşte dealul unde trăirăm în trecut,
Şi capul drag pe braţu-mi proptit, aşa, ţi-l lasă.
Încape toată via şi vechea noastră casă
În sufletul tău tînăr din alte vremi făcut.

Departe pe zăvoaie un tren îşi pierde fumul
Ca o năframă care se schimbă-n porumbiei...
Nu fumul, viaţa piere — şi paşii mei mai grei,
Ecou de-acum, urmează pe-ai tăi uşori pe drumul

Pe care şi bunicul cu mamă-mea venea.
N-auzi cum sună paşii lor de odinioară ?...
Pe sub castanul mare, în seara ce coboară,
Să-i aşteptăm să vie cu noi, fetiţa mea.

STRĂINUL

Pe bancă, sub castanul din vie, te așează,
Străine, ce venit-ai priveliștea s-o vezi —
Florica e acolo, cu casă, parc, livezi,
Și peste drumul mare : zăvoiul. Înserează.

Cîmpia e albastră și-n zare norii ard.
Sclipește Rîul Doamnei înspre apus, o clipă...
Un taur muge ; puțul cu lanț și roată țipă ;
Și vrr !... un zbor de vrăbii zbucnește dintr-un gard...

Te-apleci mirat, străine, pe-amurg ca pe o ramă
Ce-ar străluci din umbra muzeului pustiu,
Și crezi, pornind aiurea, rănit de-un dor tîrziu,
Că ai cuprins Florica... Dar n-ai zărit, ia seamă,

Pe-albastra depărtare a luncii de demult,
Trecutul meu, ce arde sclipind în Rîul Doamnei —
N-ai auzit, deodată rupînd tăcerea toamnei,
Vrr !... timpu-n zbor, pe care cutremurat l-ascult.

COMOARA

Pe Argeș lîngă luncă, un deal se-nalță-n chipul
Urciorului de-argilă al vechilor olari
Și pomenește zeii uitați de țară, cari
I-au plămădit făptura, și lutul, și nisipul.

Pe rotunjimea formei, din vale pînă-n cer,
Se suie împletindu-și lumina ce adie,
Frunți verzi de nuci și trupuri de arămită vie
Cu frunza zugrăvită ca pe un lăicer...

Și-n galbena lumină a toamnei argeșene,
Cu mere care zboară și berze care cad,
Am luat în palmă dealul : un ou încondeiat,
Ca să-l dezmierd mai bine cu somnoroase gene.

Și m-am zărit atuncea sub bolțile de vii,
Copil ducînd la gură un strugur de rugină —
Dar mă păli deodată durere-așa haină,
Că îmi scăpă din mînă comoara, și pieri.

ADIO LA FLORICA

Acum trăsura trage la scara amintirii,
Şi de plecare sună în curte zurgălăi.
Acum, din mine, ceasul temut al despărţirii
Şi-ntinde umbra sură stăpînitor pe văi.

Pocneşte biciul: casa se dă în lături, piere;
Întregul deal coboară — şi iată-ne pe drum.
Amurgul ne petrece cu razele-i de miere,
Tămîia înserării înalţă-albastru fum.

O, surugiu, opreşte! Stai locului, trăsură!
Prin plute seculare să văd cu ochiul plîns,
Sporind pe ceruri, dealul în flori ca o răsură,
Ce-n poala lui lumina trecutului a strîns.

Înfrînă-ţi caii-n spumă, o clipă să văd încă
Mormîntul, şi capela, şi via cu castani;
Privelişte rămasă aceeaşi, ca o stîncă
Dominînd pe risipirea atîtor zeci de ani.

Din Valea Popii cucul mă strigă pe-a sa limbă...
Şi Argeşul şopteşte : — „De ce ne părăseşti ?
De ce îţi schimbi căminul, nimic cînd nu se
schimbă
Din deal de la Florica la parcul din Goleşti."

— „Rămîi la noi !" un clopot din Izvorani mai plînge.
Şi tot aud în urmă : „La noi — la noi — la noi..."
Opreşte-ţi telegarii cu nările în sînge,
O, surugiu, năprasnic gonind ca un strigoi.

Ba nu. Dă bici mai bine şi drumului îi lasă !
Nu-mi părăsesc căminul, în suflet cînd îl duc.
Îmi voi zidi-n oraşe întîmplătoare casă —
Dar de averi, de lume şi de huliri uituc,

Ca Argeşul să-şi mîne murmurătoare ape
În crîngul de-altădată, iar cucul să-l ascult,
Pe ochii mei lăsa-voi să cadă grele pleoape —
Şi voi găsi în mine Florica de demult.

COPIL DE-ODINIOARĂ

Prin iarnă din cămara zăvorită
Se furişează cald miros de mere,
Readucînd în vremea viscolită
Iar toamna cu trecută mîngîiere,
    Cînd sufletul împovărat venise,
    Cu tîrna lui de poame şi de vise,
    În casa amintirilor închise.

Şi-n inimi amorţite de-a lor strajă,
Străbat adînc, îmbălsămînd gîndirea,
Cu seva lor fierbînd din nou sub coajă,
Copilărescul dor şi amăgirea...
    Şi-n inimi, viu ca şi întîia oară,
    Te scoli din somn, tu, cel de-odinioară,
    Din somnul tău, copil de-odinioară.

SEPTEMVRIE

În zare cine-nscrie al berzelor triunghi ?
În inimi cine-nfige trecutul ca un junghi ?

Vezi Toamna și-Amintirea — surorile divine —
Cînd una ne sosește și cealaltă revine.

Zadarnic cred că vremea cu anii a crescut.
În fiecare toamnă reintru în trecut.

Copilăria-mi toată dă buzna la uluci,
Cînd stă la poartă coșul cu struguri și cu nuci.

SEPTEMVRIE

O foaie se desprinde din crîng şi calendar:
De-un an o aşteptase septemvrie ca dar.

Tot ce legat fusese, de-acuma o să zboare:
Lumina e mai caldă, deşi e mai răcoare.

Colorile învie pe moartea frunzăturii,
Dînd farmecu-nfloririi declinului naturii.

Şi tremurînd în vîntul ce-o smulge şi-o ridică,
O pasăre de aur e frunza cea mai mică.

SEPTEMVRIE

Din bulgării vin care cu vinete şi verze.
Se-afundă-n zări, departe, un unghi obtuz de berze.

Am întîlnit o fată cu tufănele-n braţe.
Un vînător la iazuri a tras cu puşca-n raţe.

Aud prin porumbişte chelălăind ogarul.
Loveşte rar şi ritmic butoiul gol, dogarul.

Azi n-a lăsat poştaşul ziarele din tîrg ;
Dar mere poleite ca-n basme dau în pîrg.

Pesemne-n coşul nopţii vrea soarele să cadă ;
Au început de-o vreme şi zilele să scadă.

La lampă, şi cînd ziua cu totul s-o umbri,
Voi reciti *Pasteluri* de V. Alecsandri.

TOAMNĂ

Au vuit prelung ca vîntul păsările migratoare
Peste casa părintească unde ieri m-am regăsit
Singur cu lumina, care galbenă venea din soare,
În odaia de-altădată să-mi ureze bun sosit.

Toamnă, iată-ne-mpreună, gospodină ce porţi cheia
Ruginită, ca o frunză, a trecutului meu mort.
Toamnă, iată-ne alături, noi cu visul, pe aleia
Nucilor ce ancorează pentru iarnă-n al tău port.

Precum seara, pe cîmpie cînd fîşii se prinde ceaţa,
Tot auzi sunînd vecernii şi nu ştii de unde vin,
Sub frunzarele rărite amintirea cheamă viaţa,
Dar trecutul îi răspunde ca un clopot în declin.

Zile albe, zile negre... ce străine, ce departe,
Buclele în care dorul meu de cer l-am îngropat...
Toamnă, lasă-mă să mîngîi părul tău de frunze moarte,
Părul tău de aur roşu şi de soare întrupat.

TIMPUL

L-a trezit, vorbind în vînt, o tocălie,
Din căpiţa de fîn proaspăt şi curat
Unde Timpul aţipise noaptea-n vie —
Dar, ciudos pe lemnul prost, a scuturat
Ca un praf de aur zorii pe moşie,
Toţi cocoşii din podgorii au cîntat...

Un văitoi sări, zbucnind, dintr-un tufiş,
Iar un pui de rîndunică dintr-o şură —
Îi privi, o clipă, pe furiş :
Iepurele, dintr-un hop trîntit pe-o rînă,
Amorţi înghemuit în arătură ;
Pasărea pică din zbor înalt — bătrînă
Îi căzu, ca frunza, Timpului în mînă.

Dar el, şiret, nu s-a mirat
Că plugurile negre ies toate la arat,
Şi mici — de-aici —
Cu boi greoi,
Dau zor :
Sînt nişte coropişniţi pe răzor —
Şi-un car cu coviltir, pe iarbă dejugat :
Un vierme alb pe-o frunză de frasin, nemişcat...

Mari lanuri au crescut de grîu bogat ;
Cu seceri de lumină, viu, fete-au secerat,
Şi roşii testimele în soare-au mişunat
— Gîndaci aprinşi,
Zişi „boi ai Domnului" în sat —
Şi stoguri ca bătrîne pe cîmp ţinură sfat...
Şi morile de apă, sortite de noroc
Să-şi învîrtească roata, călătoreau pe loc...

Şi cum aprinse toamna în codri-ntîiul foc,
O bună zi, din Iezer, Păpuşa şi Negoi,
Se scurseră pe drumuri, umflate-n valuri noi
Cu spuma lor de lînă, pîraiele de oi...
Şi frunze-n viaţă printre atîtea moarte foi,
Sitari pestriţi porniră cu toamna din zăvoi...

Iar Timpul a rămas uimit
Cînd primul fulg de nea a fulguit :
Un fulg căzut
Din stolul călător ce s-a pierdut.

Atunci a rătăcit prin vii,
Şi fără teamă
A poposit în larma de la cramă.

Tăcerea de o dată şi-ntinse împrejur,
Auitor şi veşnic, golu-i sur...
Pe sub bolţile pustii
A ţesut păienjenişul,
Prin geamuri sparte da frunzişul,

Şi din pereţi
Creşteau bureţi,
Pe butii goale — mucegaiul...
Viaţa îşi pierduse graiul,
Cojită ca o tencuială.

Lung Timpul a căscat de plictiseală...
A plecat.

Cu un sărut, din drum, schimbă în babă-cloanţă,
Şchiopînd în băţ şi fără dinţi —
O fată, dreaptă ca o lanţă,
Mlădietoare în catrinţi...
Şi luîndu-i piersicile din obraz,
Lăsînd smochini uscate — făcu haz.

Acuma dase brumă timpurie,
Şi carele grăbeau spre teascuri —
Zărì pe deal, bogată-n rod, o vie,
Şi-n ea — cu limbi de şerpi — un foc de
vreascuri.
Pîndarul, cu suman şi puşcă veche,
Vrăjea la jar şoptindu-i la ureche,
Pîndind şi umbra nopţii să nu fure.

Simţì cum Timpul calcă prin pădure,
A bubuit lung puşca lui cu cremeni...
Dar Timpul, luînd în palmă pîndar şi deal şi vie
A rîs, a rîs... suflînd uşor ;
— Un fulg de păpădie
Ce-n vînt îl semeni —
Se depărtă priveliştea nălucitor ;

Se făcu mică... mică — aşa cum
Ai fi privit-o la „panopticum“,
Sau încrustată-n tine, în rama anilor.

Şi Timpul o porni la deal, la vale,
Sub stelele cît pumnul...
Şi nici un sat nu-i mai ieşea în cale,
Nici un rumân nu întîlnea, nici unul.

Singur un bordei — pitit şi chior —
C-un ochi roşu de opaiţ la fereastră,
Pe cîmpia îngheţată mai adastă
Aşteptînd pe călător...
Timpul de perete trînti uşa
Şi intră stăpînitor.

Focul stins nu şi-a zvîcnit cenuşa,
Lumînarea sub icoană n-a clintit,
Şi pe pat
Omu-ntins nu s-a mişcat,
Cu obrazul ca în piatră dăltuit —
Omul galben şi cu braţe-ncrucişate...

Timpul, mort şi el, căzu pe spate.

JUCĂRII

Dar ce m-a pus în seara tihnită de Crăciun,
Să iau în mînă lampa, să dau în lături uşa ?
În faţa mea stă calul de lemn şi stă păpuşa
Cu suflet de tărîţe, nevinovat şi bun.

Stă micul tren mecanic în gara lui prea mică,
Stă, cîmp de luptă, masa soldaţilor de plumb
Şi, galbene ghiulele, stau boabe de porumb,
Stricînd orînduiala oştirii fără frică,

Şi tot închis de-atuncea albumul de imagini,
Ce deschisese ţara de fantasmagorii.
Azi chipurile şterse sînt numai mărturii,
Că ochiul nu revede la fel aceleaşi pagini.

Căci unde-i trenul fulger pentru-nconjurul lumii ?
Armatele pornite spre stăpînirea ei ?
Păpuşile sfioase în rochii de femei,
Primindu-ne iubirea sau îndrăzneala glumii ?

Cu primul dor de ducă ce-n mine izvorît-a,
Azi unde-i calul Vinteş să sufle foc pe nări ?
Aceste biete lucruri, ce fură îmbătări,
Să fie mai reale cînd moarte-s într-atîta !...

În faţă am doar calul de lemn, am doar păpuşa
Cu suflet de tărîţe, nevinovat şi bun...
Şi mă gîndesc în seara pioasă de Crăciun,
În care-mbătrînirea şi-a strecurat cenuşa,

Că va sosi şi ziua cînd fără ochi şi mînă
Voi reveni — de ce nu ? — în vechiul meu iatac,
Spre a simţi cu milă cum toate se prefac
În jucării menite străine să-mi rămînă.

Ca-ntotdeauna sta-vor şi tocul, şi caietul,
Şi fila încărcată cu colb de poezii.
Într-un pahar mixandre uitate-or putrezi,
Şi cucul din ceasornic îşi va urma tabietul.

Şi versurile mele îmi vor cerşi oprirea.
O, strofele pe care, ani lungi, ca un zaraf
Le-am strîns cu sîrg în suflet, le-am cîntărit în vraf
Gîndind cu vorbe de-aur să cumpăr nemurirea.

Dar sfintele silabe cu rimă şi cezură,
Ce-mi sînt acuma : cîntec, icoană şi parfum,
Nu vor pătrunde pînă în visul meu postum
Descătuşat din steiul de pămîntească zgură.

Voi recunoaşte totuşi, pe poliţa unică,
Doar cărţile ce-ncuie perfecte amăgiri...
Şi fata mlădioasă cu coapsele subţiri,
Ce-n patu-mi doarme goală, în ghem ca o pisică.

Le-oi recunoaşte toate, nepricepînd nimic
Din cîte astăzi omul cel nou iubeşte-n ele,
Şi le-oi privi cu-aceeaşi mirare ca pe-acele
Relicve moştenite de la copilul mic.

DRUM DE NOAPTE

Caleaşcă, drum de noapte, păduri adînci de fag
Şi prin frunzişe lună cernută-n ceaţă fină,
Poiene necosite de mult şi miros vag
De flori de fîn în floare, de fragi şi de sulfină...

În pace sufletească topindu-se, te-alină
Realitatea vremii pe al naturii prag,
Prin ce metempsicoză revăd obrazul drag
Al fetei de-altădată în albă crinolină!

Aceiaşi ochi sălbatici, acelaşi zîmbet trist,
Din care făurisem a dorului povară,
Şi eu acelaşi tînăr şi palid bonjurist...

Cînd ea înfăşurată în vălul de percal
Îmbălsămat de vîntul pădurilor, în vară,
Visa la iarnă baluri la consulul muscal.

ACI SOSI PE VREMURI

La casa amintirii cu-obloane şi pridvor,
Păienjeni zăbreliră şi poartă, şi zăvor.

Iar hornul nu mai trage alene din ciubuc
De cînd luptară-n codru şi poteri, şi haiduc.

În drumul lor spre zare îmbătrîniră plopii.
Aci sosi pe vremuri bunica-mi Calyopi.

Nerăbdător bunicul pîndise de la scară
Berlina legănată prin lanuri de secară.

Pe-atunci nu erau trenuri ca azi, şi din berlină
Sări, subţire,-o fată în largă crinolină.

Privind cu ea sub lună cîmpia ca un lac,
Bunicul meu desigur i-a recitat *Le lac*.

Iar cînd deasupra casei ca umbre berze cad,
Îi spuse *Sburătorul* de-un tînăr Eliad.

Ea-l asculta tăcută, cu ochi de peruzea...
Şi totul ce romantic, ca-n basme, se urzea.

Şi cum şedeau... departe, un clopot a sunat,
De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat.

Dar ei, în clipa asta simţeau că-o să rămînă...
De mult e mort bunicul, bunica e bătrînă...

Ce straniu lucru : vremea ! Deodată pe perete
Te vezi aievea numai în ştersele portrete.

Te recunoşti în ele, dar nu şi-n faţa ta,
Căci trupul tău te uită, dar tu nu-l poţi uita...

Ca ieri sosi bunica... şi vii acuma tu :
Pe urmele berlinei trăsura ta stătu.

Acelaşi drum te-aduse prin lanul de secară.
Ca dînsa tragi, în dreptul pridvorului, la scară.

Subţire, calci nisipul pe care ea sări.
Cu berzele într-însul amurgul se opri...

Şi m-ai găsit, zîmbindu-mi, că prea naiv eram
Cînd ţi-am şoptit poeme de bunul Francis Jammes.

Iar cînd în noapte cîmpul fu lac întins sub lună
Şi-am spus *Balada lunei* de Horia Furtună,

M-ai ascultat pe gînduri, cu ochi de ametist,
Şi ţi-am părut romantic şi poate simbolist.

Şi cum şedeam... departe, un clopot a sunat
— Acelaşi clopot poate — în turnul vechi din sat...

. . . .

De nuntă sau de moarte, în turnul vechi din sat.

ACUARELĂ

Nu cuvintele purtate ca arginţii
Vînturaţi din mînă-n mînă pe tejghele
Ar putea să mi te cheme-n ochii minţii,
Rîu muntean, cu limpezimi de acuarele.

Cum să dau cu slove negre şi tocite,
Jocul fraged : numai apă, numai soare,
Şi frunzişul : spumă verde pe răchite,
Şi lumina : aur sprinten sub picioare ;

Naltul cer primăvăratic care mînă
Sus la munte, pe ulmet şi pe arinişti,
Norii albi şi le adapă turma pînă
Vine seara cu-ale umbrelor nelinişti ;

Ridicîndu-se în noapte : vajnic taur,
Dealul care paşte cer de stînjenei ;
Şi zvîcnindu-şi bobul mic spre cloşca de-aur,
Stelele zvîrlite-n zare — pumn de mei ;

Casele cu prispă scundă, stînd pe labe,
Suri zăvozi legaţi de drumurile-funii ;
Toate morile-n genunchi, ca nişte babe
Ce albesc pe prundul gîrlei pînza lunii...

Cît aş vrea să uit de tot abecedarul,
Din tăceri să pot urzi păienjenişuri,
Să prind stele licărind pe-ntreg hotarul
Apelor încremenite-n luminişuri.

Şi, în zori, în vorba-mi nouă să pătrunză :
Ceru-n aripi care cîntă arăturii,
Glasul apei, tactul morii, vîntu-n frunză,
Cucul, ritmic, ca şi inima pădurii.

BĂTRÎNII

Pădurea arde-n toamnă cu flăcări vegetale...
Şi plopii pînă-n ceruri ca facle rituale,
Şi ulmii lui Virgiliu, eminescanii tei,
Cireşii — roşii focuri cu foile scîntei —
De la vînjosul carpen la frageda ferigă,
Pe limba frunzei sale în faţa noastră strigă
Durerea anuală şi grea de-a veşteji.
Vă înţeleg eu singur, aprinse elegii,
Colori sfîşietoare ca note muzicale,
Şi inima-mi se strînge pe pietruita cale
Din via de pe dealuri la casa de la cramă,
La sunetul dramatic al frunzelor de-aramă.
Aud cum suflă-n luptă, trufaş, din tibicină
Stejarii, legionarii [1] cu coiful de rugină,
Cum fagii, geţii aprigi cu păr însîngerat,
Înalţă-n agonie peanul lor curat.
Vîjîitor vibrează un vuiet viu de coarde :
E vuietul de ducă al galbenelor hoarde,
Şi frasinii, arinii, alunii şi gorunii
În vînt îşi lasă coama să fîlfîie ca hunii...

Dar drumul brusc coteşte : în ochii mei cîmpia
Cu petici de-arătură şi-mbracă sărăcia —

[1] De la *legiune* — corp de armată la romani.

Văd Argeşu-n zăvoaie, cu case mici Piteşti.
O, deal de la Florica, în toamnă, drag îmi eşti,
Cînd, fumuriu, brumarul îşi lasă-n văi tămîia,
Cînd scorburoşi, cu foaia lor lucie ca lămîia,
Stau la răspîntii nucii cu trunchiul centenar
Păzind butuci de viţă şi rod de chihlibar —
Cînd văd din deal, sub mine, albind pe sub trei plute
Prietenoasa casă a zilelor trecute.
Privelişte totală, pe amintiri te razimi —
Te-ai copt încet în suflet ca miezul unei azimi.
Şi iată că pe dealul copilăriei mele
Trecutul ancorează cu-albastrele-i vintrele,
Îmbracă ce atinge cu stranii prelungiri...
Şi, nu ştiu, văd cu ochii sau văd în amintiri,
M-am îmbătat cu vise sau cu seminţi de mac,
Pe drumuri cunoscute de rătăcesc buimac.

Sub pasu-mi, somnoroase, ca potîrnichi iau zborul
Din ierburi, zile moarte zărindu-şi viitorul.
Eu stau, pîndind cu teamă, zorit şi nedibaci,
Cu sufletu-n ochire şi-un deget pe trăgaci :
Ah ! una după alta se-nalţă-n vînt şi zboară...

Şi, pas cu pas, şi drumul, şi noaptea se coboară.

Afară luna plină brumează pe fereşti...
Din ce stihii venită pe-a stelelor potecă
Să-mi scotocească pînă şi în bibliotecă ?
Cercetătoare lună, cu mîna ta de var
Ştergi, pe furiş, pe rafturi un prăfuit slovar,
Domneasca întărire, pecetea nu-ţi pun stavili :
Pe zapise aluneci, pe condici şi pe pravili,

Te vîri prin *Letopiseț*, pătrunzi în *Uricari*.
În legături de piele și lemn mîncat de cari
Stă vorba ce deschise al cerului hotar;
Te razimi de-o *Cazanie* sau de-un *Penticostar*.
De tine dăruite cu argintate muchii,
Străfulgeră din umbră un univers de buchii.
O, lună, nu le-atinge și lasă-le să doarmă:
Întorci o foaie numai — și-un veac uitat se darmă.
Abia dezmierzi o filă — și-un suflet îl răscoli,
Ce odihnea în tihnă prin galbenele coli,
Cu gîndul lui de-atuncea și trupul lui de ieri.

Dar lunei cărturare zadarnic e să-i ceri
Să-și curme dorul slovei și setea de cetire.
Apleacă fruntea albă pe vechea mea *Psaltire*,
Urmîndu-i stihuirea c-un deget diafan;
Scandează versul tainic în ritmul unui an
Și veac de veac se-ncheagă pe pagini...

Cine oare
— O simt — și-ascunde, vie, privirea arzătoare?
Ce suflet de pe vremuri a revenit stingher?
Ce umbră se-ntrupează în umbra din ungher?
Din razele de lună au scăpărat scîntei:
Patriarhul, în cîrjă, se-nalță Dosoftei.
Păienjenișul vremii cu mîini uscate rumpe;
Se-aprind, ca nestemate, odăjdiile-i scumpe,
Și barba pieptănată pe piept i se desface,
Și dreapta și-o ridică în biblic semn de pace...
Și pacea, și vecia, și luna sînt cu el.

— „Ai fost «deplin călugăr și blînd ca și un miel,
Adînc din cărți știut-ai», iar azi ți-e moartă slova
Păstorule de inimi ce-ai păstorit Moldova!
Pentru-ai tăi fii nemernici nu-ți părăsi tu raiul:
Noi ți-am uitat credința, și sufletul, și graiul.

Jelim goniţi departe de ţara Domnului,
Ca-n valea blestemată a Vavilonului,
Vă plîngem datini sfinte şi, tu, cinstită ţară,
Pe care o credinţă şi-un neam le înălţară.
În Probota — cetatea simbolică şi vie,
«Cu zid înalt de pace şi turnuri de frăţie» —
Creşteai cuprins de rugă şi plin de taine mari,
Şi-n sfintele amurguri, prin brazii seculari,
Oriunde-ţi duceai paşii dădeai de Dumnezeu.
Întoarce-te acolo, cetite Dositeu,
Nu-i nici o poezie să fie ca tăcerea..."

Atunci grăi cu glasul mai dulce decît mierea :
— „Eu am adus în ţara ta rumânească limbă
De bun neam şi ferită de la o cale strîmbă"...

Lăsînd în vremea veche şi stareţ, şi vlădică,
Lin, ca un vas-fantomă ce ancora-şi ridică,
Tăind cu prora timpul mai neted ca un lac,
Mi se oprise casa pe ţărmul altui veac...

. . . .

A tras în dreptul casei rădvanul sub copac.
Coboară banul mare, pe cap cu nalt calpac,
Cu faţa sa prelungă, cu ochiul lui deştept,
Şi barba-i castanie îi fîlfîie pe piept,
La nimeni nu se uită, posomorît mahmur,
Şi de sub blănuri scumpe de jder şi de samur,
La brîu îi vezi hangerul smălţat cu pietre rare.
Îl suie slugi plecate ţinîndu-l de subsuoare,
Pe un divan l-aşază, smerite îl cinstesc.
— „Plecat mă-nchin în faţă-ţi, slăvite Văcăresc,

Tu, ce-ai lăsat în țară, ca sfîntă moștenire,
Urmașilor : o pildă — și patriei : cinstire.

În mai, cînd luna nouă își strecura caicul
Prin pomii mahalălii, privea mirat calicul
La calul tău cel negru trecînd trufaș, în trap,
Cu șea suflată-n aur pe verdele-i valtrap.
Descălecai în grabă sub un umbrar de nuci,
Loveau cu palma robii în naltele uluci,
O mînă nevăzută, din dos, trăgea zăvor,
Și te găseai în raiul grădinii, pe pridvor.
O fată lîngă tine,-n șalvari și fermenea,
Cu ochi de căprioară și obrăjori de nea,
Părea, ținînd o roză în mînă, sub turban,
Sultana rătăcită a unui vers persan.
Și tu, arhon vel bane, cu degetele-n barbă,
Posac cum e cadiul primind în mîni o jalbă,
Asculți oftînd cum cîntă de-o biată turturea...
Taraful, melodia în taină o reia.
O-nalță ca o minge vrăjită și o lasă
Să cadă în tăcerea grădinii ca-ntr-o plasă.
Pe rînd lăuta, cobza și naiul o descîntă...
Și dragostea și-aleanul iubitei care cîntă,
În vis ca într-un scutec te-nfășură treptat.

Din somnul tău de piatră de ce te-ai deșteptat ?
Ce vrei la mine, spune, ce dor ți-a dat viață,
Căci cine mult iubește în groapă nu îngheață,
Și cine mult suspină, și după moarte-i viu !"
Și el, ca pentru sine, răspunse : — „Nu mai știu.
Departe mi-este veacul, și vremea ta mi-e grea.
Dar, alb, mă urmărește un zbor de turturea,
O floare — numai una — ce arde în grădină.

E turturea, e floare, nălucă e ?... nu știu :
De n-o culeg, se strică — și moare, de o țiu."

Din palme cît ai bate și-ai sta să te gîndești,
A și intrat în casă Dinicu din Golești,
Cu barba-i de cărbune și ochii lui de jar ;
Pășise pragul vremii ca un ușor hotar.

— „Boiere, drept la cuget și bun la Dumnezeu
Bine te văd aicea."
Și el îmi spuse greu :
— „Deși sîntem cu inimi și cu moșii vecine,
Am colindat Evropa și moartea pîn' la tine ;
Să m-odihnesc, mă lasă, de-atîtea țări și mări.
De nu-s poet, în brîu-mi, port totuși călimări."
— „Poet nu-i cel ce scrie, poet e cel ce-a mers,
E pasul care sună scandat ca și un vers.
Golescule, tu, care întîiul ai deschis,
Ca un copil, cămara Apusului de vis,
De ce nu pot culege cu inima ta nouă
Lumina dimineții ca un polei de rouă
Pe-orașele străine cu nume greu de spus,
Cînd iarăși diligența pornește spre apus ?
De ce nu pot ca tine să intru la *Șenbrun :*
Fîntîna cea frumoasă — cum zici în graiu-ți bun —
Pășind sfios nisipul greblatelor alei
De portul tău exotic se minunau femei
Cu pălării de paie și șaluri de mătase ;
Rîdeau cu ochi albaștri sau negri, curioase,
Și la plecare fete nebune, în caretă
Îți azvîrleau, ca păsări, volane din rachetă,
Sau întrebau în grupuri mirate cine ești."

— „Eu, Constandin, boierul cinstit de la Golești,
De m-am purtat prin țara atîtor împărați,
E ca s-aduc în mine un suflet bun la frați.
Și de s-au strîns în juru-mi, pe piețe, ca la urs,
Ce-am învățat rămîne, și rîsul lor s-a scurs
Ca Argeșu-n zăvoaie cu apele lui mari.
Am adormit în pace la umbră de vlăstari
— Vlăstarii poartă umbra căzutului copac —
Ați isprăvit voi oare ce-am început să fac?
Aveți, e drept, Apusul întreg în pălărie,
Aș vrea mai bine-n creier și-n cugete să fie.
De ce ai vrut, urmașe, din groapa mea să vin
De ai nemțească haină, dar suflet bizantin?
Pe mine de sta moda Fanarului, visam
Un suflet ca o floare ascunsă după ram,
Un suflet proaspăt, dornic de roade, ca pămîntul.
Strămoșii-i dăruiră, cu legea lor, cuvîntul:
De mic îl botezară cu lacrimi și amar,
Ca greu să cîntărească pe-al cerului cîntar,
Cît îl atingi, un sunet fremătător să dea,
Un suflet nou, și totuși, bătrîn, ca țara mea."

Tot mai priveam prin veacuri domnescul lui rădvan
Cînd, nas în nas, la poartă, dădui de Anton Pann.
Purta, ca-n moda veche, giubea și antereu,
Pe jos urcase dealul și gîfîia din greu.

— „Bine-ai venit! Pe finul isteț al lui Pepele,
De ani l-așteaptă casa copilăriei mele.
Am găzduit într-însa, pe rînd, pe toți poeții:
Ca plată mi-au pus lacrimi în ochii tinereții.
Din fagurii iubirii mi-au dăruit durerea,
M-au învățat, nătîngii, s-o prețuiesc ca mierea.

Ei mi-au schimbat stejarii în sălcii plîngătoare,
Şi cu băsmiri de lună şi de privighetoare,
Mi-au smuls din ceruri pînă şi zborul ciocîrliei
Ce înfipsese-n soare săgeata veseliei.
O, Anton Panne, oaspe ce-n ţară n-ai pereche,
Tu singur poţi cu gluma ta — floare la ureche —
Să înfloreşti în inimi de plîns amar şi ură,
Pe mărăcinii vieţii a rîsului răsură.
Povestitor al vorbei, calif peste silabe,
Şedeai, ca într-o mie şi una nopţi arabe,
În mahala, sub părul bătrîn, la cafenea,
Istorisind zăbavnic cum vorba îţi venea.
La ţară, cu Moş Albu, oprit la şezători,
Zvîrleai la fete-n poală un pumn de ghicitori,
Şi cum prin grîu chiar Domnul a rînduit cicoarea,
Sădit-ai printre oameni să fie zicătoarea.
O, «music» blînd, ce-n strană cîntai smerit la îngeri,
Cînd isonul căzuse armonios de plîngeri,
Doar tu suiai la ceruri cu rîs de melodie !"...

— „Nepoate, vorba multă la om e sărăcie.
Pe Nastradin ascultă-l, deşi a fost păgîn,
Căci dacă versul trece, proverbele rămîn."

Dar roate uruiră şi bice au pocnit...
A cui caleaşcă-albastră de lună s-a oprit ?
Ce vechi poet se-ntoarce cu cai înaintaşi
Ca să revadă ţara umililor urmaşi ?
M-am repezit la scară... Nu-i un poet : sînt trei,
Şi-un cîine e cu dînşii. O fi ?... da, da, sînt ei !
Eliade mă priveşte cu ochi de zburător,
Alexandrescu vine cu cînele Azor,
Şi, prins în uniformă, ca-ntr-un corset de fată,
Sfios, îmi dă Cîrlova o mînă inspirată.

— „În anul una mie opt sute și treizeci,
Cu patru cai ce-noată în praful lunei reci,
Pornirăți din Tîrgoviști ca să-mi sosiți acum —
Vă rog, poftiți-năuntru să v-odihniți de drum.

Era, ca azi de albă, aceeași noapte-n țară,
Cînd zurgălăii voștri de ducă se-nălțară.
Colinele muntene păleau în șir pe cer,
Mijea ca o nălucă un munte grănicer,
Argintul viu în jgheaburi cursese cu susur,
Își poleiau toți plopii destinul lor obscur,
Și sate, în lumina aceasta uimitoare,
Se văruiau deodată ca pentr-o sărbătoare.
Prin drumul mare, luna vă născocea băltoace
Și vă stropea trăsura cu picuri argintii...
Dar voi, păstrînd în suflet ruinele pustii
Și urmăriți de gîndul trecutului unic,
Din cîmpenescul farmec neculegînd nimic,
Vedeați numai ruine domnind voievodale.
Și bolți în surpătură pe necioplite dale,
Și tainițe zidite pe vremi de meșteri mari,
Și clopote de-aramă turnate de-alămari,
Și curți domnești cu turle, clopotnițí, paraclis —
Vă răsăreau vedenii în lună și în vis,
Ca semne că aicea fu Scaunul și scutul.
Tîrgoviște, adio ! Te-ntuneci cu trecutul."

Erau atît de tineri că mă simțeam bătrîn.
Smerit ședeau ca-n strană. Am început să-ngîn
Zărind prin geam tot cîmpul sub lună revărsat :
„Și apele dorm duse și morile au stat".
Dar cum tăcea Eliade privindu-mă, tăcui.
De versurile vieții să fie-așa sătui ?

Şi lui Alexandrescu strigai cu glas ce bate:
„Ale turnurilor umbre peste unde stau culcate,
Către țărmul dimpotrivă se întind, se prelungesc“...
Iar el, nedîndu-mi vreme nici stihul să-l sfîrşesc,
Mă întrebă de cine-i, căci nu gîndise încă
Puternica poemă cu rimele de stîncă,
În care ritmic Oltul loveşte val cu val.
Şi cînd i-am spus de cine-i — o, visul triumfal
Ce-i străluci în ochii înfrigurați la vestea
Că pentru veşnicie va scrie, el, acestea...

Ce nențeles de-aproape ai răsunat, galop!
Şi totuşi, cît se-ntinde în lună drum de deal,
Nici nor de praf nu suie, nici călăreț, nici cal.
L-aud în curte parcă şi nici în zare nu-i.
Au cine-aleargă astfel purtat de ritmul lui?
Ce blestem, din mormîntul cu cruce pusă strîmb,
Îl mînă ca vîrtejul pe şes, pe deal, pe dîmb?
Ce babă cu descîntec de moarte l-a împuns?
Nu-l prind cu ochii încă, şi-n suflet mi-a ajuns.

Flămînzi cu dinții muşcă din lună vîrcolacii.
Afară, ca de viscol, se clatină copacii.
Castani şi plopi de spaimă au frunzele crispate
Şi-n groaza lor şi-azvîrlă, lungi, crengile pe spate,
Căci iată-i: Mihnea, calul şi fuga — negru bloc —
Pe drum bătut în cremeni, țîşnind din limbi de foc,
Potcoavele tuspatru cînd cad deodată grele,
Şi-n urmă,-n transparența ce duce pîn'la stele,
Desfăşurîndu-şi friza de oase şi strigoi,
Tăcuta cavalcadă a morților spre noi.
Şi sîngele în vine îmi îngheață de ger,
Căci parcă rupt din ceata stafiilor din cer,

Stătea Bolintineanu în faţa mea, aici,
Cu fruntea : zid de umbră, cu ochii : licurici
Ce-şi aprindeau din beznă scînteia de fosfor,
Străluminînd obrazul livid din jurul lor.
Un semn făcu — se şterse, cu calu-i, călăreţul.
Ca aburele bălţii cînd suflă băltăreţul,
Se risipiră morţii, se prăbuşiră-n groape.
Tăcerea mă cuprinse, o pipăiam aproape...

Un zgomot surd de ropot tăcerea o-ntretaie.
Din depărtări afunde se-aud mulţimi în mers,
Atîtea mii de şoapte nu fac decît un vers.
Se umflă ca un fluviu, crescînd din om în om.
Cum freamătă furtuna prin frunzele de pom,
Acum răsună totul în aspră vijelie.
Ca tunetu-n pădure, un glas adînc învie
Şi norii dă să spargă — şi norii grei se sparg.

În faţă-mi, ca pe-o hartă deschisă-n lung şi-n larg,
Se-arată tot Ardealul cu munţi şi cu coline,
Dezvăluindu-şi codrii şi apele lui line,
Ogoarele, cîmpia, păşunile bogate,
Cetăţile de piatră şi albele lui sate.
Ca un puhoi de apă ce după ploi s-a scurs,
Din Retezat vin bacii în sarică de urs.
Mioarele, cîrlanii, rămas-au sus, la stîni —
Azi bîta ciobănească e ghioagă-n a lor mîni.
Prin stînci rostogolite, pe rîpe şi poieni,
Călări vin falnic moţii din Munţii Apuseni
Să prindă — ei, vulturii — regescul corb, în plisc.
Şi buciumul lor sună prelung din pisc în pisc,
Din vîrf în vîrf se-alungă ecoul pînă tace,
Înmormîntînd chemarea din vremurile dace,

Trezind năvalnic visul ce n-a murit de-atunci...
Şi, iată, visul creşte pe lanuri şi pe lunci,
Pătrunde viu în case şi-n inimi fără frică.
Cu mic şi mare, sate de-a valma se ridică.
Pornesc bărbaţi, neveste şi fete şi flăcăi —
Se umflă de mulţime potecă, drumuri, căi.
Pămîntul tot îl spală înfricoşate ape,
Rostogolind în ele topoare, furci şi sape...
Dar preoţi merg în frunte ducînd cuvîntul sfînt.

Atuncea Mureşeanu ieşi ca din pămînt.
În ochi purta el singur a' lor priviri ce ard
Şi graiul tuturora în graiul lui de bard.

— „Avînd drept bronz toţi munţii, iar limbă, neamul meu,
Şi-o singură credinţă în el şi-n Dumnezeu,
Turnat-am cu-al meu suflet în al iubirii clocot,
Să sune mîntuirea Ardealului, un clopot.
El sună clar pe Crişuri, el sună pe Tîrnave,
Să scoale inimi moarte şi suflete trîndave ;
El cîntă sus pe Someş, el cîntă jos pe Olt,
Unirea să-nflorească ca rujile în volt.
Pe Cîmpul Libertăţii obezile sînt sparte —
«Deşteeaptă-te, române, din somnul cel de moarte !»"

Abia tăcuse-n mine năvalnicul său cîntec,
Se revărsă-n odaie un luminos descîntec
De zurgălăi ce sună în trap vioi de cai...
Să văd pe cel ce vine, pe geam mă aplecai :
Goneau căruţa poştii trei surugii călări.
Nici n-apucasem bine să mă cobor pe scări
Şi-n faţa-mi sta poetul senin : Alecsandri.
Cum îl pofteam în casă, cu mîna mă opri :

— „Nu — vreau să vii cu mine pe lună pînă-n luncă".
Dorinţa-i mă cuprinse cu tainică poruncă.
Se clătină pămîntul sub roate şi fugi.

Zburam acum alături mînaţi de surugii.
În vînt veneau miresme de fîn şi tot mai bine
Se desluşea o apă cu zumzetul de-albine,
Şi sălcii se-nchinară cu fruntea la pămînt
Cînd se opriră caii sforăitori, în vînt
Tot scuturîndu-şi salba de sunet rînd pe rînd.

— „N-auzi — îmi spuse bardul — Siretul meu cîntînd ?
Apleacă-te, pătrunde vrăjita lui oglindă :
Privelişti se alungă şi altele colindă,
Dezvăluind privirii obrazul ţării drag."

Se-nfiorase lunca la glasul lui de mag
Şi Argeşul sub lună se-nfioră şi el,
Mişcîndu-şi solzii lucii pe-al undelor inel.
Biet rîu de munte, care nicicînd n-avuse parte
De un poet să-l facă nemuritor în carte,
Rîu bun al cărui nume răsunător şi dulce
Pe nimeni nu găsise în vers slăvit să-l culce.
Şopti : — „Siretul nu e, sînt eu, dar cînd vorbeşti,
Zăvoiul din Florica e lunca din Mirceşti.
Simt apa curgătoare şi zarea că se schimbă,
Şi valu-mi glăsuieşte moldovenească limbă.
O, graiul cel mai dulce din ţările române,
De cînd pe lira de-aur l-ai înstrunat, stăpîne !"
Şi-o salcie pe maluri : — „Aşa e"... spuse-ncet.

Mă părăsise bardul venit de pe Siret.
Pe drumuri împietrite de-al nopţilor polei
Suna tot mai departe un rîs de clopoţei.
Mă rentorceam spre casă eu singur. Raza lunii
Sculpta cu daltă vie în relief alunii,
Făcînd din steiul umbrei să scapere scîntei.
— „Vei răsări în cale-mi, din noaptea de sub tei
Tu, dureros de dulce poet, să mi te-apropii ?"

Şi teii troieniră şi tremurară plopii.
Şi ca o lipsă mare m-atinse nemurirea
Acelui ce-n luceafăr îşi îngheţă privirea.
Şi ramurile toate bătură lung în geam,
Iar codrul şi cu mine alăturea plîngeam.

Pustiul şi urîtul mi-erau din nou stăpînii.
Pieriseră în noapte şi în trecut bătrînii,
Lăsîndu-mă mai singur şi mai stingher pe lume.
Le mai duceam aleanul şi-i mai chemam pe nume,
Cînd, prin ferestre, ziua lăsă pe-al meu covor
O floare de lumină zvîrlită prin pridvor.
Şi soarele deodată aproape îmi era,
Şi-n faţă-mi Grigorescu şezînd pe canapea.
Da, i-am văzut bastonul de lemn de corn, surtucul
Şi pălăria moale păstrată-n cap — uitucul !
Dar el, zărind o schiţă de-a lui cum sta-n perete,
Surîse arătînd-o : — „De aş trăi, băiete,
N-aş mai picta cu pensuli de păr, ci aş privi
În rama lor firească priveliştile vii.
De ce să strici o pînză cînd ai un cer de vară ?
Şi se sculă şi ochii păliţi îi scînteiară :
Închide casa, trage obloanele şi vină,
Ne-aşteaptă drumuri albe şi-o ţară de lumină.

Te suie-n carul rustic cu paşnicii lui boi,
Te culcă în sulfină, în fîn şi în trifoi,
Căci pentru tine cîmpul ţi l-am cules drept pernă
Şi, drept umbrar albastru, ţi-am împînzit eternă
O boltă pe sub care de-acum ne-om adînci."

Se mîntuise casa cînd vorba îşi sfîrşi,
Şi-n urmă dispăruse...
Mergeam acum, nu ştiu :
Pe Topolog, pe Trotuş, pe Mureş sau pe Jiu,
Căci apa lor totuna de limpede rămîne
Cînd oglindeşte vraja colinelor române.
Nici muget, nici talangă, nici cel mai slab ecou...
Părea tăcuta vale un liniştit tablou,
O pînză zugrăvită de razele de soare,
În care orice linie trăia nemuritoare.
Şi-n calma ei lumină de vis şi de amurg
Privise Grigorescu cu ochi de demiurg.

Şi se făcu deodată un drum peste muşcele...
Veneau domol — ca blocuri de nea ce mişcă grele —
Rumegători, plăvanii cuminţi şi,-n vîrf de car,
Ţăranul care poartă pe umeri cerul clar.
Dar dealuri povîrnite se împingeau spre munte,
Cînd am zărit cioporul de oi albind şi,-n frunte,
Cu bîta după spate şi cu căciula sură,
Ciobanul ce coboară pe plai ca din pictură.
Atunci, din mari, ascunse şi nenţelese legi,
Acelaşi sus la Rodna, acelaşi pe Bucegi,
Cu dacică opincă şi piept de legionar,
Stînd viu în faţa noastră, dar totuşi legendar,
Puternic ca o stîncă şi verde ca un brad,
Trăi păstorul mitic, el, ultimul nomad...

Deasupra lui : doar cerul, ca temelii : Carpatul,
Jur împrejur : o ţară, de-a lungul şi de-a latul...
Proptit tăcut în bîtă, cu ochi pierduţi în gol, —
Din pusta lui Petöfi la stepa lui Gogol,
Zvîrlea piezişa-i umbră pe dealuri şi cîmpii.

De pretutindeni glasul pămîntului grăi :
— „În zori de zi te-nalţă la cer cu ciocîrlia,
Cu soarele ce-apune să-mbrăţişezi cîmpia,
Te-aşterne pe podgorii ca umbra unui nuc,
Deschide-n codru verde cărare de haiduc,
Pe plai să paşti alături de stele printre oi,
Să-adormi cu gîrla leneş sub plute în zăvoi,
Să fii un măr de aur în mărul plin de mere,
În clopot să fii cîntec şi în amurg tăcere,
Să creşti în grîu cu grîul şi-n inimi cu iubirea —
Ca vorba ta să cheme în noi nemărginirea,
Ca sufletul, lăsîndu-şi tiparul în lut greu,
Să-şi regăsească ţara şi-n ea pe Dumnezeu."

URSUL LUI DONICI

Dar luna, greu, cu ochii-mpăinjeniţi de somn,
Lăsînd în urmă steme şi chipuri vechi de domn
Şi praful să se cearnă pe hronic şi ceaslov,
În raza-i, ca-ntr-o mînă, luă cartea lui Krilov...

— „Nu vreau, ia seama, luno, azi versuri muscăleşti."
Un glas glumeţ, de-afară strigă : — „Te păcăleşti !"
Şi uşa o deschise larg Donici, dînd cu palma,
Şi după el intrară înghesuiţi, de-a valma,
La mine, ca-ntr-o casă pe care-o calcă hoţii,
Mugind, zbierînd, lătrînd şi miorlăind cu toţii,
Tîrîş, pe brînci, în salturi, pe labe, sau în zbor,
Puhoi grozav, ce creşte din tindă-n foişor
Şi greu se strînge-n scară şi-n sală se desface
— Rămaseră afară doar „două boloboace" —
Val viu de blăni şi pene, cu gheară, plisc sau colţi,
Strivindu-se de ziduri, lovindu-se de bolţi —
Pe mobile, pe scoarţe, uşor sau anevoie,
Se revărsase arca potopului lui Noe.

De groază înlemnisem şi păru-mi sta măciucă,
Privind la Rac, la Broască, la săltăreaţa Ştiucă,
La Leul ce vînează, la Ursul din priseci,
Cum Şoarecele iese cu un Guzgan din beci,

Momiţa cum se strîmbă la chipu-i din oglindă,
Cum Veveriţa, sprinten sărind din grindă-n grindă,
Pe scrinuri şi pe mese răstoarnă toate cele,
Şi cum îşi taie zborul Liliac şi Rîndunele,
Zăream doi Cîini : o javră de casă şi-un dulău,
Vulturul şi Paingul sosiţi de pe Ceahlău,
Pe stîlpul etajerii un Şarpe incrustat
Cu ochii de rubine şi trup de matostat,
Şi printre oi bîrsane, doinind „oiţă bîr",
Pe băţul păstoriei proptit : un Lup nazîr.
Un Greier şi-o Furnică pe-un şal zoreau cît pot ;
Rîdea Bursucul, Vulpei „cu pufişor pe bot" ;
Măgarului, cu ifos cînta Privighetoarea ;
Şi, ca-ntr-un bloc de stîncă sculptîndu-şi nemişcarea
Un Elefant, de tronuri şi de măriri sătul,
Mai măsura vecia cu-al trompei lung pendul...

Neputincios, în jîlţu-mi de spaimă zgribulit,
Ţinteam cu deznădejde acest potop cumplit
Şi-n gîndul meu totuna de greu afuriseam
Şi fabula, şi luna ce iscodea la geam...
— „Ce vreţi, cinstite fiare ?" abia putui să-ngîn.
Pe Donici dînd de-o parte, răspunse-un urs bătrîn,
O namilă cît uşa, cu şaptele-i cojoace,
Crescut în fund de codri şi neştiind să joace.

— „O, fiule, n-ai teamă, la tine mult n-om sta,
Căci, oricît de bogată ar fi odaia ta
În colb de cărţi uitate pe rafturi în şirag,
Un fagure de miere ne este mult mai drag,
Cules în zori, pe rouă, din guri de buturugi :
Un fagure din care lumina zilei sugi,
Pe cînd se-nalţă zornic prin ramuri, ca un nor,
Surorile albine în roi zbîrnîitor...

Oricît ar fi de moale, mătăsuri şi covoare
Nu sînt ca iarba verde în răsărit de soare,
Cînd raza e arcuşul ce-atinge într-o doară
Pădurea ce răsună ca lemnul de vioară,
Cînd codrul tot tresare să-şi scoale cîntăreţii...

Noi am venit la tine să judecăm poeţii.
Nu te-ngrozi, căci fabuli — ştiu bine — n-ai scris în
De fabulişti ne plîngem : obrazul ni-l mănîncă ;
Găsiră, vezi, cu cale să ne prostească neamul.
Răbdarăm toate : lanţul şi jugul greu şi hamul —
Nu vrem să ne-altoiască cu sufletul lor mic.
Ne-au judecat pesemne pe proprie măsură,
Căci numai Omul minte, blesteamă, strică, fură,
Slugarnic cu cel tare şi bici cu cel mai slab...

Ce inimă întrece pe-a calului arab ?
Ce mînă ţese pînza mai fin ca un paing ?
Credinţa unui cîine nici sfinţii n-o ating !
Şi nu cunosc pe lume neveste sau fecioare
Să aibă ochii galeşi ai bietei căprioare...
Deşi nu-s «doctor» încă şi n-am urmat vreun curs,
Pe voi nu-mi schimb năravul şi pielea mea de urs.
Nu vrem — poetul fie maestru cît de mare —
Să rîdă toţi ştrengarii din clasele primare
De vorbele neghioabe ce ne şoptiţi cu tîlc"...

Privi urît la Donici ce tot tăcuse mîlc,
Se scărpină la ceafă şi mormăi-nainte :
— „Vezi, fiule, voi oameni, nu ştiţi decît cuvinte,
Ca şi copiii care prind fluturi vii pe pagini,
Le-aţi ţintuit în suflet cu zboruri de imagini,

Şi jocul lor de aripi nebun şi nentrerupt
V-ascunde noaptea sfîntă ce doarme dedesubt.
Noi ascultăm — stăm zile la pîndă, nopţi întregi,
Ca să culegem glasul ce tu nu-l înţelegi!
Stăm, urmărind tăcerea ce vrea să ni-l ascunză
Sub fiecare piatră, sub fiecare frunză;
Adulmecăm pădurea, poiana, iarba naltă,
Sămînţa care creşte şi muşchiul ce tresaltă,
Şi muntele ce-nalţă spre cer a' lui spinări,
Şi cîmpul care fuge sporind din zări în zări.
Vezi, peştii-ascultă apa — şi păsările vîntul,
Sobolii orbi, cum bate ca inima pămîntul...
Fiinţa noastră toată e-o vastă ascultare:
Urechea ne lărgeşte fireştile hotare
Şi ni le duce pînă în cap de univers...
Ce cată-n van poeţii subtili cu al lor vers
Cu ritmuri jucăuşe şi cîntec de silabe —
Găseşte trupul nostru greoi, în patru labe"...

Scurt se opri cu ochii holbaţi la luna plină,
Ce prelingea prin geamuri o miere de lumină,
Şi Ursu-n două labe şi cu priviri aprinse,
Spre galbena comoară tot botul îşi întinse.
Dar supărată, luna, făcîndu-se văpaie
Şi măturînd cu raza-i întreaga mea odaie,
Îmi şterse ca fantasme lighioanele lui Donici...
Îşi potoli mînia şi se-adînci în hronici.

SATUL MEU

1923

HARTA

Sînt satul strîns în punct pe o hîrtie :
Paing în drumuri negre, ca-ntr-o plasă.
Privindu-mă şcolarul o să ştie
Ce nume port, în ce judeţ şi plasă.

Atîta tot ; căci oameni, vetre, locuri
Şi cîmp, şi crîng, şi brazdă, şi livadă,
Şi cerul minunat cu mii de jocuri
De raze şi de umbre — n-o să vadă.

LUMINA

Te întîlnesc şi-aici. Ce drag mi-e ceasul !
M-am aurit acuma de chindii.
Îţi măresc umbra, sufletul şi pasul
Spre satul unde trebuiai să vii.

Te duc pe tălpi de soare pînă-n noapte
Şi vei păşi-n condurii lunei noi,
Cînd răsărind din lanurile coapte
Bătrînii nuci vor întreba de noi.

PROPRIETARUL

Am fost, cîndva, stăpînul de pe lanuri...
Azi stăpînesc un parc — nu mi-e destul.
Am dat cu drag terestre oceanuri
De pămînt gras şi negru, prea sătul.

Ţăranii azi îmi stau pe arătură...
Eu îi socot de buni, ei mă cred rău,
Ne înşelăm, mă-ntreb, în ce măsură ?
Să fii stăpîn pe inimi e mai greu.

VLAD PLUGARUL

Sînt un plugar, mă cheamă Vlad Nicoară ;
Am fața aspră și tăiată-n lemn,
De satul meu mă leagă strîns o sfoară
De țarină și sapa mea de lemn.

Eu nu cunosc sub cer decît pămîntul
Mai negru ca o pîine de secară.
Dă-mi, Doamne, să-mi călească legămîntul
Un plug, doi boi și brațul care ară.

ILIE BACIU

Proptit în bîtă stă cu trei picioare
În sarica lăţoasă cît un urs —
Aicea, de cînd ţara e sub soare,
În juru-i oi şi veacuri i s-au scurs.

Şi l-a pălit un gînd în noaptea lungă :
E poate şi acolo un oier
Ce-şi mulge toate stelele în strungă,
De curge Calea Laptelui pe cer.

BABA VIŞA

Sînt manca morţilor din sat — mă cheamă
Doar ei să le spăl trupul, n-am copii.
De faţa lor adevărată nu mi-e teamă —
Cu mîna mea pe rînd îi primenii.

Le fac coliva şi-i veghez la noapte
Cînd primul somn le e aşa stîngaci...
Vezi — să n-o spui — ei tot mă strigă-n şoapte,
Cu sila îi adorm ca pe sugaci.

COPACII DIN SAT

De ce-ai sădit în satul nostru case
Şi garduri vii, căruţe şi plugari,
Cînd singuri stăm — răzeşi cu crengi
pletoase —
Şi-l străjuim de vînturile tari ?

Şi omului de ce i-ai dat fiinţă ?
Azi e aici şi mîine în vecini,
Cînd noi sîntem un loc şi o credinţă,
Ai satului — din frunză-n rădăcini.

CIMITIRUL

Sînt satul cel adevărat, cel unde
N-au casele nici poartă, nici fereşti.
Mă calci — şi pasu-ţi dă să se cufunde,
Şi timpul sună-a gol, cînd mă găseşti.

Salcîmii mei îi văd prin rădăcine —
Nu-i mai cunoşti de cer şi vînturi goi ?
Nici fraţii tăi n-o să-i cunoşti în mine
Cînd trupul ca o haină îl despoi.

HORA

Mă nasc la han o dată-n săptămînă,
Mi-e pîntec cobza, fluierul mi-e os.
Nu pot trăi de nu mă ţin de mînă
Flăcăii dîrz sau fetele sfios.

Ce chiot dau cînd ies prin bătătură !
Tot calc şi bat în tact ş-alerg pe loc...
Spre seară ameţesc de băutură,
Dar nu mă las — că mor de nu mai joc.

STÎLPII DE TELEGRAF

Am pironit în cuie nalte drumul
Să n-o pornească razna-n porumbişti —
Catarge ancorate cu duiumul,
Ce toate fug cînd numai tu te mişti.

Întindem rămurişuri de reţele
Şi în amurg rodim cu soare-aprins...
În toamnă înfrunzim cu rîndunele :
Un fel de frunze negre cu piept nins.

BROTACUL

O frunză verde a sărit din iarbă
În apă — sperie stelele din lac
Ce tot clipesc din ochi şi se întreabă
De dă iar toamna-n foi... E un brotac.

Un brotăcel cam beat de-atîta vară,
De-atît parfum de flori cam uluit,
Ce se tot saltă pe a lunii scară
Şi vrea s-ajungă-n ceruri negreşit.

TĂCEREA

Cobor pe cîmp o dată cu-nnoptarea,
Sînt pretutindeni şi nu-s nicăieri,
Mă prinde pitulată nemişcarea ;
Dar pier, cu glasul tare de mă ceri.

Mă sfîşie cucoşii, cîini mă latră,
La iaz mă joc cu luna plină-n stuf,
În jurul lămpii aţipesc pe vatră,
Şi satul doarme-n mine ca-ntr-un puf.

IARNĂ

Ţi-aduc omătul liniştit ce-apasă,
Cu fulg uşure, ca o piatră grea
Pe ţarină, pe suflet şi pe casă —
Ţi-l las pe geamuri preschimbat în stea.

De-acum cîmpia va fi foaia nouă
Pe care sănii-nseamnă stranii dungi,
Şi-n tine, călătorule,-o să plouă
Cu zurgălăi, cu amintiri, cu doruri lungi...

BISERICĂ DE ALTĂDATĂ
1923—1926

SPRE SCHIT

Mesteacănii, în vînt, pe dealuri bat mătănii
La tròiţa cu nori de aur învechit —
Poteca i-a lăsat pe marginea poenii
Şi împletind lumini dă fuga pîn' la schit.

Egumenul bătrîn de pe pridvor priveşte
La apele din stînci scăpînd argintul viu,
La turma, sus pe plai, ce iarba-n flacări paşte,
La omul, în amurg, pornit la drum tîrziu.

Clopotniţa de lemn pîndeşte peste curpeni
Şi clopotele vechi înalţă glasuri mari
Să cheme prin păduri, cu sufletul în cumpeni,
Pe călătorul stînd la crucea din hotar...

Dar drumul povîrnit, la vale duce umbră
Cînd, pîlcuri, mieii albi pe culmi mai duc zăpezi —
De-acum e foşnet lung ce-a fost sclipiri de undă,
De-acum tu simţi adînc ce nu mai poţi să vezi.

MÎNĂSTIRE

Pe zări străvechi ca scoarţe olteneşti,
Ţesute-n flori şi pasări de-amurgire,
Pe culmi te înălţai, să împlineşti
Logodna cerului cu ţara — mînăstire...

Şi valea ca o carte s-a deschis,
Şi-ntîia stea citi în ea prea bine,
Şi ce-a fost trup de om s-a făcut vis,
Şi ce-a fost dor s-a împăcat cu sine.

Şi-n mine, şi-n poiană, şi pe drum
Deodată s-a întins atîta pace
Că Dumnezeu plutea ca un parfum
De fîn cosit, cînd claia se desface...

Şi-aş fi crezut că totu-i zugrăvit
Şi că privesc, copil, o stampă veche,
De nu-mi venea — cînd şters, cînd desluşit —
Un zvon adînc de clopot la ureche.

TOACA

Pe curtea mînăstirii îmi deschid,
Ca peste visul sufletului, geamul.
Tăcerea e de piatră : un molid
Şi-a-ncremenit în luna plină ramul.

Biserica de bîrne s-a-nchinat
La steaua cea dintîi, ca la icoană.
Un înger ca un nor îndepărtat,
Proptit de munţi se roagă alb în strană.

Ce-i om s-a stins — ce-i sunet a murit...
Trăieşte numai schitul şi copacul.
Tăcerea cerului a ţintuit
Cu stele grele de oţel capacul...

Dar clar o picătură a căzut,
Spărgînd oglinda timpului în două —
Şi-ascult în piept şi-aud în schitul mut
Mărgăritarele cum plouă.

E toaca ta ! A început să bată
Sub cer, prelung, cu inima deodată.

COZIA

Foşneşte Oltul — pluta a trecut,
Dar cerul spart în cioburi vine iar
Să cheme peste ape, din trecut,
O mînăstire toată de cleştar.

Cu murmure şi val, şi veac se scurg...
De ce şi astăzi Cozia a rămas ?
Trecutul stă pe unde, în amurg,
Cu umbra lui ca limba unui ceas.

Foşneşte Oltul... Stele au sclipit —
Cu mîna şi cu mintea nu le-ajung.
Prin ce desiş de codru încîlcit
Se-ncearcă aripi şi se zbat prelung ?

Un dangăt de aramă a zburat...
Se duce peste văi şi peste munţi.
Aproape vezi albastrul tremurat
Durînd din sunet şi din suflet punţi.

Aproape simţi cu ochii mari deschişi
Cum unul cîte unul s-au desprins
Din noaptea ce se prinde-n rămuriş,
Hulubii Domnului pe cerul nins.

Cireşul de pe drum a înflorit —
E alb de lună multă ca de flori.
Ori poate peste pomul liniştit
Stă stolul alb al serafimilor.

MONAHUL LA CAPRE

A fluierat un tren departe,-n vale —
De-aci la el ce multe veacuri sînt !
Sub munte, unde schitul se prăvale,
O toacă sună şi-a tăcut în vînt.

Atîta tot — pe cerul nalt ereţii
Cunună torc din zborul nemişcat
Poienii ce atîrnă pe pereţii
De stînci tăiate-n piscul detunat.

Monahul roş la capre stă de pază,
Sălbăticit, slăbit de-aşa pustiu —
Singurătatea singură-l veghează,
Dihăniile din codru de-l mai ştiu...

Şi-acum cînd umbre pe furiş, în taină,
Lungesc pe jos copac lîngă copac,
Vin caprele, se freacă de-a lui haină
Ca de-un gorun cu coajă de şiac.

Prin sfeşnice domneşti de flori de nalbă
Zăreşte satul, casa cu livezi,
Şi fata albă ca o iadă albă,
Şi ochii-i verzi ca firul ierbii verzi...

Şi mîna aspră mîngîie alene
Blăniţa iedei şi se pierde-n ea —
Şi parcă muiereşte ard sub gene
Priviri viclene ca ispita grea.

Dar ţapul negru şi bărbos, deoparte,
Chiorîş aprinde galben ochi de drac —
Pe cînd mesteacăni albi, ca într-o carte
De basme, din penumbră se desfac,

Răsar — arhangheli mari — prin amurgire
Cu aripă şi sabie de foc,
Pe cînd monahul cel ieşit din fire
Ca la icoană bîjbîie pe loc.

BISERICĂ DE ALTĂDATĂ

Biserică de altădată, ce ctitor mi te-a scos în cale
Cu zarzării din curtea veche și năpădită de urzici,
Sub coperiș lăsat pe-o rînă, la margine de mahalale,
Sub turnul mîngîiat în aripi de raze și de rîndunici...

Cu chipul șters în zugrăveală : Matei și Marcu, Ion
și Luca,
Evangheliștii de pe vremuri, tuspatru, predică-n pustiu —
Amurgul doar și toamna, singuri, dau să pătrundă prin
uluca
Grădinii Domnului, pe care azi credincioșii n-o mai știu...

Biserică de altădată, din nou primește să-ți calc pragul
Ca-n noaptea primăverii mele cu zarzării-nfloriți pe cer.
În somnul veșnic bunu-ți preot de mult și-a lepădat toiagul
Și întru Domnul odihnește bătrînul său paracliser.

Stau singur în amurg de toamnă azi, singur eu cu patimi
multe —
Și nimeni nu mai toacă seara prin suflet și prin mahala,
Nu-i nimeni să se roage-n tindă, și taina nimeni s-o asculte
Și la icoane să aprindă sfînt lîngă sfînt, stea lîngă stea.

POVESTEA MAICII DOMNULUI

RUGĂ CA SĂ ÎNCEP

Vreau, Maică Preacurată,
Povestea ta să fie
În grai cinstit lucrată,
Ca lîna dintr-o iie.

Şi ca să-ţi ţes chilimul
Mă ţine tu de mîni.
Mă-nveţe heruvimul
Colinda din bătrîni.

Fă-mi graiul bun ca oul
Încondeiat de Paşte,
Blagoslovit ca boul
Cînd Domnul meu se naşte.

Strălucitor cuvîntul
Mi-l fă cum e la noi
Lumina pe pămîntul
Cu plopi şi dealuri moi.

Înalţă-mi vorba bine :
Troiţă la răscruce —
Drumeţul să se-nchine
De vine ori se duce ;

O limpezeşte-n rîul
Ce rîde sub arini,
O-ncinge strîns cu brîul
Durerii de creştin.

Dă-mi, mie, păcătosul,
Un suflet de beteală,
Să-ţi dea şi el prinosul
Lui sfînt în zugrăveală —

Să fiu ca iconarul,
De nimeni cunoscut.
Nu-mi trebuie slavă. Harul
Ţi-l cer : Am început.

NAŞTEREA

N-au fost măslini, nici dafini, nici smochini...
Pămîntul sfînt nu e al Galileii —
La noi e Nazaretul. Ioachim
De pe pridvor priveşte Rîul Doamnei.

Stă moşul alb în portul de la ţară,
Dar sufletul într-însul e catran,
Căci Domnul n-a voit copii să aibă
Şi oamenii cu rîs l-au judecat.

Stă Ioachim şi-n sufletu-i se roagă
Ca-ntr-un pustiu de piatră şi nisip.
Închină Domnului viaţă dreaptă,
Jertfeşte ce-a arat şi ce-a sădit.

*

Cu furca-n brîu mergi, Ano, în livadă
Să-ţi pască pomişorii albi din mîni
Ca miei priori născuţi în primăvară,
Plîngînd că nu eşti mamă, să-i mîngîi.

Sub un mălin în floare te aşază —
Un cuib de granguri cîntă pe un ram.
Te roagă, Ano, Domnului, căci iată
De-o floare pomu-n rai s-a scuturat.

Prin nori de-argint petala se pogoară ;
Cu umbra-n cruce cade un lăstun —
Şi casa ta, Ioachime, e albă
De binecuvîntarea unui prunc.

COPILĂRIA

Cine să ghicească taina ? Cin' să creadă
Că-n fetiţa cu opinci şi cu opreg,
Maica Domnului se va ivi odată...
Nici părinţii ei, privind-o, nu-nţeleg.

Mieii tatălui îi paşte pe toloacă,
Duhul sfînt ca un porumb îi stă pe mîni,
Şi pe cînd copiii satului se joacă,
Clopote îi sună seara în fîntîni.

Îngerii o ţin cu basme lîngă vatră,
Beau cu dînsa spuma laptelui din blid.
Aripi zboară de se mişcă-n prag o piatră
Sau argaţii poarta mare de-o deschid.

Spun vecinii : — „Ioachime, fii de pază,
Că-ţi boleşte fata mică de-un deochi"...
Dar un orb în faţa ei îngenunchează
Şi se roagă şi pricepe fără ochi.

JURUIREA

Şi dacă-a fost Sfîntă-Măria cea mică,
Să meargă la hram cu toţi se ridică.

Şi dacă-a fost ziua de toamnă senină,
Cînd urcă Negoiul pe zări de lumină,

Pe la drumul cu plopii foşnind frunza rară,
Părinţii Mariei porniră în ţară.

Fetiţa-n căruţă şedea între ei —
Ca apa de şipot erau ochii ei.

Trecură o vale, şi două, şi şapte...
E noapte, şi cerul e calea de lapte

Pe care se duce car mare şi-oier —
Ioachime, schitul nu e nicăieri.

Zadarnic ceri drumul pierdut, la o stînă.
Fetiţa adoarme cu capul pe mînă,

Şi maică-sa ţolul îl trage pe ea —
Maria acolo sfînt vis că visa.

Şi, iată, prin frasini răsare lin luna...
Argintul din vis se lasă ca bruma.

Un schit se vesteşte, nou-nouţ, din pămînt,
Ca Sîntă-Măria să-i fie hram sfînt...

Şi cum calcă fata cu frică-n altar,
În cer sună buciume peste hotar.

Şi cum se închină smerit la icoane,
Toţi îngerii Domnului cîntă în strane.

BUNAVESTIRE

Ţesea cuminte ca întotdeauna
Maria borangicul la război,
Şi cum prin seară cădeau umbre moi,
I s-a părut întîi că intră luna,

Atît de alb venea. Dar nici o rază
Nu calcă mai ușor pe tălpi de vis —
Și s-a mirat ea : cine a deschis
Larg poarta ? — Cînd s-a ridicat să vază,

I-a nălucit acum că porumbelul
Ei alb bătea din aripi lîngă ea.
Și cum, sfioasă, fata-l mîngîia,
Arhanghelul dezvăluindu-și felul,

Nu s-a temut, nu s-a ferit de dînsul
— Cu îngerii se sfătuia de mult —
S-a bucurat spunîndu-i : — „Te ascult".
Arhanghelul tăcu, închis într-însul.

Atunci s-a speriat, căci nici un sunet
Nu-i pogora în suflet solul sfînt.
Dar a picat ca moartă la pămînt
Cînd îngerul cu trăsnet și cu tunet

A fulgerat, neașteptat, Bunavestire...

IOSIF TESLARUL

Ea îl privea cum mînuia rindeaua
Pe blăni de brad. Cioplit și el în lemn,
Nu bănuia teslarul că în greaua
Penumbră-a candelii cu untdelemn,

Maria sta păzind întruchiparea
Lui Dumnezeu în trupul ei curat.
Dar cum, mărită, flacăra în para
Luminii-i da obrazu-adevărat,

Iosif, ştergînd năuc sudoarea frunţii,
A ridicat în blestem pumni semeţi —
Cînd, iată, cu un pas ce mişcă munţii,
Lăsînd icoana goală pe pereţi,

Un înger coborî : acelaşi — din Vestire.
Maria însă nu-l mai cunoscu.
Văzîndu-l, omul îşi veni în fire
Şi se sfii şi parcă pricepu.

NAŞTEREA DOMNULUI

— După legenda poporană —

Jos sub poarta raiului,
Pe sub Piatra Craiului,
Unde-ncep muscelele,
Apele şi stelele,
Vezi, albind ca pe chilim,
Tîrg pre nume Vifleim.
Tîrg străvechi în bogăţii,
Tot în minte să mi-l ţii.
Turle scăpărînd argint
Cu brîu falnic îl încing
Şi-l îmbracă-n poleială
De-aur, raza de beteală
Ce alunecă de sus
Peste casa lui Isus.

Dar pe drumul cel cu plopi,
Rău de pietre şi de gropi,
Cine-mi vine-n car cu boi,
Nu plăvani ca pe la noi,
Ci munciţi şi oropsiţi,
De trei zile nehrăniţi ?
Cine-mi sînt drumarii doi
Nemîncaţi, bătuţi de ploi ?
Cine-mi plînge, sub maramă,
De dureri că va fi mamă ?
Cine-mi umblă lîngă vite
Tot cu vorbe necăjite ?
Maica Domnului plîngea,
Iosif boii suduia,
Maica Domnului spunea :
— „Omule, nu sudui.
Ce e scris s-o împlini."

În mijlocul drumului,
La tulpina plopului,
Stă Maria s-odihnească
Şi pre fiul sfînt să nască.
Dar, vezi, plopu-i copac rău,
Copac rău şi nătărău,
Îşi dă frunza într-o dungă,
Să foşnească vreme lungă,
Linişte să n-o ajungă.
Îşi dă creanga într-o parte,
Nici de umbră s-aibă parte.
Maica sfîntă a oftat,
A oftat, s-a supărat
Şi din gură-a blestemat :
— „Plopule, lemn urgisit
Să te zbaţi neodihnit,
Nici în lin, nici în senin

Creanga ta să n-aibă stare,
N-aibă umbră, nici răcoare.
Frunza-n tine să nu stea,
Nici ziua şi nici noaptea.
Şi cu vînt,
Şi fără vînt
Să te clatini pe pămînt !"

Maria s-a ridicat,
Drumul lor şi l-au urmat.
Şi au mers, măre, au mers
Urmele de li s-au şters,
Tot prin ţarini aurite,
De oameni nepomenite,
Tot prin stele argintate,
De oameni nesămănate...
Şi-au ajuns în drumul lor
La focul păstorilor.
Colo-n stîna oilor,
Stă Maria s-odihnească
Şi pre fiul sfînt să nască.
Şezu jos şi nu şezu,
S-odihnească nu putu
De zbieratul oilor,
De săritul mieilor.
Maica sfîntă a oftat,
A oftat, s-a supărat,
Oile le-a blestemat :
— „Oi, de orice rău veţi da,
Voi să nu puteţi zbiera,
Pe voi lîna să nu steie,
În tot anul să v-o ieie
Mielul de sub voi să pieie !"

Maria s-a ridicat,
Drumul lor și l-a urmat.
Și au mers, măre, au mers
Urmele de li s-au șters,
Și prin cer și prin poiene,
Și prin stele buruiene...
Și-au ajuns în drumul lor
La ocolul cailor.
Și Maria grajd aflînd
Intră-ntr-însul tot plîngînd.
Dureri mari o cuprindea,
Să mai meargă nu putea,
Stătu jos, se odihni.
Caii prind a tropăi,
Mînjii vesel a zburda,
Iepele a rîncheza.
Maria îi dojenea :
— „Stați pe loc, nu tropăiți,
Căci durerea mi-o măriți"...
Caii răi n-au încetat,
Maica sfîntă a oftat,
A oftat, s-a supărat
Și din gură-a cuvîntat :
— „Fire-ați, cai, voi, blestemați
Să goniți fără răgaz,
Tot anul să n-aveți saț
Pînă-n ziua de Ispas,
Dar și-atuncea doar un ceas !"

Maria s-a ridicat,
Drumul lor și l-au urmat.
Și au mers, măre, au mers
Urmele de li s-au șters
Peste iarba plaiului,
Prin pometul raiului.

Tot mergînd și obosind
Şi cu Dumnezeu vorbind,
Floarea soarelui păli,
Floarea lunii veşteji,
Numai steaua înflori...
Şi au dat în drumul lor
De ocolul boilor,
Boilor, blajinilor.
În cea iesle-a vitelor,
Vitelor, săracelor,
Maica sfîntă cum intra
Pe fîn moale se culca.
Boii prind a rumega,
Maica sfîntă-a suspina
Şi din gură-a cuvînta :
— „Stați pe loc, nu rumegați,
Liniștea nu-mi turburați"...
Boii blînzi o asculta,
Maica-i binecuvînta :
— „Bouleni, fiți ălduiți
Şi de mine fericiți,
De mine, de Dumnezeu
Şi de sfînt fiuțul meu.
Voi oricînd să aveți saț,
Un ceas, două să lucrați,
Şi pe urmă să-ncetați.
Un ceas, două să lucrați,
Şi unul să rumegați.
Bouleni, să fiți sătui
Tot în brazda plugului !"

Dureri mari o apuca,
Boii blînzi o ăburea.
Şi cînd fu la miez de noapte,
Muncile-i trecură toate.

Pe fîn verde şi uscat
A născut un împărat.
Şi cum fiul s-a născut,
Ieslea-n rai s-a prefăcut,
Şi să vezi
Şi să nu crezi :
Fînu-n soare
Era floare,
Albăstrele
Erau stele,
Şi-n senin
Luna — un crin.
Maria se veselea,
Pruncu-n braţe-l cuprindea
Şi pe frunte-l săruta,
Că el lumea va scăpa.

Astăzi s-a născut Christos
Să ne fie spre folos.

Suflă vîntul lin şi lin,
Mi-l leagănă chitelin,
Legănuţ
De păltinuţ,
Ploaie caldă
Tot îl scaldă !

STEAUA

Jneapăn verde cum trosneşte din răşină
Şi în foc se prăbuşeşte-n vîlvătăi,
Vezi, în para-i, toţi ciobanii de la stînă
Stînd în bîtă, sus, pe golul dintre văi.

Spune baciul : — „Măi fîrtaţilor, să fie
Semn curat sau piază rea — nu le-nţelegi.
Aşa stea n-am pomenit eu pe tărie,
Hăt ! de cînd îmi paşte turma pe Bucegi"...

Tac fîrtaţii, tace baciul, latră cîinii.
Steaua creşte aşa tare că e zi,
Ea coboară de-o poţi prinde-n palma mîinii...
Mă ciobane de la oi, nu te sfii,

Căci pe ieslea unde Maica Preacurată
A născut între un bou şi un asin,
Steaua albă se opreşte tremurată,
Călăuză pentru craii care vin.

ÎNCHINAREA MAGILOR

Fîlfîie steaua sus aripi de foc,
Stă peste ieslea cu sfîntul noroc,

Intră în iesle craii grămadă,
Robii lor poartă pe braţe o ladă.

Cum craii-n aur erau îmbrăcaţi,
Boul şi-asinul se uită miraţi.

Şi Maicii Domnului, vezi, îi fu frică :
Feţe-aşa mari ea de cînd era mică

Nu mai văzuse şi s-a ruşinat.
Isus cămilei cu gît legănat

Cald i-a zîmbit. Trei crai lui Isus
Smirnă, tămîie şi mirt i-au adus.

Alb era unul ; ca o momîie
Altul, sfrijit, cu obraz de-alămîie ;

Cel de pe urmă, buzat şi arap,
Behăia cînd vorbea, dînd din cap ca un ţap.

Micul Isus tot rîdea făcînd haz —
Iute îi trase Maria marama pe-obraz,

Pruncul să nu i-l deoache cel crai Baltazar,
Pe cînd cu ochi lacomi Iosif cîntărea orice dar.

MAICA ŞI PRUNCUL

În odaia scundă moare focu-n vatră,
Còlo pe firidă pîlpîie opaiţ.
Pe un drum de ţară, cîini zadarnic latră...
Nici un sfînt la noapte n-o să stea pe laviţi.

Singură cu pruncul, singură cu focul,
Ce-şi desface-n umbră coada de păun,
Maica se gîndeşte, cumpănind norocul
Pruncului ce-ntinde mîna la ceaun.

Ochii lui albaştri cum e inu-n floare,
Maica îi sărută, mîngîie, bălai,
Părul ca mătasea de porumb, şi-o doare
Sufletul deodată năpădit de scai...

Lacrimi şterg în gene braţele cămeşii :
A venit ţiganca de i-a dat cu ghiocu —
Şi pe drum de munte au plecat lăieşii...
Dar Isus zîmbeşte blînd, urmîndu-şi jocul.

BEJENIA

N-auzi pe vale scîrţîit de cară ?
Nu vezi în zare peste sate fumul ?
Intrară, bade, turcii iar în ţară,
La munte fug rumânii cu duiumul.

Pîrjol şi foc aduc cu ei păgînii,
Omoară mamele şi taie pruncii...
Dar la răscruci, de laşi poteca luncii
Şi-o iei pieptiş drept la poiana stînii,

Sub norul care piere ca o plută,
Prin fagii ce-şi opresc aci hotarul,
La şipotul cu apă nencepută
Au poposit. — Despriponit, măgarul,

Blegind urechea blîndă, se apleacă
Spre maica alăptîndu-şi pruncul sfînt —
Dar, necăjit, cu gîndul la pămînt,
Iosif întinde mămăliga seacă.

Ce greu, ce lung e drumul de bejenie!
Vrea Domnul să le mîntuie aleanul:
Le-a hotărît ca o blagoslovenie
Nu ţara din Eghipet, ci Ardealul.

DESPĂRŢIREA

Luase de pe masă şi oalele şi blidul,
Maria-ngrijorată că nu mînca Isus,
Şi la lumina serii se zugrăvea pe zidul
Cel alb, în negru, crucea ferestrei din apus.

Încununat sta fiul de cea din urmă rază
A soarelui, şi fruntea îi sîngera ca-n spini,
Tăcea... tăcea şi maica lui, care nu cutează
— Ţărancă — să-l întrebe şi-i varsă numai vin.

Vin rubiniu cu sînge curat umplu paharul...
Şi pită aurită îi scoate din cuptor —
Dar fiul, trist zîmbindu-i, ştiindu-le amarul,
Cu mîna le dă-n lături şi spune: — „Mîine-n zori,

Măicuţă, să ceri popii asina cea mai slabă —
La tatăl meu din ceruri mă duc, tu să mă laşi".
Şi maica — o ţărancă — oftînd din greu,
se-ntreabă
De ce şi-a dat copilul cu domnii la oraş.

RUSALII

Tîrg de munte risipit printre livezi,
Cu cerdacuri văruite de-unde vezi
Piatra Craiului albastră de departe :
Iată tot Ierusalimul tău din carte...

Şi, călare pe-o asină cu mers lin,
Isus vine şi apostolii lui vin
Pe drumeagul care duce spre muşcele
Pe sub bolta unui schit cu rîndunele.

Ţărani albi, sosiţi de ziuă pentru hram,
Rup din sălcii înverzite cîte-un ram,
Domnul nostru să-l sfinţească. — Pe asină,
Pe cînd el blagosloveşte în lumină,

Şi stă-n umbră un egumen rău la gînd —
O ţărancă îi aşterne la pămînt,
Cu smerenie, marama-nzăpezită,
Sufletul să-i calce fiul, sub copită

JALEA

Stă pe prispă maica sfîntă,
Singură la casa ei,
Singură cu grija ei...
Gînduri sure o-nvestmîntă.
Trece-n zbor o rîndunică,
Cruce neagră pe sub tei.

— „Rîndunică, soră mică,
Rătăcită prin grădină,
Unde-i fiul meu iubit ?"
— „Maică, neagră se ridică,
Subţirică-n luna plină,
Cruce grea de lemn cioplit,

Şi pe cruce, prins în cuie,
Fără grai, fără suflare,
Stă Isus cu doi tîlhari"...
Maicii Sfinte bine nu-i e,
Se-mpietreşte chinul mare
Pe obrazul ei de var.

— „Rîndunică, stai o clipă,
Lasă norii, sus, ca neaua,
Fruntea mea şi fruntea lui,
Mîngîie-le din aripă"...
Dar se duce rînduneaua
În adîncul cerului.
Maica stă cu jalea-n casă.
Bate biata la mătănii
Sfinţilor şi mari, şi mici,
Cînd o frunză i se lasă,
Vie, peste floarea mînii,
Dintr-o tufă de aglici.

— „Soră mică, broască verde,
Ce-avui drag, azi mi se pierde.
Lasă-mă necazului,
Du-te iar în iarba verde,
Du-te, soră, de îţi vede
De brotacii iazului !"

— „Biată maică-ndurerată,
Tot cu lacrime pe gene,
Fiul tău nu-l mai jeli.
Nouă fii avui odată,
Huzureau toţi prin poiene,
Roată mare cînd veni.

Roată grea, hodorogită,
Ferecată, forfecată,
Rupse trupul lor pe drum.
Şi din nouă, numai unul
Mi-l lăsă — şchiopîndu-l — drumul,
Unul îmi trăieşte-acum.

Vino, Tomo, Tominoace,
Vin' la mama, să te-nfaşe,
Vin', frumosul meu, încoace !"...
Şi din ierbi, din busuioace,
Iese un broscoi urît —
Dar zărindu-i felul hîd,

Ochilor holbaţi de broască,
Maica le zîmbi, şi, iacă,
A-nflorit în rîs o cracă
De măr alb cu promoroacă —
Doar la umbra spinului
Plînge floarea inului.

BOCETUL

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Haide, maică, să vorbim
La poartă de ţintirim,
Căci de-acum nu mai vorbim !
Tu eşti, ori e vîntu-n spini ?
Bate vînt de miazănoapte,
Dragul mamei, zi-mi în şoapte.
Bate vînt de miazăzi,
Zi-i, măicuţă, pîn-e zi.
Zi-i ca-n vremuri, zi-i mereu,
Fiul meu, copilul meu !

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Ce drum negru ţi-ai ales,
Nici pe deal, şi nici pe şes,
Căci, vezi, maică, te-au trimes,
Fără şea şi fără cal,
Pe sub şes şi pe sub deal !
Pe şuierul vîntului,
În fundul pămîntului,
Şi sub paza Sfîntului —
Somnul greu să-l dormi mereu,
Fiul meu, copilul meu !

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Moartea, moartea rea mai este,
Vine hoaţa iepureşte,

Pune mîna jos pe masă
Şi ne face larg prin casă,
Pune mîna sus pe grindă
Şi ne face larg prin tindă,
Pune mîna şi pe scară
Şi ne face larg pe-afară —
Goale sînt poienele,
Împînzite genele,
Sub pămînt e somnul greu,
Fiul meu, copilul meu !

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Nici o moarte nu-i amară
Ca moartea de primăvară,
Pe-nfrunzitul codrului,
Pe cîntatul cucului,
Pe ieşitul plugului
Cînd vin berze albe-n ţară
Cu senin de primăvară
Şi cînd rîndunele zboară !...
Scoală-te din somnul greu,
Fiul meu, copilul meu !

Fiul meu, copilul meu,
Mlada sufletului meu,
Roagă-te la săpători,
Groapa să ţi-o facă-n flori,
Uşa groapei de mătasă,
Ca să vii şi pe acasă,
Căci te duci pe altă lume
Unde-i satul fără nume,

Unde nu cunoşti pe nime !
Dragul mamei să vezi bine,
Căci ţi-e drumul lung şi greu,
Ca şi somnul tău de greu,
Fiul meu, copilul meu !

ADORMIREA

Cum cădea în sat amurgul peste-ogrăzi şi peste şure,
A ieşit cu luna plină heruvimul din pădure.

S-au speriat copii cu vite şi-au ţipat de spaima lui...
Liniştit o luă pe coastă, pe sub plopii drumului.

Au foşnit ca de furtună, fără vînt în frunză, plopii.
Luna tremură devale roate mari în iazul popii.

S-a oprit la casa veche unde drumu-şi face cruce,
Creştineşte la răspîntie şi-ntîrzie pîn' se duce.

A bătut în lemnul porţii de stejar, de două ori :
Singură se trase poarta şi primi pe călător.

Cîinele urlă o dată lung, apoi doar mîrîi —
Heruvimul pentru-atîta însă pasul nu-şi grăbi.

Maica Domnului, ca-n vremuri, sta cu lucrul la fereastră.
O trezi în raza lunii, lin, aripa lui albastră.

Strînse iia începută, toate grijile le strînse,
Strînse zilele trăite, cu şirag de lacrimi plînse.

La icoane ea aprinse cuvios o luminare.
Pînă-n temelii de suflet o cuprinse pace mare.

Se-nchină lui Sîn Nicoară, lui Sîn Ion, ei cel mai drag,
Se gîndi la fiu-n ceruri şi la cîinele din prag,

Îşi udă ca totdeauna toate glastrele de nalbă,
Se găti ca pentru noapte cu cămaşa cea mai albă,

Netezi cearceaful bine, să nu facă nici o cută
Pînza inului curată ca şi viaţa ei trecută,

Se culcă sfioasă-n patu-i strîmt, ca pe o năsălie,
Şi-adormi rugînd pe Domnul lîngă fiul ei să fie.

ÎNĂLŢAREA

Pe mirişti, cer de toamnă a năvălit în vară.
Lumina lasă aur pe coarnele de plug,
Pe boii suri ca praful, pe fierul de pe jug,
Pe brazdele de umbră, din care, albă, zboară

O barză plutitoare, purtînd amurg în cioc
Cătunelor pitite sub dealuri de sineală...
Plugarul stă cu talpa înfiptă-n îndoială :
Comoară e ? Căci vede o limbă ca de foc

Sporindu-şi jărăgaiul pe ţarini şi, albastră,
Suind precum se suie din hornuri, iarna, fum.
Cădelniţară crinii căţuie de parfum
Şi s-a deschis în ceruri, prin nori de-argint, fereastră

Şi, zugrăviţi ca-n lemnul din vechi troiţe, iată,
Pe duhul sfînt, pe tatăl, pe fiul — cîte trei,
Şi iată pe Maria urcîndu-se la ei
Pe scara unei raze ca dînsa de curată.

Ţăranu-şi face cruce cu dreapta şi se-nchină
Smerit cum se cuvine icoanelor. Apoi
Porneşte brazdă dreaptă c-un plug cu patru boi,
Pe cînd uşor se pierde Maria în lumină.

MREAJA

Vezi, raiul e o casă din Muşcel,
Tot prin livezi de stele sui la el.

O casă albă cu ferestre mici,
În care îngerii sînt rîndunici

Şi sufletele stau în cuibul lor,
Ca pui golaşi sub straşină de nor.

Din cînd în cînd o rîndunică-i ia
Să-nveţe zborul cerului cu ea,

Şi Maica Domnului stă în pridvor,
Se bucură de cel mai simplu zbor.

Stă în pridvor, lucrează un năvod
Cu care o să mîntuie norod,

Iar Dumnezeu, şi duhul sfînt, şi
fiul ei,
În casă stau la masă cîte trei.

Vorbesc de muncile de pe pămînt,
Ca gospodari chivernisiţi ce sînt.

Vorbesc de rodul viei, de-anul bun
De prin podgorii cu livezi de prun.

Pe Maica Domnului o doare inima,
Căci mreaja mîntuirii se gătea.

Se-apropie înfricoşat judeţ:
Acolo doar pe suflet să pui preţ.

Lung trîmbiţa din urmă a sunat
Pe ceruri ca un tunet depărtat.

Şi drepţii vin acuma cîte doi,
În straie albe ca în sat la noi

Cînd merg flăcăii-n tîrg să tragă
sorţi.
Moş Pătru strajă stă la patru porţi —

Cu zgomot surd se-nchide poarta
grea,
Afară gloata răilor gemea.

La Scaraoschi arde în cuptor
Foc blestemat, pîrjol dogorîtor.

Le face necuratul doar un semn,
Ca pîini îi ia lopata lui de lemn.

Cu furca dracii mai mărunţi împung —
Iar vaietele lor la rai ajung.

Aude maica plînsul tuturor;
Se-apleacă blînd prin stîlpii din pridvor,

Desfăşură năvodul şi îl lasă
Să cadă printre stele ca o plasă.

Alunecă pe Calea Robilor,
De zodii s-a ferit tremurător.

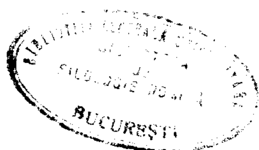
Mătasa lui e-argint curat la lună,
E aur cînd dă soarele s-apună.

Şi ca scobari şi mrene de pe Olt,
A pescuit în mreajă iadul tot.

Cine-a rămas în plasă, e scăpat —
Cine-a scăpat din ea, e blestemat...

Mario, care scapi păgîni şi hoţi,
Azvîrle iar năvodul dacă poţi !

Mario, mreaja ţi-o aştept de ani,
Eu, robul tău Ion de la Miorcani.

CUPRINS

ETERNITĂŢI DE-O CLIPĂ

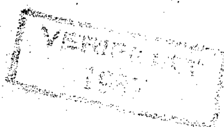
AMĂGIRI

GRĂDINA ÎNTRE ZIDURI

PE ARGEȘ ÎN SUS

SATUL MEU

BISERICĂ DE ALTĂDATĂ

Redactor responsabil: NICOLAE TEICĂ
Tehnoredactor: TRAIAN ARGETOIANU

Dat la cules 25.05.1967. Bun de tipar 31.07.1967. Apărut 1967. Tiraj 60160 ex. broşate. Hîrtie ziar de 50 g/m². Format 700×920/32. Coli ed. 7,20. Coli tipar 8,25. A. nr. 6516/1967. C.Z. pentru bibliotecile mari 8R. C.Z. pentru bibliotecile mici 8R—1.

Tiparul executat sub comanda nr. 70 363 la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii", Piaţa Scînteii nr. 1, Bucureşti — Republica Socialistă România